

John H. Green  
Author of "The  
Green Book".  
Editor of "The  
Green Book".

John H. Green  
Author of "The  
Green Book".  
Editor of "The  
Green Book".

I

GREEN BOOKS

UNIVERSIDAD  
DE SALAMANCA

GREDOS

~175.

2 - 72 - 8 - 11

I  
00175 31-

2 - 12 - 8 - 11

Pliniana defensio Pandulphi Colle/  
nicij Pisaurensis iurisconsulti aduersus  
Nicolai Leoniceni accusationem:



UNIVERSIDAD  
DE SALAMANCA

GREDOS SALES

.INDEX OPERIS.

Lucas Ripa Regiensis ad Plini  
niane defensionis libri: ut exeat.

Jam liber assuetos celeri pede linque penates  
Plausibus & varijs excipiente veni:  
Non poterunt post hac errore satiscere vano  
Qui de foecundo pectore prompta legent:  
Vade per Hesperiae populos per gallica regna  
Gaudeat aduentu pannonis ora tuo:  
Te duce mansurū teneat defensus honorem  
Plinius: Et solitam pergit habere fidem.

Defensionis Plinianae Pandulphi collenuci Pisaurensis iuris  
sulti summae octo partes seu capita quae sint.

Caput Primum.

Praefatio: & Leonicene accusatōis fundamenta tolluntur.

Caput secundum.

Singula Leonicene accusatōis capita discutiuntur: Ac primū de eo  
quod Pliniū nominū vicinitate deceptū errasse Leonicen' calūniaf

Caput tertium.

De eo quod similitudine rerū deceptū Pliniū leonicen' insimulat.

Caput quartum.

De eo quod varietate nominū deceptum Pliniū easdem haerbas di  
uersas putasse leonicenus criminatur.

Caput quintum.

De eo quod vulgarem opinionez secutū Pliniū Nicolaus autumat

Caput sextum.

In quibus leonicenus extra Plinianā accusationē errauerit.

Caput septimum.

Enarratio quae pro epilogo est: & Pliniū a calunnia de lunae mag  
nitudine vindicat.

Caput octauū.

Qui loci quales ve sint in Plinianis castigationibus viri eruditissimi  
Hermolai Barbari qui ad Plinianā hanc defensionem ptineant.

Res capta de qbus in Pliniana defensiōe singulatī agitur.

No debere indignari Nicolai: si ab ei<sup>o</sup> accusatōe defen  
daf plini<sup>r</sup>, & infendēdū nicolai ipsi<sup>r</sup> dtegāt errores. charta. i.

Disciplinae omēs cōnexe cum sint: conandū m fuit in ijs  
non omnino rudem neqz hebetem esse

charta. ii.

Plini<sup>j</sup> doctrina & in scribendo modestia deterrire accu  
satorē a calumnijs debuit. Et quantum errauerit

char. iii.

leonicenus in suscipienda plini<sup>j</sup> accusatione

char. iii.

Quib<sup>r</sup> arguitis qstet pliniū dioscoridis libros n vidisse

charta. iii.



- Dioscorides quis et quo tempore fuerit** charta. iiiij.  
**Plinius fidem graecis praeserendam** charta. viij.  
**Dioscoriden Halenū Paulum in haerbaria non pro tribus sed pro uno auctore habendos esse** charta. v.  
**Plinius in scribendo de seipso modestia** charta. v.  
**Dioscoriden Halenūqz: et sumati graecos auctores oēs erare facile in multis potuisse: Atqz iō solā singuloꝝ au-** charta. v.  
**ctoritatē plinio romā hōi obē nec debē nec posse** charta. vij.  
**Capita Leonicenae accusationis quae sint** charta. vij.  
**De prasio et praso: et q̄ hoc dñiam agnouerit Plinius et q̄le eē debuit leonicēi officiū cū accusat̄ pliniū iſtituit** char. vij.  
**De Hormino** charta. vij.  
**De Halote: Et quid ea hodie sit** charta. vij.  
**De Stachy** charta. viii.  
**De Leucographide et Borochtho lapidibus: Et duo in ijs Leoniceni errores** charta. viii.  
**De Polio et Tripolio: Et quid Tripolium hodie sit: Et unus Leoniceni error** charta. ix.  
**De Heraclio papauere: In eo plures enuerantur haerbae quae animaliū membris et surdis etiam rebus ab auctoribus comparantur** charta. x.  
**De Empetro calcifrago: Et q̄ haerba empetrū hodie sit: et de Adianto Saxifrago. et vn Leoniceni error** charta. xi.  
**De Hettonica et unus Leoniceni error** charta. xi.  
**De Parthenio: atqz inibi de. iii. ei? differentiis: et quae naz illae hodie sint: Et Leoniceni errores quatuor** charta. xiij.  
**De Cyclamino qd sit et Aristolochia rotunda: Et q̄ haerbae vim necādi pisces hēant. Tū frigidissimū Leōice ni argumentū et unus item eius error** char. xiii.  
**De Heliotropio Intybis et Seride: et eaꝝ differētiis: et q̄ naz ille hodie sint. Et q̄ haerbæ soleꝝ sequatur. Et qua prudētia Augustino auctore legendi sunt veterum libri: et locus in Plinio emēdatus de Ambubeia** charta. xiiij.  
**De Penthaphyllo et Fragaria haerba: Et evidentes duo Leōicēi errores** char. xvij.
- De Aldarca: et quottuplex sit: et duo Leōicēi errores** char. xvij.  
**De rubrica lennia hoc est terra sigillata. Et inibi duo Bioscoridis errores a Haleno notati. Et qd Plinius errorē cauens in toto opere obseruauerit** char. xvij.  
**De Liso Listro Lada: atqz inibi duobus locis emēda/ t' Plinian' codex: Et. v. Leōicēi māifesti errores** charta. xix.  
**De glasto Istatide Radicula Lutea et Gualda haerbis: Tum locus in Bioscoride emēdatus: Et quattuor in ijs Leoniceni errores** char. xxij.  
**De Catapotis et cataputia: et vindicat̄ a leōicēi calūnia super his pandectas auctor. Tū Leōicēi error unus** char. xxv.  
**De Echo et Alcibio: et unus Leonicēi error** charta. xxvj.  
**De Lentunculo et Gnaphalio: Tū insignes aliq Bioscoridis errores in haerbaz appellatōib?: Et loc' Capitij in Plinio castigatus. Et unus Leonicēi error** charta. xxvj.  
**De Lagine: Et quid eam esse hodie putari possit: Et duo Leonicenierrores** char. xxvij.  
**De Arctio et personata: Et in his vn Leonicēi error** char. xxvij.  
**De Chamaedaphne: et quottuplex sit: Et quaenaz sint: Et euidentis unus in his ac supinus Leonicēi error** charta. xxix.  
**De Oxymyrsine** charta. xxix.  
**De aera et Lolio: Et in his de herbarij officio: et de frugū iniuriis: morbis: vitis: pestibus: Et lillirina lolij specie: Et quid aeram esse facile putari possit** charta. xxx.  
**De Aquila et aegilope: in his māifestari? error Leonicēi** char. xxx.  
**De Mardo gallica: et Saluīta haerbis: Et qd ea sit. Et loc' in Plinio emēdat?. Tū Leōicēi error vn** char. xxxij.  
**De Sio et Silao et quaenam ille hodie sint. et Leonice ni error unus** charta. xxxij.  
**De Cinnabari indica. Et de cinnabari metallica: et sanguine draconis: Tū qbus exēplis nō dixisse Pliniū super his fabulosa monstratur: Et Leonicēi errores duo** char. xxxij.  
**Improbatus error Leonicēi quo viperas marassos es se creditit: atqz inibi de viperis** char. xxxv.  
**Theriaceae vocabulū min? plene a Leōicēno interptatū** char. xxxvj.



<b>Error leoniceni manifestus in Memphis &amp; Chairo: Et</b>	
quod sit vetustum Chairo vocabulum	char. xxxvij
<b>Non male creditur meliorem esse theriacam quae ex Egypto Arabiave portatur</b>	char. xxxvij
<b>De Petroselino: Apio: Daceribus Alexandro Smyrnio Olausatio haerbis Et quaenam ille sinit</b>	char. xxxvii
<b>De toxicō &amp; napello: &amp; toxicī vocabulum minus plene a Leoniceno interpretatum</b>	char. xxxvii
<b>Evidentissim⁹ error Leōiceni in mentōe rhabarbari. Et qdam de Rha barbaro obseruatōe digna. Et d Reu</b>	char. xxxix.
<b>pontico siue maiori centauria siue chironio</b>	char. xxxix.
<b>Defensio Pliniana omnibus castiganda proponit: quoniam &amp; defensor errare se ut hominē posse satetur</b>	charta. xl.
<b>Vindicat⁹ a calūnia Plini⁹ in his quae de magnitudine lunaे li⁹ ei⁹ fo scripta inueniūt. &amp; duo tresve in Plini⁹ interpretatione super ea re Leoniceni errores</b>	charta. xl.
<b>Rationez &amp; consilium scribentū in omnibus semper non nuda verba spectanda</b>	charta. xl.
<b>Non esse sophista rū aut grammaticorum munus de magis viris iudicare</b>	charta. xli.
<b>No fuisse vite pñciosos Plini⁹ errores a Nicolao adducti: etiam si illos ratōib⁹ (quod non fecit) probasset</b>	charta. xli.
<b>Suicennam quo nunc vtrumur accusari a Leoniceno iure non posse, defendi vero facillime posse</b>	charta. xli.
<b>Etiam si errasset Plinius eius tamen errores quasi quodaz immense utilitatis &amp; singularis doctrinae reputacione facta fuisse serendos</b>	charta. xlij.
<b>Quid agere debeāt qui publicae utilitatis gratia veteres auctores erroris arguunt</b>	charta. xlij.
<b>Ab irabundum hominē ex veterum sententijs neqz scientē neqz beatum: neqz philosophum iudicari posse</b>	charta. xli.
<b>De locis Plinianaruz castigationū Hermolai Barbari ad defensionem hanc pertinentibus</b>	charta. xlij.
<b>Iti quibus a Leoniceno dissentiat Hermola⁹ barbar⁹</b>	charta. xlii.
<b>Quot sint capita in quibus Leonicenae accusationi bar-</b>	

<b>barus expresse aduersatur</b>	charta. xluij
<b>Nihil ex Barbati castigatōibus ad b̄sensiōz usurpatū</b>	charta. xluij
<b>Afferunt ea in quibus ab Hermolao dissentire Pandulphum interdefendendum contigit</b>	char. xluij.
<b>De Bioscoridis aetate</b>	charta. xlvi.
<b>Cur Alcedaria Pandulphus dicat: quae acetaria Hermolaus dici putat</b>	charta. xlvi.
<b>De Halote seu porro canino</b>	charta. xlvi.
<b>De Stachy</b>	charta. xlvi.
<b>De Empetro &amp; Cretimo</b>	charta. xlvi.
<b>De Parthenio</b>	charta. xlvi.
<b>De quinqſolio &amp; fragaria</b>	charta. xlvi.
<b>De Adarca</b>	charta. xlvi.
<b>De glasto</b>	charta. xlvi.
<b>De Lagine &amp; Jasionē</b>	chart. xlviij.
<b>De Arctio &amp; Personata</b>	char. xlviij.
<b>De Sio &amp; Lauere</b>	charta. xlviij.
<b>De Lunae magnitudine</b>	char. xlviij.

### FIAS FIABILES.

Errores magis insignes in imprimendo contracti.

Char. 2⁹ p⁹ facie. 6⁹ linea. putē  
 cha. 5⁹ p̄ia facie. 28⁹ li. adijectū  
 char. 7⁹ fa facie. 13⁹ li. enūciavit  
 cha. 10⁹ p̄ia facie. 5⁹ li. pfitemur  
 Et penultima linea: nomine  
 cha. ii⁹ p̄ia facie. 30⁹ liē: effigiai  
 char. 12⁹ fa facie fcia linea: plane  
 Et penultima linea: putidae  
 Cha. 14⁹ fa facie. ii⁹ li. intelliget  
 char. 15⁹ p̄ia fac. 21⁹ linea: caule  
 char. 16⁹ p̄ia fa. 14⁹ li. abubeia  
 ch. 21⁹ fa. p⁹ li⁹ alipe. xx⁹ ponēdū ē  
 cha. 24⁹ p⁹ fa. ii⁹ li⁹. xx⁹ poñdū  
 Et sequēti facie. 8⁹ linea: Tum:  
 Char. 27⁹ 2⁹ facie li. 23⁹ lasine  
 ch. 28⁹ p⁹ fa. 4⁹ li. scio & lasinez  
 cha. 32⁹ p⁹ fa. in rubri. b̄ saliūca  
 cba. 34⁹ p⁹ fa. 9⁹ li. barri quoqz  
 Et linea. 16⁹ Emathiti: nō. thati  
 Et linea. 19⁹ in fine linee: scilicet  
 ch. 39⁹ fa. fa. 8⁹ li. abūdat: folia  
 7. 16⁹ 7. 18⁹ li. cētauria: n̄ cētaūra  
 ch. 40⁹ p⁹ f. 26. li. li⁹ 2⁹ poñdū ē  
 cha. 47⁹ 2⁹ fa. 5⁹ li. Et: nō Be

Caeteros facile prudens lector inter legendum castigabit.



Pandulphus Collenucius Pisaurensis Jurisconsultus  
Clementissimo Principi Herculi Essensi Ferrariensem  
Buci Inlyto.

Ad librum.

I liber atqz animis studi osae illabere turbae.  
Cuius amat casto plinius ore legi:  
Securus quaecunqz tuo datur alea fato /  
Sit satis officij quod pia causa tui:  
Verum age: deposito fastu contemptor: t auram  
Et plausum: t morsus despice vaniloquos:

.Pandulphus.

d

Eensionem .C. Pliniij secundi sumi viri ac pene diuini  
maiori certe animo qz viribus a nobis edita: Nulli ma-  
gis dicamus: qz tibi Bux inlyte: Tibi inquaz t dno: t  
Regi: Nulli enim magis vernaculorū tuorum operaे  
iure cedunt qz tibi: Ex regibus vero nullus est: Cuius  
iudicium magis optandum censeam: qz tuum: qui insli  
adeo tenax cum sis: incredibili quoqz rerum vſu: ac bonarum artium stu-  
dio polles: Atqz ideo illarū artifices adeo veneraris: Ut veteres rerū  
scriptores nō secus ac semideos colas: Millie t quadringenti aut plus  
eo iam sunt anni ex quo naturalium miraculorū doctissim⁹ ( vt Augusti-  
nus inquit) scriptor Plinius migravit e vita: Nemo illū ex eo laceriuit  
vnqz: Nemo vexauit: Cum ipse interea posteris nec sic quidē mortuus  
defuit: Verum ingenti vitac emolumēto maximā litteris lucez: maximū  
latinae rei ornamētū: incredibile musis decus: Sed t rex naturae vene-  
ratōz attulit. Nūc eū iportune adco exagitat qdā: vir aliogn et acer. t  
doctus: Ut integra plinianis erroribus volumia implere se posse palā  
scripsert: quaedam vero quae ipse errata in naturalis historiae libris  
putet adduxit: Nec auctoris dignitatem veritus: nec defuncti hominis  
innocentia: Nos quādo violati sepulchri actio popularis est: t in ipso  
sacramēti ingressu cū in togator̄ ordinē recepti sum⁹ eoz qui se tueri ne-  
queāt: praesidiū patrocinūqz spopondimus: pro Plinio ista scripsimus  
Hand ignari multos fore q in his uel facundiam desiderēt: vel eruditio-  
nem taxēt: vel virūqz cōuellant: Nos ingenue culpā agnoscimus: Sed  
si ego ind̄sertus s̄z nō ideo Pliniū damnari oportet: quē si tu grauissi-  
mo illo iudicio tuo ac pene diuino in eam qua semper fuit existimationez  
repones: Caſae potius qz patroni rationē habitā eē magnope letabor:  
Amplissimam nanqz lucubrationis huius mercedem adipisci imbi vide-  
bor: Si tu t studiosi omnes intelligent: maluisse errare me: qz accusari  
Plinium per calumniam pati: Vale:



Pandulphus. Collenius. Pisaurensis. Jurisconsultus  
Pro Plinio  
Aduersus Nicolai leoniceni accusationem.

q. **Ali** iustissimas defensiones iniquissimis calumnijs obijciunt. **N**on inclyte: id maxime curare solent ut vehemens ardor eorum videatur oratio. **N**az t hoc quoq; ad causam maxime pertinere arbitrati sunt qui de hisce rebus pcepta tradiderunt. **N**on remissuz aut languiduz ac velut exanguez in bona pfernz causa atq; in refellendis criminibus patronu esse: sed acrem inflammatuz mordacemq;. **E**t qui Iesus doleat: efferaur iratus t laceritus pugnet: ac velut impetu quodam non innocētia modo rei quē defendit: sed criminū etiā relatione accusatoris retundat auctoriam. **T**ales fuisse apud priscos. L. Crassum. t. D. Ciceronē legimus: atq; ex nosris Tertullianū: Pamphiluz: t ipsum in primis hie ronymū qui nullius obtrectatoris impunitā vñquā t meritatē reliquit. **A**t nos qui. L. plini secundi defensionē instituimus aduersus Nicolai leoniceni viri t docti t amici accusationē: **N**on vsq; adeo tamen effemur (**T**am t si iustissima prorsus eruditoz omniū de Plini calumnijs esse debeat indignatio) vt animi nostri habenas tenere ac moderari ne queamus. **C**um praesertim mitissimi ac moderatissimi principis iudicium nostra sit subitura defensio. **L**empabimus itaq;: nec vltra q; causa postulet grademur: **N**ec quātuz liceat: s; quātuz optimi principis aures patiātur aestimabimus. **N**obis vero t aculeos t oratoria illa tela: t sanguinātem illā (vt ita dixeriz) dicendi vim quā in se saepius suopte vel ingenio vel iudicio calumniates puocant t dissimilatores relinqm; t accusatoris aetati t principis indulgentiae t nostrae modestiae pdonabimus: **P**atieris t tu Leoncene (**N**am t ad te nostra saepe vertet oratio)quādo ita prior coepisti: **S**i quādo locus inciderit: t defensionis exiget necessitas: t tua quādoq; a nobis excuti. **N**eque enī hoc primū nobis negotiū desumplimus te scilicet accusandi. **S**ed multi occurret loci in quibus si excusari plinius debeat accusare te oporteat: si nō errasse pliniū docenduz est: errasse te necessario fatenduz sit. **S**cio ego ista te aequaliter laturū animo: q; eruditoz omniū aures a te quoq; nō offendipusasti: **C**ū pliniū pliniū inq; tantū hoiez nūquaz vexatū nūquā sensis lau-

datuz t eccū fuisse t fabulosum dixisti: t impresso volumie notatos a te eius errores t integrū erratis eius volumen implere te posse dictasti.

**Q**uod si t hunc pliniū a te impeti: t Alucennā Serapionē Conciliatorem: totq; alios quos tu enumeras: t indoctos t ignaros t barbaros a te appellari t scribi mortales patiūntur ( quo quidez errore quem maiore puto non inuenio) **T**u quoq; (quod tua bona cū venia t gratia factuz sit) hanc nostrā errorū tuorū inter defendenduz necessariā indicationē non inique pro tua prudentia ferendam duces: sed quod sapientes solent: agnosces telis vulnera facta tuis: atq; ihs ipsis cōmonefact intelliges: agnoscēdum plinio . tanto in ope atq; in paucis quibusdaz ac minutissimis rebus somnū fuisse. **S**i tu qui illius accusationē suscepisti quiq; omni menda vt accusatō dec̄ carere debuisti. **P**aruo in libello ac paucis versibus in non paucos atq; haud cōtemnēdos errores in cidisti. **S**ed t illud quoq; patienter audies Leoncene. **S**i nos qui nec eloquentiae studiū sectamur: nec medicinā p̄fitemur . **S**ed illitteratissimas (vt b̄ iurisconsultis ferūt) litteras versamus: quaedā nobis vt arbitror comperta de simplicibus medicamentis adducemus. **N**ec (qd vulgo steriliora quae daz ingenia atq; insecunda dicere solent) in alienā segetē demissam a nobis falcam obijcies. **N**ihil enī ad rem p̄tinere Augustinus ait per quos veritas sese nobis insinuet. **N**az si ad vtilitatez vitae omnia cōsilia t facta nostra dirigenda sunt Stētora ego esse oportere censeo philosophoz hominē qui de hisce rebus scribat nō Harpocrate In quo qdez haud scio q̄tū fame t existimatō tue p̄sulueris (vt amice tecū agā ac libere) qui tota illa accusatō tua nihil doceas: nihil apias: nihil indices quod studiozōz ingenij cōducere possit: imo vero quodā in loco plures errores aperire te velle denuncias: **N**ihil vero docere: qui t iucūda simul t idonea dicere vitae debuisti. **Q**uod si abunde docuisse te atq; ampliter satis arbitraris: quia plinianos scilicet errores detexisti. **E**go quoq; id veruz esse t faterer t probarem. **S**i hoc quoq; abste recte vt oportuit faciū esset. sed tu videris. **Q**ui accusare volunt (Antoninus augustus inquit) probationes habere debent. Scis quid dialecticum quid philosophum deceat: cuius nihil miuus est (vt inquit Cicerō q; aliquid sine ratione dicere. **S**i illa quae in plinio taxasti argumentis rationibus medicamentorum euidentia atq; alijs quae ad cōuellendaz Plini expositiōnē t accusationis tuae robur aptiora

a ij



videbanſ p̄bāſti. Nihil est quod desiderem: Sed vide: Nēdum eius  
errores insectatus es. Tu in hoc maxime primus erraueris qui in alie-  
nis aperiendis erroribus non satis preſtiteris: quo te non errasse mor-  
tales intelligant: Laeterū tibi hoc statue: Anūmū bunc nobis in noſtra  
hac defenſione fuſſe: opinioneſ tuas improbare velle: non te quez ama-  
mus t̄ colimus: Pro P̄linio vero iſta ſuſcepimus officij grata quod  
a nobis ex ſcholaliticis plurimi non flagitarunt modo: ſed exegerunt.  
Nam quod ad medicinae artis ſcientiā atq; eloquentiam pertinet quae  
in me nulla ſunt: Et plerosq; futuros eſſe non ambigo qui in nobis iſta  
desiderent: t̄ nos praecipue optamus. (Quid enim minus in rificouſulti  
eſſe videtur q; de herbis ac ſimplicib; medicamētiſ ſcribere) aduersus  
t̄ medicū t̄ diſertum: fateor me ſtudioſiſſime quantū facultas ſuppetit  
quaecūq; offerantur lectitare: nulliusq; vel discipline vel artis libros in  
tactos illibatoſq; relinquare: Tanta i litteris (quaecūq; ille ſint) nobis  
eſt oblectatio. Nam diſciplinas omnes intra vniuſ philoſophie ambi-  
tum contineri ſemper duxi: vnoq; omnes vinculo t̄ cōmuni cognatiōne  
cōiungit: vnuq; tandem eſſe iſta omnia: vel certe ad vnuq; tandem dirigi  
cōuerterūq; magnis auctoribus t̄ ipſa rerū experientia didici. Atq; haec  
quidez (deum teſtor immortalem: t̄ mentis meae quā ab ipſo accepim;  
conſciētiā). Non gloriae: non oſtentatiōis gratia: non quaefuſus cupiditi-  
tate ſuz perſequutus. Nec q; me oia ſcire poſſe pſitear: (quid enī minus  
eſt hominis:) aut de eoꝝ iudicare ſententijs qui ſcribendo posteris pro-  
fuere. Sed quod nulla maior voluptas nobis offerri poſt q; frequens  
libroꝝ lecțio: t̄ plurimarū rerū cognitio. Atq; abunde mihi ſatisfacio:  
ſi legendo interrogādo veſtigando (quippe qui ſemp didicisse pre me  
tuli: nec peccare pudens praeve q; diſcere malo) quottidie aliq; exco-  
giitem videam diſcam atq; vndeſcunq; arripiam: quo non hebes neque  
rudis omnino exiſtimari poſſim earuz rerum quae homine libero t̄ ab  
iþa infantia litteris dedito digniſſimae eſſe viđentur. Laeterū exactiſſi-  
mā illam atq; abſolutā cuiusq; artis noticiam (vt imposſibilem penitus)  
ſic illis relinquiſimus qui ita vnaꝝ profitentur: vt eam ſolam t̄ diſcēdam  
t̄ habendam putent. Nel ſolam vnam ſine aliarum adminiculo haberi  
poſſe arbitrantur: atq; aliū quendam extrinſecus fructum q; arcanaz  
interioris ſcientiae dulcedinē conſectantur: in quo quidez quantum ple-  
riq; aberrent ipſi viderint.

Nos interea ad iſtitutum reuertamur.

Verum priuſquā de hijs quae in P̄linio Leonicenus notanda ce-  
ſuit ſingulatim ediferam: paucā de P̄linio: deq; hijs quae ſuae accuſa-  
tōi quasi fundamēta Nicolaus p̄texuit animi mei ſentētiā patefaciaz  
Quo t̄ inhumane pulsatuꝝ P̄liniū atq; impotune vexatū intelligas.  
Et in hijs auctoribus quibus ad firmando accuſatiōis ſuage capita niti  
maxime Leonicenus viſus eſt parum roboris ad P̄linij auctoritatē  
couellendam eſſe mortales agnoscant.

Doctiſſimū hominē fuſſe P̄liniū t̄ graecē t̄ latīnae linguae erudi-  
tissimū: non veteres modo ſcriptores atq; in primis Auguſtinus noſter  
ſed omnis ſtudioſorū ſchola cōſentit. Virū vero illum fuſſe t̄ diligen-  
tissimū t̄ modetuz t̄ grauem. Ille eius ex ſorore nepos t̄ candidiſſim  
ſcriptor Tranquilius: Cum libroꝝ ſuoz maefias t̄ dicendi modus ip  
ſe ampliſſimū ferre teſtimoniū poſſuit.

Hic cum primo naturalis hifloriae libro exquisitos centuz auctores  
enumeret a quibus tam multa quae obſcuris rerū tenebris premebātur  
uobis aperuit (quippe qui plenū ingenui pudoris vt ipſe inquit arbitra  
ref fateri per quos pſecerat). Et ſe hominē eſſe: t̄ multa illuz pteriſſe:  
multa quoq; ſuis adiici poſſe fateatur. Et plerisq; in locis vel culpam  
eoꝝ quae ſcribit ad auctores referat, vel fidem ſcriptorū appelleat: aut  
aliqua nescire ſe fateatur aut non probare ſe dicat. Scriptorū ſaepe nu-  
das ſententias ſine approbatione referat. Quis eum quaefo, niſi aut in  
humanus aut impudens aut ſacrilegus de ſeipſo tam caſte: tam mode-  
ſte ſentientē inſectari audeat. Onesicritum Heimachum Mearchum  
de indicis rebus: nunc varia: nunc fabulosa ſcribentes. Nel hiſ du-  
bus rationibus ab erroris infamia tuetur Strabo: q; t̄ in ſcribēdo ve-  
niaz petunt: t̄ ex hijs quae ſcribut nihil impudenter affirmant: vt egre-  
giam Strabonis viſeas in iudicandis ſcriptoribus aequitatem. Po-  
terat vel cōmune hoc hominū malum t̄ errori mortalitas ſemper obno-  
xia: poterant tanti viri cum doctrina: tum auctoritas: tuꝝ utilitatis ma-  
gnitudo ſuusq; ſuusq; ille ingenuus pudor maledicētissimos etiā homi-  
nes deterrere: t̄ honestiſſimos ac vitae necessarios labores ſuos a ſup-  
vacuis (ne ineptis dixerim) paucarum rerum calumnijs vindicare.  
Nille t̄ quadringenti aut plus eo iam ſunt anni exquo plura ſcriptu-  
rum pliniuz Uſeuus abſtulit: neq; adhuc repertus eſt quisquā qui ca



lumnijs tantū hominez adortus sit. Tu vnuis inuētus es Nicolae qui tandem aduersus Plinius post tot annos surrexisti: Atqz in tanto littoralium campo sexaginta (vt opinor) natus annos prasi et prasi cissi et cisti ignoratione Plinio obiecisti. Et libellum abste editum qui Plinius erroruz titulo inscriberetur. Et in quo integrum erratis Plinius volumen implere te posse iactares. non scriptum modo sed impressuz vulgasti: Amice (vt praediximus) tecum agaz: Philosophuz certe hominem decuit qualem te ipse praedicas: qui morales Aristotelis (sive illi Nicomachi Aristotelis filii sint) libros tot annos publice enarrasti: ipsum etiaz Aristotelez vel in hoc aemulari nec latinae eruditiois principem damnare: Cum Aristoteles ipse gratiam se habere iisce etiam qui de reruz natura male opinati sunt referat: In quo quidez haud scio an hunc summū errorū tuoz omniū mortales iudicaturi sint (etiaz si in re liquis minus errasses) aduersus scilicet Pliniū cōtumelias effudisse: Sed his omissis libellum ipsum percurramus: et quae generatim a te in inicio posita sunt pēsitemus. ac disiectis quae praetēdisti causae tuae praefidijs an criminaciones quoqz concidant videamus.

Bioscoriden summū auctorem tam graecis qz latinis ac barbaris in baerbarū descriptōibus fuisse Nicolaus inquit. Sive ille summus siue imus fuerit: non est quod litem referam. Scio ego illum hominem fuisse: Et vel auctore Haleno quandoqz (vt videbimus) errasse. Hūc tñ Halenus ipse sexto simpliciū medicamentorū libro cū multos laudet in baerbaria et simplicibus medicamentis mirifice extollit. Abunde quidem mea sententia magnus a magno viro laudatus. Sed conuenire in hoc (quod ipse vellet) haud crediderim cum Nicolao Politianum sequutum scilicet fuisse Pliniū Bioscoriden hunc: Bioscoridisqz sententias quasi verbum e verbo transtulisse. Credibile autem magis et Politiano et eruditis omnibus videbitur. Bioscoriden integras a Theophrasto priscisqz scriptoribus sententias corrasisse. Quod quoniam Plinius quoqz in plerisqz stirpium descripcionibus fecerit et se fecisse ante testatus sit: Idcirco non a Theophrasto caeterisqz accepisse Plinium: Sed a suo Bioscoride cui ipse addictus sit autumat: Quod si decimū et deinceps reliquos Theophrasti de historia plantarum libros haberemus in quibus de haerbis ac fruticibus quae ad medicinam pertinent scripsisse se dicit: facile

quod dicimus deprehendi posset: quandoquidem in his quos habemus intueri in plerisqz omnibus serme licet. Uix enim in Theophrasto aliquid inuenies quod non in suis libris suum fecerit Plinius:

Non secutum autem Plinium Bioscoridis libros vel hinc perspicuum fieri potest: Quod multa Plinius cum stirpium: tuz haerbarum tum gemmarum: tum metallorum: genera suis voluminibus inseruit: quae neqz a Bioscoride tractata sunt. Multa item a Bioscoride dicta non attigit Plinius. Multa item ab utroqz ita scripta sunt: vt in utroqz alterutrius dicta desiderentur. Aliando Plinius Bioscorides multitudine rerum superat: saepissime Bioscoriden Plinius antecellit.

Sed nec vidisse Plinium Bioscoridis scripta vel hoc argumento palam fiet: Quod multa a Bioscoride pro compertis enarrata sunt: quae Plinius nusquam se legisse fatetur: vt ex utriusqz libris si conferatur intelligi potest: Et nos quaedam suis locis collegimus: veriqz simile est Plinium si Bioscoridis volumina vidisset: nihil quod annotatione dignum esset omissuruz fuisse. Huius quoqz rei non leue (si modo aequis auribus audiatur) argumentū sit: quod Bioscoriden Plinius neqz in eo centum scriptoruz catalogo: neqz in libris suis vsquam nisi se mel (quod sciām) refert: atqz haud scio si sciens referat: Sed nec Lelius eius viri mentionem ullam (quod legerim) fecisse videtur quippe cuius libri (ut opinor) nondum in Italiā ex Aegypto migrassent. Veriqz simile est Plinius virū grauez et sanctum: si Bioscoridis libros vidisset: hunc quoqz (ut ingenue caeteros) in suis auctoribus numeraturuz fuisse.

Neqz id mihi absurdum videtur si utriusqz tempora consideremus: potuisse Bioscoriden tunc in Aegypto vel Graecia scribere: Cuz Plinius prima iuventa suuz de naturali historia librum colligere inciperet. Nam fuisse memoriae proditum est: Suida referente: Azarbaez Bioscoriden Militarem virum: et cum Cleopatra fuisse: quo tempore cū ea Triumvir obuersaretur Antonius annis serme centum ante Plinius exitum qui Titi iunioris anno primo fuisse perhibetur. aetatis vero anno sexto et quinquagesimo.

Hūc si Plinius et Bioscoridis aetate et locoz interualla consideremus: et q̄ non cōfestim vel eduntur; vel editi in lucem prodeunt libri:



Colligere casto iudicio facile (ut arbitror possimus: Potuisse quidem Bioscoridis nomen vel fama preferente vel aliorum scriptis ad Pliniū peruenire: Non potuisse vero Pliniū Bioscoridis libros quos non videt sequi.

Illud haud dubie argumentum facit non vidisse Bioscoridis libros Pliniū quod tanto in opere semel tantū (ut diximus) Bioscoridis mentionē facit: Cū. ix° scilicet et xx°. volumine (nisi medosus eo loco sit codex qd facile admireris) magos ait. Sed p̄dicū ad oculorum claritatē ex Bioscoridis et Hippocratis (ut putat auctoritate adjicere. Ex Bioscoridis inquit Plinius (ut putant) auctoritate: Non citat Bioscoriden Plinius: Sed Bagos Bioscoridis auctoritatem referentes: Cum illud: ut putant: adjicit. Addubitans videlicet de magorum fide eius viri auctoritatē inducentiū quem ipse non vidisset. Nam si de felle perdicum quod oculorum claritati cōserat Bioscorides scribit: Non magos quos toto opere insectatur de perdicū felle scribentes: nec Bioscoridis auctoritatem titubans adduxisset Plinius: Sed quae de perdicū felle ab ipso Bioscoride didicisset: nihil haesitans p̄didisset. Et si suppresso nomine (qd temere insinuare Leonicenus videtur) Bioscoriden legit: et sequutus est Plinius quādo illuz nulla appellandi Bioscoridis necessitas cogeret. Nec hoc quidem loco propositi sui vitiū dexterisset: Sed qua est integritate qua fide Plinius: Nec Bioscoriden quę non viderat inter suos auctores numerat: Nec in nulla voluminū suorum parte citat: Nec sicut ei⁹ viri mentionē factam repperit subtiliter: Ut qui ingenue toto obiter opere: et comperta confirmet: et dubia prodat: et aliena non neget: et ignorata fateatur. Sitius ergo potuit noster hic accusator sentire de Plinio et modestius scribere: cuz furti hominē insimulat: qui se ideo auctorū nomia a quibns acceperit suo primo volumie p̄texuisse scribit: qd mutuum reddere qz in furto deprehendi maluisset.

Graude vero aliquid ac quod refelli omnino nō possit se dicere Leonicenus arbitratur: Cum tres graecos in haerbaria proceres Plinianae opponit auctorati Bioscoriden scilicet Halenum Paulum: qui si et hoc dicere latini nequeamus. Plinium certe illis fideliorē multo atqz ipsis tam et si magni sint longe anteponenduz: quippe qui Haleno et Paulo antiquior: qui in rimandis priscorum libris diligenter: qui

plures multo adducit qz Bioscorides vel Halen⁹ haerbarios medicos et graecos et latinos et barbaros: et qui eodem quo Plinius tempore inter homines agerent: et plantaruz cognitionem Plinio (ut ipse saepe commemorat) tradenter.

Nec quod tres illi sint ideo numero vincitur Plinius: Nam (et quod in diuinis dicitur) hi tres unum sunt. Bioscoriden siquidem se qui se Halenus affirmat: atqz ideo nec simplicium figurā quidem trādere. Paulus vero (ut ipse de se dicit librorum Haleni breviator est. Una ergo trium vox est: Unus ergo vni Plinio opponitur. Itaqz nihil est quod hunc trium graecorum strepitum quasi triumviratum illuz reipublicae perniciōsum timeamus: viiius interitu victoria constat.

Quod si Bioscoridi magis credendum ideo Leonicenus putat: qd idem ipse Bioscorides dicat experimento visuqz se et consonanti historia non aliorum vanis opinionibus didicisse quae scripserit. Hic pol ac cusator in iudiciis versatus est nunquam: Didicisset profecto nulli soli et in causa praesertim propria legum scita fidem enqua adhibere solere: Cum illud quoqz legibus receptum didicisset: vel uno mendacio testimoniuz omne corrumpi: in quo certe lapsum Bioscoriden cuz de Parthenio et Rubrica lemnia sermonem faciemus intelliges.

Quanto grauius quanto simplius quanto innocentius noster hic Plinius non qz isti gloriosus) Ex centuz inquit auctoribus quos et civitatem haec scripsimus. Rursusqz alio in loco. Nam prodenda inquit ista sunt qz prodita: Atqz iterum. Nobis ait exceptis admodum paucis) re liquas haerbas contemplari contigit scientia Antonij Castoris: Qui summa auctoritas erat in ea arte nostro aeuo visendo hortulo eius in quo plurimas alebat. Quid hoc nostro Plinio candidius: Non satis illi fuit contemplari dixisse: Sed ope et scientia Antonij Castoris adiherit. Ne quid sibi arrogare videretur: Ne ne quis de omnibz haerbis audacius dictum crederet: paucis ait exceptis. Adore scilicet magnorum virorum quod de Hippocrate scribit Celsus) quos sibi aliquid detrahere non pudet: cum tam multa supersint. Vide iam vtrius testimoniu⁹ probes Plinij scilicet nusquam glorioli et centum scriptorum auctoritate suffulti. An Bioscoridis qui se inter militares quoqz curas medicum fuisse praedicat: Et tam multa uiduisse vel concordia historia didicisse.



At Bioscorides inquit summus et graecus est: An ideo summum dicis quia graecus est: Non ego is sum qui leues qui falsiloquos qui vanos qui mendaces qui fabulosos graecos appellez quibus qdem cognomina nostrae et illoꝝ plereꝝ scatent litterae. Sed q ppensio iudicio legēdos esse eorū libros: nec Romano vel iudicio vel grauitati graecam p̄festiz autēz opponēdaz ēē cēseaz: quo virtio nōꝝ plerosq; ita affectos video: vt et latia p̄temnāt: nec arrogātiae modū teneāt. qz graeca q̄uis pauca didicēt. Nā q̄s negz graecos hūanā sapiaz v̄l auctoꝝ P̄aulo sp̄ q̄sisse: Quis disciplinaz ferme oīm libros artes p̄cipia ad nos a graecis manasse: ac ppterēa honore illos ac veneratōe dignissiōs ēē: Quis Bioscoriden Halenumq; non prestantes fuisse viros et vitae etiā plurimuz prosumisse fatebitur: P̄iget de tantis viris id dicere quod ex eoruꝝ libris nemo prudens non intelligit. Sed in hoc me necessitatis adduxit Nicolai huius nostri parū apta accusatio. Qui P̄liniū Romanuꝝ hominē Bioscoridis testimonio velut oraculo quodam laceranduꝝ cenfuit: Quare demonstrare oportet. Non v̄sq; adeo integrū testem Bioscoriden Halenūve esse: vt P̄liniū possit euertere: An integrū testem et omni ( quod iurisconsulti ferunt ) exceptione maiorem dicemus eum qui in manifesto furto deprehēsus cum sit ipse: furti aliuz insimulat: an eū qui vanitatibus et superstitionibus scateat: Qui vidisse medicamenta se dicat experimentoꝝ didicisse. Cum tamen et ab alijs illa quae scribit subripuisse cōuincatur: vel falsa esse maioris viri auctoritate et rei ipsius evidētia comprobētur: P̄liniū lege D̄bagoruz vanitates Democriti insanias ingentia medicorū promissa ( quo est iudicio ) semp irridentez contra Bioscoriden si inspicias supersticiosa incredibilia vanagz multa praedicantem comprobantēz comperies. Et grauissimus auctor Theophrastus illa ( vt par erat ) eliminās: Comēta uita ēē boīm inq; suas artes magnificare celebrareꝝ cupientiū. Hal. & n̄ P̄lutarchi Cheroneſis libꝝ q de phoꝝ placitis inscribis totū sibi adscripsit: et addita tm̄ praefatōe quasi ab se editū publicauit. Is ē liber q nūc histriae vel de placitis phoꝝ Hal. titlo circūfert. Quāmlta Bioscorides scribit quae sectator eius Halenus improbat: quorū nos quaedam adduximus: quāmulta in Haleno parum graui homine digna reprehēdes: Sed nec ad P̄liniū gratiam loquimur: Nec ad tantorum hominū aut graecae sapientiae inuidiam scribimus: Sed quod multi magni

q; viri iampridem tradidere: nosq; etiam in his ipsis de quibus nūc agimus obseruauim' in mediū afferrē oportet: quādo ita Leonicēi im portuna nimū cogit accusatio: qui n̄a adeo p̄temp̄it vt graeco aliquo auctore p̄sonāte P̄lini existimatōez vellicare ausus sit: qui tot graeco, rū tot latinoꝝ tot extēnos auctores stāte graecia et florente Roma viderē potuit: tot medicoꝝ atq; herbarioꝝ greges audire qbus exundasse p ea tpa vrbē gētiū dñaz certū ē: atq; artiū rapacissimā: Inq; Aegyptiū Syriā: Graeciāq; migrasse studiosissiās mediciae artis in portēiū v̄sq; natōes nemo est q nesciat. H̄nt inq; ne idoneos ēē oēs testimonijs putas hoc pleriq; graecoz scriptores p̄priū si diligētius p̄sideres. Si Aristo telis terciū de poetica librū. Si Laertiū Biogenē. Si Cesariēsez Eu sebiū legeris in eo p̄sertiz libro q de euāgelica p̄paratione inscribis. Si Clemētis Alexādrini Stromatū sextū. Si Ciceronē et hūc nostrū P̄linium multosq; alios inspēxeris: vt non modo verba aut sententias: sed et integra priorum volumina sibi adscribāt. Et virius illa fuerint quae leguntur apud Hammonez inueniri posse ridens in quibusdam scribat Strabo. Suppressis vero auctoribus expilent furensq; quod ipsi linguae freti volubilitate et gloriae cupiditate correpti suis inferant libris: Vel si id salua rate non possint: Tum contradicendi studio aduersus eos qui scripsere ingeniorum suorū aciem volucresq; linguas exercēt: Ita fit vt pugnae semper contētionesq; cooriātur et dogmatū varietas. Tanta quoq; cū in physicis: tum in medicina: tum in historijs: tum in diuinis disciplinisq; omnibus discrepantia vt nullos duos vñqnaz concinentes inuenias nisi quos necessitas aut furtū pares ferit: Quin etiā hūc ipm Halenū a quo oīs mediciae artis sapia post Hippocratē manuē videt. Cuiusq; Leōcenus hic n̄ vel in hoc solo aemulator est. Vix v̄spia leges nō latrantez: nō mordentez: nō lancinātez: nūc priscos: nunc sui tpiis medicos plurimūq; sibi semp arrogante. Haec iō a me dcā sūt vt intelligas grauioribus longe testimonijs pulsandā fuisse P̄liniū romani bōis auctoritatem: non graeco vno vel altero teste: cuius ancipitez fidem aequus non recipiat iudex. Non enī id agimus vt Bioscoriden Halenum ve magnos certe ( vt diximus ) viros et vitae vtilissimos ex hijs accusare dānare ve sit anim'. aut p̄pensatōis recusare iudi ciū. Neq; enī bono viro cōuenire arbitramur eorū doctrinā carpere q; vt posteris prodeſſent laborauerunt. Neq; nostri instituti est: qui ideo



aduersus calumniatorē scribimus vt quantū per nos fieri potest tantos  
auctores Pliniūqz ab iniuria vindicemus.

Sed vt sciamus eos quoqz hoies fuisse: qui et Fabius ingt et labant  
aliquādo et oneri cedunt: et indulgent ingenioꝝ suoꝝ voluptati: nō nun  
quā fatigant: nec semp intēdunt animū: vt Remostbenem non semper  
aures implere scribat Cicero. et dormitare quādoqz Homeruz quāuis  
bonū canat Horatius. Atqz ideo non cuiusvis hominis iudicio: testi  
moniove laceranduz fuisse Pliniū: qui et ipse homo cū fuerit impeti v  
geri ve ab homine non debuit: sed experimenti vi rationisve maiestate  
conuinci.

Singula Leonicenae accusatōnis capita discutiuntur:  
Ac primū de eo quod Plinium nominum vicinitate  
errasse Leonicenus calumniatur. Caput secundum.

■ Nec quoniam ita constituimus rem ipsam cōminus ag  
grediamur: atqz hominis importunitatē qua Plinium  
praecipiti magis q̄ perpenso iudicio insectatus est aperi  
amus. Sed omnia quaecūqz dixerō diligentius obsecro:  
atqz etiā minutissima cōsiderētur. Conabor etenī diluci  
de quantū fieri potest membratim singula atqz ex ordine enarrare. Et  
quae Leonicenus ipse in aceruum confusa quadaz mixtione compegit:  
Ego ita digeram: vt non minus indigne atqz inhumane q̄ frigide in  
eruditęqz pulsatū ab eo Pliniū intelligere omnes facile possint.

Ac primū quidez ita exorsus est Nicolaus: vt Pliniū vicinitate no  
minū deceptū in enarrādis medicaminibus quibusdam errasse dicat:  
veluti Prazio: Prazo: Hormino: Halote: Stachy: Leucographide:  
Polio: Tripolio. Heraclio papaueſ. Empetrio. Hettōica. Parthēio

Deinde quod non nominū modo. sed rerū etiā similitudinez parum  
discreuerisset. ideo in quibusdaꝝ pariter errasse vt Cyclamino. Heliotro  
pio. Pentaphyllo. Adarca. Rubrica. Lemnia. Lisho.

Tercio q̄ easdem haerbas pro nominū varietate putauerit esse diuer  
sas. vt in Iſatide. Echio. Cētunculo. Lagine. Arctio. Camædaphne  
Oxymyrſine. Lolio. Auenia. Mardo celtica. Silaoꝝ mōstrare nitit.

Postremo quod vulgarem opinionem falsamqz sequutus in quibusdā  
Plinius videatur: vel solo Linnabaris taxat exemplo: currensqz de  
inceps p yniuersaz illam suaz scriptiōnem non absimilis futru: nunc  
Pliniū ipsuz: nunc Leonicennā: sepe Serapionem: nunc hos: nunc p cu  
tit illos: Ac nisi Hippocratis vinculis alligetur: futurum aliqñ vt ex  
asse insaniat. Sed nos ad singula a prioribus or dientes reuertamur.

#### De Prazio et Prazo.

Prazium graece esse quod nos Harrubii: Prazum vero quod por  
rum dicimus. primū Leonicenus edocuit: Videbit (vt opinor): et ipse bo  
ni cuinsdam viri poeticam medicinā in qua ita scriptū est.

Folia Harrubij sunt prasia prasaqz porri. Que quoniā Plinius di  
stinguere nescierit: Horminum: Haloten: Stachyn porri folijs non  
Harrubij (vt oportuit) constare dixit: Tū tres illos testes qui vnuſ  
sunt quod supra docuimus Bioscoriden Halenū Pauluz opiniōi suae  
adstipulantes citat. Vt et Hadrianus impator hijs testibus fidem ad  
hiberi qui vnuſ eundemqz sermonē (vt de compacto) afferūt. Uerū ipse  
neqz errasse Pliniū patiar qui Harrubii grece praziū dici. xx. libro  
Et porruꝝ prazum. vij. et xx. aperte monstrauerit. Neqz Bioscoriden  
crediderim. Sed hunc ipsum Pliniomastigen: qui ideo Bioscoriden  
Harrubiuꝝ intellexisse opinatus est q̄ ipse quae nam illae herbae sint  
nesciat: placetqz hominis inscitiae potius vel codicis vitio q̄ Biosco  
ridis adscribere.

Ita enī a Leoncino nostro fieri oportuit cum Plinium emendaturus  
videretur. Non quā haerbam Plinius pinxit negare esse illam: sed  
quae qualisqz illa nunc sit docere. Non quid vnaqueqz res non sit (qd  
de deo dici solet): sed qd ea sit dicere. Non destruere sed adstruere.  
Non ex Bioscoridis sententia in re non manifesta Plinium euertere.  
(pariter enī et Bioscorides potest Pliniū auctoritate supari: sed v̄rōe  
vel rei ipsius euidentia. Nihil minus philosophi est vt diximus q̄ ali  
quid sine ratōe dicere. In haerbis quoqz designādis non scribētis au  
ctoritas: non Leonceni censura: sed vis et figura et res ipsa p̄sideranda  
sunt: palamqz exhibēduꝝ qcquid id est medicamentū de quo disputat.  
Qd si ignoreſ: neqz enī scire omnia mōtalis ē): salua apud nos scribē  
tis auctoritas sit et humane poti ignoratiā n̄faz fateamur q̄ errasse al  
terutū ipudenſ iudicem'. Sic nos quoqz de hijs (quoad fieri poterit)



primumq; de Hormino transigemus.

De Hormino.

Horminū quae & geminalis latine dicitur frumenti genus esse: Et inter frumenta cōnumerari: Theophrastus plantaz. viij. Plinius verorūturalis historiae. xvij. aperte indicant: Hac frumenta ex satus t̄p̄e diui di Theophrastuz sequutus Plinius inquit: Tuz hyberna facit: vt triticū far: hordeum: Aestiu vero frumenta Pannicum & Silīū Horminū Galenus quoq; alimentorū primo: quando Horminū in pollinem redigi affirmat inter frumenta posuisse videtur: Verū Frumentacea omnia harūdineo folio constare tam Plinius q̄ eodem loco Theophrastus de frumentorum et leguminuz differentijs differens scribit: Plinius horminum porri folijs constare dixit: Utrum ergo harundineis folijs similius habet folium: porrum ne an marrubiu: Jam si ratione certandū est (vbi res ipsa non exhibetur). Horminū inter frumenta est: Frumenta harūdineo folio constant porrū harundini similius habet foliuz Qui ergo Horminū porro similia h̄fe folia dixit: viora certe enūcauit: q̄ qui & Barrubio cui nulla pr̄sus cū harundine cognatio: Pari similitudine quoq; plinius (vt est in tradendis herbarū notiōibus acutus ac diligens) In Oriza v̄sus est: Oriza etenim & ipsum frumenti genus est: Quod Rizum vulgo dicimus nulli ignotum: Hanc. xviii. describens Plinius porro similia habere folia dixit: Nulla alia rōne: q̄ qua Horminū quoq; porri folijs constare scripsit: Porracei enī folij ad harundinaceuz (quo frumenta ijsdez cēsentur auctoribus): nulla aptior est proportione: Adde quod Horminū Plinius Theophrastuz & Pannico et Silio aestiuis frumentis adnumerant: At si milij pannici ve folia desribēda sint: nulli? haerbae magis q̄ porri folijs pingentur exemplo: Sic hormini quoq; folia pannico milioz cōnumerata: porri folijs nō & Barrubij (quo nihil in frumentaceis figuris ineptius effigiari oportet): Haec de hormino ratione sequutus reiq; ipsius evidentiam scripsi: Quae si Nicolaus penitus inspexisset: Nec notissimi frumenti. Plinius nec pr̄sij graeci vocabuli ignoratione obiecisset:

De Halote.

In Halote vero describenda: quid est quod pr̄sij & pr̄sij vicinitate erasse Pliniuz credamus: quē quae vera Halote esset (vt quae plurima

vbiq; nascatur) ignorasse non nisi ignorātissimus crederet: Qui libro. xx. & Barrubium inquit græci pr̄sion vocant: & ex Castoris magistri sui sentētia. Migrū etiā & Barrubij genns esse scribit: vt sciamus etiam & Barrubij nigrum dicere potuisse: sicut porrū nigrum dixit cum de balote ageret. Haloten inqt Plinius græci porrum migrū vocant: folijs maioribus q̄ porri. Addu: Et vestuentib; & graue olenib; canis morsibus efficacē: in nullo & Barrubij genere folia vestunt. At in porro: Allio: Harūdine velliūt. maiora inquit sunt q̄ porri: magna esse porri folia non iguorabat plinius: Ideo maiora adiucit: graueolentiam in nullo marrubij genere (nisi manu teratur) esse certa est. Ea quoq; genera si terantur: non graueolentia: sed acrem neq; inuicūdum inf habrotōnū atq; absinthiū odorem reddunt. In porro nigro recte graueolentia dixeris: quippe quod fetiduz graue & capiti noxiū odorē referat. Atq; ideo in medicamentis non estur: sed apponis: quod contra in marrubij generibus evenit: Sed quae sunt oculis cōmilia fidelibus: nonne mouere plus solent: Plena Halote sunt prata atq; in montium p̄cipue radicibus ijsdem quibus describitur signis: porri folijs grandibus nigris maculosis. vnde ego Haloten dictā exūmem. Nam latinorum quidam ulceraria: rustici porrū caninū vocant (ex eo quod pute) dictaz quod canis morsib; aduerset: nec tam haerbae similis q̄ potellans nomen referat. Quid autē Bioscorides quiq; eū sequūtur crediderint: Nicolaus viderit. Nos Pliniū Romano ista p̄esantem iudicio: rēq; ipsam audiamus: Quāq; & Bioscorides quidez cū multa balotes nomina enumeret: inter quae & Barrubij migrū est: & maguū marrubij & Isonis sanguis. Alios tamē Lynosprason dicere Haloten affirmat quod aliud nihil q̄ caninum porrum significat. ipsumq; nomen ad rusticam simplicitatem manasse iam diximus.

De Stachy.

Stachyn quae tandem sit ignorare me fateor: pari quoq; vel certe maiori ignorantia versari Leonicenū arbitror. quippe qui & Stachyn ipsam ignoret: & vnius. i. iotae momento Pliniū credat errasse: nec pli ni verba mentemq; consideret. Scripserat. xx. volumine Plinius & Barrubij a græcis pr̄sion vocari. & nigrum & Barrubij genus inueniri. Notiusq; illud dixerat quāz vt indicandum esset.



At. iii<sup>o</sup>. c. xx<sup>o</sup>. libro. Cum Ampeloprasum hoc est vitigneū porrū : (qd nos vulgo porrastellū vocamus) porri folijs cōstare dixisset : continuo adnectens subijectit. Ea quoqz quae stachys dicit porri similitudinem habet: longioribus folijs pluribusqz. Stachys quoqz ingt Plinius ut Ampeloprasus porri similitudinē bz longioribus folijs. Si graeci pra fio idest Abarrubio similē stachyn dixissent. Cuz exploratissimū habuisse se Plinius Abarrubiū referat quod folijs paruis et obrotūdis cō stet. Nec illam Ampelopraso sociasset: nec longioribus folijs constare dixisset. Tunc enī errasse Pliniū credibile aliquādo fuisse: si stachyn ut ampeloprasum porro non cōparasset vel simpliciter porro similem dixisset. Herū quādo porracee herbe Stachyn adnumerat et lōgiora illi folia qz porro facit. Quis iā dubitet non errasse Pliniū in haerbae similitudine quā comptam habuisse: Porro etenim non Abarrubio nulli vt ipse inquit ignoto lōga sunt folia. Accedit qz qui octauū Hale ni librū de simplicibis medicamentis latinū fecit. Stachyn porro similem esse interpretatus est: Abagnū veritatis argumentū. et Pliniū et eum qui Valenū interpretatus est (qualiscūqz ille fuerit) in eandē de Sta cby cōuenisse sententiam.

#### De Leucographide.

Leucographida lapidem esse non lauit Pliniū quippe quippe qui volumine. vij<sup>o</sup> et. xxx<sup>o</sup>. secūdaz galatites specie leucographidē appellantur quoniā lactea esset candidis intercurrētibus venis. Sicut leucogeaz qz lacteo colore simplex esset. Sinopiten vero que sanguineis venis distingueref suasqz vires illis tribuit ut intelligamus plen<sup>o</sup> distinctiusqz aliquāto Pliniū qz Bioscoriden de eius lapidis generibus tradidisse Leoncinū vero (qua fuit in diligētia) de leucographide lapide scribētē Pliniū nō legisse: atqz ideo in eo caluniando grauius deliquisse: leucographidē quoqz haerbaz esse. vij<sup>o</sup>. c. xx. libro scribit Plinius. eiusqz vires aperit. qualis vero illa esset scriptū se non repperisse inquit. In quo quaeso accusator hic noster errasse Pliniū calumniatur: En qz Leucographida lapidem esse ignorauit. Et hunc bellissime vt diximus distinxit: descripsitqz. Nosqz illum et pulcherrimum habemus: et viro in compabili pico Abirādulae et Antonio Faustino prestissimo philoso pho cum haec pderemus ostendimus. En quod qualis esset leucographis herba non repperisse se sallus est: Et de eius figura scribentez aliquęz non

aliquem non vidit: sed easdez vires inquit haerbae suae Plinius quas Bioscorides lapidi tribuit. Quid si errasse Bioscoriden Leoncene dic erem: qui quae haerba esset lapidē credidit: qua illum ratōe defende res: aut si hoc non recipis. Nonne cōmunes tam lapidi qz haerbae vi res esse possunt: Jaspis sanguinē silit: Leucogea lactis abundantiam facit. Topaziū venerez cohibet: sed eosdem quoqz effectus Syderites lagine ligus atqz haerbaruz praestant plurimae. Sed Bioscorides inquis Aboroxuz quoqz vocari Leucographiden scripsit. Falsuz hoc quidem: Aboroxum Halenus fortasse dixerit. Aborochibum certae Bioscorides non moroxū (vt tu puerse retulisti) Sed et hūc Aboroch thum lapidem esse non fugit Pliniū: qui hunc vltimi voluminis capite x<sup>o</sup> cōmemorat: quē nos quoqz habemus et multis ostendimus in cotis attritu lacteo sudore manantē: et candidas lineas tam et si porracea viriditatē praeferat in pannis ducente: Et Aborochibuz hūc Leucographiden quoqz dici Bioscorides scripsit: En ideo errasse Plinium praedicas. quia de Bioscoridis ignoti sibi homis appellatōibus nō dividauerit: En nō satis putasvñ Aborochibū nomē adduxisse Plini um: qui Leucographiden et aliū quoqz esse lapidem qz Aborochibum ostendit. Tam et si quosdaz Leucographiden Galaxiāqz vocasse illuz Bioscorides scribat: Praeclara Dialectici philosophi argumēta. Satetur Plinins figuraz Leucographidis haerbae non repperisse se: ergo errat accusante Leonceno: quod ingenue fatef Plinius: quod nō temere adstruit quod non repperit: quod non diuinavit ergo errat: Jam vel ex ista argumentorū formula videre possumus: quo hunc hominez carpendi libido et nouitatis ostentatio transuersuz ferat. Leucographida ergo et lapidem esse: et haerbā quoqz esse posse Plinio docente discamus: vt prasum quoqz et heliotropiū tam haerbas qz eiusdē no minis gēmas designāt. Aborochibuz quoqz ideo Leucographiden a quibusdaz dictū quod cādidas ducat lineas viridis ipse cz sit. Ha latitis vero secundaz specie ideo Leucographiden dictaz: quod lactea cum sic candidae illaz inscribant venae. Leoncenū vero qui nec ista pē sauit in legendō Plinio hebetiorem fuisse noscamus.

#### De polio et tripolio.

Polium suanissimaz haerbaz Abusaeo et Hesiodo auctoribus qualis esset quibusue polleret viribus: luculenter (vt omnia) descriptis Plini<sup>o</sup>

b i



Miraculum addens ijsdem tradentib<sup>z</sup> auctoribus: quod ter dic colo  
rem mutet. Tripolij vero rationē figura potestate soloq<sup>z</sup> diuersaz suo  
loco pariter assignauit: Accusator hic noster: omnia fere verbū ex ver-  
bo quae de P̄olio dixit transtulisse ex Bioscoride Pliniū refert. verū  
in hoc errasse: quod Tripolij miraculuz P̄olio adscriperit: contra  
quaz Bioscorides fecerit. Simul quod tripolij radicem dari epaticis  
in farr e coctā pdiderit: qd apud nullū ingt grauioris auctoritatis me-  
dicuz legit. Jam t ex his quoq<sup>z</sup> nō transtulisse ex Bioscoride Pliniū  
satis constat. Verū age Nicolae effare obsecro: ne nostra fluctuet ora-  
tio: saepiusue idem repetēdum sit: Aut Bioscoriden nō legit Plinius  
( quod supra docuimus ) Et nihil est qd tanto viro imputes. Si Ab  
saeo Hesiodo Beophrasto totq<sup>z</sup> illis auctorib<sup>z</sup> plus: minus: cōtra ve-  
scribat qz Bioscorides dixerit. Aut vedit quidez ( vt tu autumas ) Sz  
nec Bioscoriden p omnia sequi illi vsum est. Et non video cur soli Bi-  
oscoridi credenduz magis censeas: qz Plinio tot tantorūq<sup>z</sup> virorū au-  
ctoritate subnixo: quēq<sup>z</sup> verisimile ē in eo tantū a Bioscoride dissensisse  
In quo vel ratōe vel experīētia vel grauioris viri auctoritate pmotus:  
melius aliquid aut verius inuenisse putauerit. Non possumus nūc vtri-  
us haerbae P̄oli Tripolij ve quae tandem illa sit videre miraculum.  
Neq<sup>z</sup> enī aut regio aut tempus patitur. Sed quis apertam calumniaz  
tuam non videat: qui ideo errasse Pliniū dicis quod Absaeo t He-  
siodo auctoribus eodem libro duobus in locis de P̄olio scribat. Con-  
tra ea quae solus Bioscorides scripserit: Si Bioscoriden negauer-  
qua illum ratione quo auctore defendes: Ego Absaeu<sup>z</sup> Hesiodum  
Bioscoridi opponam: Plinium quoq<sup>z</sup> Bioscoride posteriorēm atq<sup>z</sup>  
ideo sapientio: em: qui t Bioscoriden ( vt tu credis ) t priscos omnes  
quos citat viderit. Tum obsecro quale tuum est hoc enthymema:  
Non legitur inquis apud aliquem medicuz tripolij radicem dari epa-  
ticis in farr e coctaz: Ergo errauit Plinius qui hoc scripsit. Quid hoc  
argum enti est obsecro. Quia tu non legisti. Errauit Plinius: Nonne  
potuit a castore suo Plinius hoc didicisse: vel experimento com-  
perisse: Nonne ab Hippocrate Herastrato Chrysippo Praxagora:  
Nam Diocle Nam Herophilo: Nam Bieuce Dionysio Abetrodo  
roq<sup>z</sup> haerbarijs: quos tu nunquaz vidisti nec nos habemus: quiq<sup>z</sup> vel  
hoc ipso magnā habere Pliniio griatiam debeamus ( vt vir rarissim<sup>z</sup>  
dicere P̄icus solet ) qd illos nobis vtcungz restituit: An nescis opos-

tere eum qui hoc argumentandi genere vti velit: tria primum principia  
ponere: legisse se scilicet omnes medicorū libros: Tum vero intellexis-  
se: postremo memoria tennisse: Num tibi haec adfuerūt oia quaeſo: cu<sup>z</sup>  
Pliniū i Tripolio errare dixisti: qz tu nūq<sup>z</sup> apd aliquē medicū legisti:  
Et nos qui nec medicinae artis sciāt sicutur: nec graecorū vanita-  
tibus addicti tam multa contemnimus: Sed nostrorū quoq<sup>z</sup> t Neote-  
ricorū ingenia t admiramur t colimus: Ne fasq<sup>z</sup> esse t studioso homie  
iridignuz putamus: si oblatum qualemq<sup>z</sup> librū vel semel non percur-  
rimus: Tripolium ipsuz scimus ( quando t virentē Venetiis t pictam  
vidimus t herbarioruz narratione didicimus ) cōmuni vīu Tripolium  
marinaz dici: t Turbutellaz soldanamq<sup>z</sup> vocari: t ab remedij ipsius b  
quo agimus facultate fīcatellam. Epar enī quodcūq<sup>z</sup> ex eo fīcatū vul-  
go dici coeptuz est: ex quo saginatōrū sico suum iocinera gulæ proceres  
laudauerūt. Unde t fīcatellam Tripoliz quoq<sup>z</sup> nuncupant: quod epa-  
ticis ( vt Plinius ingt ) idest fīcato laboratibus afferre praeſidiuz po-  
test. Plurima enī in hebruria maritimus nascitur: t eo praeſertim lit-  
toreo tractu qui a vadis volaterranis ad ostia Lyberina protenditur.  
Hūic t Jacobus cornetanus medicus singulare volumen dicauit: egre-  
giasq<sup>z</sup> eius landes epaticis cecinit. Quin t pclarus Huicēne enarrator  
Hētilis consilioz libro qua parte hydropis remedia colligit: mirabi-  
les vt ipse inquit esse hūis haerbae effectus tradit. Et ( vt ipsi<sup>z</sup> quo  
qz afferam verba ) a tota inquit specie confortat epar t ab eo educit aq<sup>z</sup>  
quae duo quasi basis in cura sunt hydropis: Num tibi videmur graui-  
orē aliquē medicū de tripolij viribus Plinio adſipulantē ( quod tu ne  
gaueras ) inuenisse:

Addis t aliud plane frigidius: Halenū auctore esse inquis: qd om-  
niuz viscerū vitijs polium auxiliatur. Et hoc quaeſo quid argumēti est  
Halenus ūibus viscerib<sup>z</sup> auxiliari P̄oliū dicit. Plini<sup>z</sup> oia ferme vi-  
scera singulatim enumerat: qbus poliū auxiliaſ: in quo igis arguis: Il-  
le genus: Plinius generis spēs distinxit.  
Miraris pterea Pliniū in tripolio dixisse: visaz illaz qbusdā eandez  
esse q poliū: Atq<sup>z</sup> ex eo coujcis Pliniū illorū op: uōz sequūtū fuisse. vñ  
obsecro noua hacc argumētoz rō: Lū P̄oli tripolijz differētias: no-  
mē: figura: solo: potāte diuersis locis assignauerit Plini<sup>z</sup>. qz quoscā du-  
as herbas. vñā putasse dicit ( vt omia quae de illis scripta sunt referat )

b ij



Tu idem credidisse Pliniū arguis: qui iam diuersas esse firmauerat:  
Quae ista obsecro pcludendi necessitas: Dixerūt quidam. Ergo Plinius qui contrariū scripsit: credidit: Viderē iam possum⁹ qua cōtradi-  
cendi libidine Leonicenus feratur: Non argumentū non rationē affet  
non auctorū numeruz: non experientiā aliquā: quibus errasse Pliniuz  
necessē sit credere: Errasse ( vt summā dicam ) toto hoc suo libello  
Pliniū clamitat: nullo alio sere argumento q̄d quod a suo Bioscoride  
( vt ipse pntat ) dissentit. Ego contra ideo Bioscoridi fidem adhiben-  
dam non esse cōtendo: quādo a Pliniō doctissimo hoie: et romāo: et po-  
steriore: et multis ac magnis auctoritatibus fulto: Soluz Bioscoriden  
dissentire contingat: Plini⁹ quoq̄ fidei atq̄ auctoritati: aliud nibil q̄  
rationem experimentūe contrarium esse posse.

De papauere eracio.

Si eam diligentiam Nicolaus noster operazq̄ investigandis haerbaꝝ  
notioribus differentijsq̄ impendissz: quā in cumulandis Plini⁹ ( vt ip-  
se putat ) erroribus adhibuit. Utilius profecto aliquid vitae excogitas-  
set: nec se magnorū hominū calumnijs inquinasset: nam duz aliorū erra-  
ta psequitur: in magnos ipse plurimosq̄ errores incidit: Quod vel ex  
hoc papauere de quo nunc agimus perspicuū fieri potest: Radiculam  
græci Struthion hoc est passerculuz vocāt: quod cū haerba: tum flos  
ipse ( tam et si inodorus sit egregie tamē pulcher est passerculuz specie  
visendus. Heracliuꝝ papaueris genus Struthio simile esse: nō taz Bi-  
oscorides q̄. ix°. plantaruz Theophrastus scribit: Plinius qui ( vt est  
videre ) si vtrūq̄ scriptorē conferas ) vt in plerisq̄ omnib⁹ sic in papa-  
ueris generibus describendis Theophrastum sequutus plura quoq̄ et  
notiora haerbarū signa cōmemorat: quoniā haerbae huius quoq̄ figu-  
ram non ignoraret. Heracliuꝝ papauer inquit: si procul intuearis speci-  
em passeruz folijs representat. At hic noster cōmuniſ salutis ( vt ipse  
de se inquit ) procurator hoc ad Plini⁹ errorem retulit: Probabilius  
inquiens existimari debere: haerbam haerbae q̄z aubus folium habe-  
re persimile. Sed videam⁹ hōis l̄faz certe aliquem rerum vero nulluz  
vsum habentis errorem. Conueniunt quidem Struthion et Heracliuꝝ<sup>um</sup> papauer: non figura modo in his quae diximus: sed et viribus qua-  
daz inter se pportōe notādis. Mihi vt Struthion lanis: sic Heracliuꝝ lu-  
nis splendorē affet: si pbabile est haerbā haerbae ( quod negat nemo )

Cur non et probabiliter a Plinio dicif ( vt expressius haerbae signa  
demonstrat: et nomis ac similitudinis quasi quandaz rationē reddat )  
Heraclij folia procul intuētibus speciem passerū representare: Non  
animaduertit in calumnā p̄aceps Nicolaus: cui semper noua sunt  
omnia. Adorem hunc Plini⁹ tum haerbariorū omnuz esse qui haer-  
bas ipsas compertas habuerūt: atq̄ ideo alijs cognoscēdas tradide-  
runt. Non haerbas modo similes: sed et animalia ac surdas interduz  
et diuersissimas prorsus res ad exempluz citasse: quo facilior promp-  
tiorq̄ vestigantis haerbas diligentia fieret. Sic et in silvestris quoq̄  
papaueris genere corniculariū vnuꝝ dici Theophrastus scribit q̄ fru-  
ctus inflexi vt cornicula figurant: Sic cum Psyllium describunt flo-  
res caninis capitibus similes pingunt: Cum Echion Vipereis. Cum  
Antirrhini fructū vitulinis naribus: cuꝝ Oxyosotin murinis aurib⁹:  
Cum Electorolophon: gallinaceis cristis: Cum Chenopum anserinis  
pedibus: Cum Lagopum leporinis: Cum Hippurin equinae caudae:  
Cum Alopecuron vulpinae: Cuꝝ Scorpiron A Hepa: Cum Poly-  
podiuꝝ a radice polypoz Cirris simillima nominat: Quin et insectorū  
quoq̄ similitudinē retulerūt: Cum Aspleni folijs Scolopendarū si-  
gurā assignent: Cum silvestris Sesami seminibus: Ricini fetidissimi  
ialis exēpluz: Quid cū Lynosbati folia vestigio hōis similia esse di-  
cūt: Cuꝝ Omphalocarpi hoc est Aparines semia vmbilico: Cuꝝ Pele-  
cynum lentis morbū bipenni aut securi: Cum Cētunculuz capitijs pe-  
nulaꝝ: Cuꝝ lonchitidis capitula psone comicae linguā exerēti: Quid  
( quod magis etiā mirere ) et cū p̄satōe pudoris ēt dicēdum est: Nōne  
Orchis haerba viriliū testiū facie radice p̄bet: Lynosorchis v̄o cani-  
noꝝ: Nun haerba est vulgo nota ad primū veris inicū in aruis ac se-  
getibus nascēs a cedarīs expetita Sabarolam vulgus nūcupat: medi-  
ci sacerdotis testiculuz: cuius radicē pēdentē cū testib⁹ colem dixeris:  
Nun Theophrastus plantaz. viii. Semia quaedā ad Betulae spe-  
cieē effigiati: Plini⁹ vero Lynomorion haerbam canini genitalis for-  
mā p̄ae se ferre dixerūt: Et mirabimur Heracliuꝝ papauer speciez  
passerculoz procul intuētib⁹ rep̄sentare: Plini⁹ illud appositissime  
dixisse: Multū semp artibus licuit in inueniēdis explicādis pdendis  
q̄z rerū viribus ac differentijs: Quid noster hic missitat Nicolaus: q̄  
qm̄ nec Struthion nec Heracliuꝝ nouit: nec similitudiēs rerū causasq̄

b iii



cōsiderat: ideo errasse Pliniū praedicat q̄ passculis folia Heraclij similia dixerit: nec rationem illaz experimentūve affert quo conuinci Plinius erroris possit.

#### De Empetro.

Empetruz a nostris Calcifraguz vocari refert Plinius calculosq; frangere: ac non ideo calculos non frangit: quia nullus ex his quos Nicolaus legit hoc scriperit. Hanc ei haerbae vim esse Plinius dicit magnus auctor atq; abunde laudatus: Cuius veram esse sententiā & experimento compertuꝝ est: & hominū opinione receptuꝝ. Est enim empetruꝝ ( quod noster Leonicenus ignorauit ) ea haerba quae acedarijs gratissima nunc habetur: & quam Venetia omnis vna addita immutata ve littera sampetraꝝ haerbaꝝ vocat: Basicchiam multi dicunt: alijs batieulam: picentes ab haerbae ipsius facultate Rumpis/ xum vocant: foliis ad rbutam ferme accendentibus: verum crassioribus acutioribusq;: Flore semineq;: quae cum Anisi: tum foeniculi speciem in muscarijs repreäsentent: odore iucundo: sapore inter acidū salsumq; cibi appetitiam prouocante: Nasciturq; ( vt Plinius quoq; docuit ) in montibus maritimis fere in saxis: quod toto illo tractu videre licet: qui inter phanum fortuuae gaganuꝝ tenditur promon/ toriuꝝ: Et in Istroruz cautibus liburnoruzq; scopolis vnde plurima in Venetos defertur: & sativa quoq; in Coenobioruz hortis non facili cultura seruatur: Certis quoq; rationibus adducimur: vt eam putemus esse quam marinā batin alio in loco Plinius appellauit: Aliud Empteti genus quod saxifraguz nostri vocat: nec Pliniū latuit: quippe qui illud libro. xxij. Inter adianti genera posuit ramulis nigro colore virentibus folijs filicis: mire calculos pellens frangensq;: vnde & nomen. Non quod vmbrosis petris ( vt graeci forte putauerunt ) parietuzq; asperginibus nasci illam videamus. Non ergo nominū similitudine deceptus est Plinius qui vtrunq; empetri genus diuerso nomine Calcifragum & Saxifraguz prodidit. Sed Nicolaus noster qui nec Pliniū verba pensauit: nec haerbas ipsas ( vt accusatorem decebat ) agnouit.

#### De Betonica.

Hari quoq; imprudentia fertur: cum errasse Pliniuz verisimile si bi esse dicit in describenda Betonica: quod folio non quercus ( vt Bioscorides ) sed Lapathi similem Bettonicam pinxit: quodq; ea pi

atura Britanicae haerbae ex Bioscoridis sentētia ) magis conuenire videres: Sed mirum proſus: vt indiligens accusator apparuit homo alioquin haud indoctus: qui Pliniū verba nec penset nec referat: Bettonica inquit Plinius serratula a nostris vocatur a radice spar/ gēs folia fere lapathi serrata: Quis lapathuz ipz Bettonicāq; agnoſcens ( nemo euim vnuſ est qui ambas non norit ) nō graphice descriptam a Plinio Bettonicā dicat: cum serratulam vocari: & folia fere Lapathi & serrata habere illam videat: meliusq; aliquāto q̄ quercus similitudine a Bioscoride designatā: Cū folio quercus non ipa Bettonica ( a quercu proſus dissimilis ) sed trixago magis & Hierabota ne describantur: Non ergo Lapathi folia simpliciter dixit Plinius sed serrata adijectis ( quod subtilius aut dissimilauit Nicolaus ) Cum in Britannicae descriptiōe motissimae haerbae folia nigra oblongaꝝ eodem libro dixisse satis esse putauerit: nec serrata adijectis: qm incisuris illis quibus bettonica distincta nō sint. Quid autē aut frigidū aut iniquius dici pot q̄ iō errasse Pliniū dicere. qz Bioscoridis ēba similitudinesq; in pingēdis haerbis nō usurpauerit: s̄ signa alia & q̄ aptio ra videbant adhibuit:

#### De Parthenio.

In explicādis p̄terea Pliniū b̄ parthēio ( vt ipse putat ) errorib: in magnos Leonicen̄ errores icidit: vt ex herbaꝝ ipaz descriptōib: difserētiſq; cognoscere l̄z: quas intellexisse distinxisseq; pliniū Leonicenū b̄ p̄fudisse p̄ illaz ignoratōz intelligem̄. De ijs igis sic agem̄. Tres haerbas parthenij noie nūcupatas. xxi⁹. 2. xxij⁹. volumie scribit Plinius ( Nā b̄ quarta q̄ mercurialis ē fmo nūc nobis nō est ) hisq; oīb: suas qbus pollerēt vires adscripsit. Ex eoꝝ ( vt est videre ) s̄nia quos tā m̄los enuerat: Prima q̄ Parthenij Leucāthis Thamnaeꝝ a graecis: a n̄is & Celso pelecyñū & Buraliſq; voceſ: In horioꝝ sepi b̄ nascēs: flore albo: odore malo: sapore amaro. Alterā q̄ helxine & syderites & perdiciū ab aue cognoiat: folia habēs mixiae similitudinis plātagini & marrubio caulinulos densos leuiter rubentes: semina in capi tib̄ lapaceis adherentia vestibus: vnde helxinem dictam volunt: Ter ciām quae itidem & perdicium & astericum: a nostris vero haerba vre/ ceolaris dicitur: folio similis ocimo nigror tantum in tegulis parieti/ nisq; nascens. Has Parthenij differentias si Leonicenus cognouiss̄ b uij



Simulq; et diligentius Celsuz: et dilucide ista scribentē Pliniū: et suū illum Bioscoriden inspexisset: non temere adeo obstrepuisse: quod ut plene intelligere possint studiosi: ego eas quae sint aperiā: disceptādoq; proponam ijs locū faciens qui veriora cōtulerint.

Prima quidem et a florū candore leucanthis: et a fruticum cespītisq; densitate Thannacus nomen accepit. Eadem a Celso ( in his forte libris quos de agricultura scripsisse illum constat ) siue ab odoris suavitate: siue q; vnguentis flos apicissime cōueniret: Muralium dicta est quasi Mysraliū. y. psylon in. v. nostrū verso: quod veteres ( vt in Murrha: Murena: et Mure frequētissime usurparunt: et familiare esse latinis scribit Licero: Pelecyne idem ex eo coquomunasse videtur: quod frntex ipse odoris suavitate ad se pelliciat. Siue quod ( vt Pelecyne quoq; haerba quae in segetibus nascitur.) admīniculo indigens hortoz sepiibus subrepatur: quod nostro quoq; aeuo fieri hominū videmus industria. Hanc nos vulgo gensemini vocamus flore albo: odore mali: sapore amaro. Hec ē illa Partheniū q; rectius fortasse Amaracū dixeret quidam: quae sub ipsa quiescente Aschanum floribus et dulci aspirans complectit umbra. Unde laudatuz illud in Co/ insula quondaz consiceret vnguentū quod Amaracū Sampsoniū dicebat. vnde sorte in gensemini vocabulum vulgus deflexit: vt non aliud fruticis vel haerbe genus intellexisse illos apud Bioscoriden putem qui Parteniuū Amaracū dixerūt. Aliogn si ea Bioscoridi partheniū est quā cautavocare Thuscō tradit: quo pacto tā breuis haerbae umbra cōplexū puerum dulciq; scripsisset insignis vates: Cum Lautā ipsaz nec umbrae ob breuitatē idoneā: nec odoris vnguenti ve oblectamēto ob floz graueolentiā esse plane oēs intelligat. He lius ḥ eodē Bioscoride auctore et Chamemelū et Anthemida quos daz vocasse illā quae Lauta dicis fortasse q; putet. Cū inter chamaemeli spēs quas esse tres pdidit collocef: Quas etenī quae nūc etiam cautae et vulgo Lota dicant haerbas nouim: vñā q; sana cognominatur et a qbusdaz millesoliū non recte dicat: nos leucanthemū Pliniū dictā. xxij. volumie credim? habrotono odore simile et flore albo foliis suspiciois vtile. Alterā chamaemelo similiorē quae ab odoris se/ ditate puridae cognomentū serat: Potuit et Bioscoridis parteniuū millesoliū hoc esse; si nō illi coriandri folia adscriptisset,

At secūda partheniū ijsdez qbus a Plinio pingit signis plurima inspicis in aruis stipulisq; nascēs: folijs sere mercurialis cui semē asperū nigrūq; perdices appetat. Ea qñ semia inambulantū vestibus heterat: vt graecor qdam helxinem dictā voluerūt: Romāi haerba lapatria: sic vulgus quoq; p haec tpa grappellaz nūcupat quasi a rapiendo rapellaz dicas. Lercia vero est ea quā ex eo q; folia caudiculis stellae instar circūberentia hēat: astericuz dicis: Et q; ipsa rapaci quadaz laugine haerere vestibus possit a Bioscoride dicta helxine videtur.

Quod ḥo tergēdis vrceolis vitreisq; vasis experimēto sit efficax a plinio vrceolaris a nobis vulgo quoq; vitriolū dicis. Quod ḥo muris parietibusq; nascat a Celso Muralis. i<sup>o</sup> de medicina libro: Anī tempis medicis recte parietaria dicis. Maineruae sacra atq; iō Partheniū dicta quod tam dea Somno monstrauerit.

Vides vt in nullo deceptus Plinius ( si qui illū legūt intelligant) ab errore vindicetur: Vides iam cōoluuli huīus nī manifestā calumniam: vt sese suo cū Bioscoride velut in pampino contorqueat: Qui suā Partheniū et chamaemelū vocet: et solisequiū et millesoliū vocari a romāis affirmet: quibz qdem appellatōibus absurdius nihil dici potest apud eos etiā qui vel mediocriter haerbariā attigerūt: qui et propria illa esse diuersissimaz pr̄sus a Parthenio haerbae noīa nō ignorant: Et Leonicenus in p̄rio qdem partheniū genere pro Pelecyne ( quod veteres et impressi habēt codices ) perdictū scribit. In tertio p murali muraliū ponit. Et qd de murali in. iij. de medicina libro Celsus scribit. Hic de muralio in. iij. scribere illuz imprudēter affirmat. Cum p Leucanthe candidi floris haerba. ( Unū et nomē ) Lotā nescio quā ( Lautam vt arbitror Bioscoridis vertens ) autumat: Non albo flore sed luteo cāandidis foliisculis coronato: nō odore mali sed habroni ( vt Plinius ) vel insuavi ac tristi: si eā que putida cognominatur intelligit: vt iā qd Plinio prim obijecerat in Nicolaū ipm vebemeniū aliquāto retorqueri possit: qui nō hominū mō et rex similitudine s; græce quoq; eruditōis opinōe dcept pluria intempanē effudit.

De eo quod similitudine reruz deceptū Pliniū Leonicenus insimulat. Caput tertium.



Satis ( ut arbitror ) eruditis auribus fatissacere potuim⁹: cū nō ca  
lumnā mō Leōiceni d̄ Plinio refellimus. in qbus noīm similitudine  
deceptuz errasse Pliniū dixit: s̄z accusatoris quoq; errata patescim⁹  
nūc de eo differamus oportet: Inquo rerū similitudo. vt ipē inq̄t Pli  
niū in errore induxit: ac p̄mū de Cyclamio ex ordine verba faciam⁹.

De Cyclamino.

Cyclamini haerbae quā nūc porcinū panem vulgus mediciq; vo  
cāt tria genera: Aristolochiae vero quatuor aptissime scribit pingitq;  
Plinius: At hic noster accusator Cyclamini radicem dicit ideo  
existimasse Pliniū videt Aristolochiae rotunde radicem esse: qm̄ ra  
dici Aristolochiae vim necandi pisces adscriptit. Huius rei argumen  
tū hoc affert. quod ipse ( inquit ) a viris grauissimus accepit: idēz nostrō  
aēuo fieri: non Aristolochiae radice sed cyclamini. Nonne p̄aeclaro  
v̄sus videt aduersus Pliniū Leonicenus vel testimonio vel syllogis  
mo: Quia audiuī inq̄t Nicola⁹ Leonicen⁹ ) Cyclamini radice pisces  
necari fallit Plini⁹ ( etiā cū vidisse se dicat ( q̄ aristolochiae radice pi  
sces necari tradidit: ) inexcusabilem calumniam: quia cyclami  
ni radix hoc facit: aristolochiae non facit. Quia de Cyclamini radice  
ab ignotis Nicola⁹ accepit: Plini⁹ p̄prio testimonio de Aristolochia  
mēti⁹: En p̄clarī dialectici argumēta: qm̄ tubere frāe ( id est p̄rie Cy  
clamini radice) sit vt pisces necent: Ab halo frāe hoc est Aristolochiae  
rotūdae radice fieri nō p̄t. Fallit Plini⁹ q̄ id vidisse se scribit: Non  
fallit Nicola⁹ q̄ audisse se dicit: At Plini⁹ inq̄t: radicē Cyclamini id  
ēt efficere scribit. Uez id qd̄z Leōicene: s̄z terciae Cyclamini cog  
noie chamaecissi cur⁹ nō rotūda s̄z sparsa sit radix: vt tādez agnoscas  
sine mēte te d̄re: qd̄ de rapo fre audisse te p̄suader̄ conaris: En caecū  
aut mēdacez fuisse Pliniū putas Nicolaē cū cāpanos p̄scatores ma  
loterraē calcē miscere piscesq; necare vidisse se scribit: Nū impossibile  
qddaz aut supra fidez dixisse tibi visus ē Plinius: S̄z t̄ Lithymaluz  
cognoie Corymbiten libro. vj. t. xx. Et lactucā caprinam libro. xx.  
eosdē p̄stare in necādis p̄scib⁹ effect⁹. Idē ipē Plini⁹ tradit. Verba  
sco haerba tā fluuiales q̄ lacustres pisces interimi. Et marinos etiāz  
a phoenicibus hoc mō capi. vij. historie animaluz Aristoteles scribit.  
Nos quoq; experimēto visuq; didicim⁹. Et cucumerē asinūuz: t̄ viri  
dia nucuz putamā contusa idem efficere posse. Non ergo t̄ Cyclami  
no t̄ Corymbite t̄ lactuca caprina t̄ verbasco t̄ cucumere asinūuz

inglādiuz corticibus pisces necant. Errat Plini⁹ qui Aristolochiae  
radice necari dixit: Nun tibi carneadea ista vident Aristotelice ve de  
monstratōes: qbus inexpugnabile vē necessario sequaf: Tuz co nclu  
dens pgis atq; in hūe modū dicis. Aut igit̄ fatēduz ē duas esse radi  
ces q̄ eosdez p̄stent effectū. Aut illud dicēduz erit Cyclaminū rotun  
de radicis quartū esse Aristolochiae gen⁹: Un̄ ista obsecro fatendi di  
cēdīq; necessitas Nicolae: Primū qd̄z non duas mō haerbas quae  
pisces necent: sed sex adduximus: multasq; alias idēz efficere posse nō  
dubitam⁹. Nun grande aut miranduz quiddaz putes: si due plures ve  
haerbae idēz possint: Deinde q̄r Cyclaminus pisces necat Aristolo  
chiae genus erit quartū: At quintū dixisses: Aristolochiae enī gene  
ra quatuor Plini⁹ enumerat): Mari ergo ratōe Corymbites Lithy  
malus: t̄ lactuca caprina t̄ verbasco t̄ cucumber asinūuz t̄ iuglandū  
cortices: q̄r pisces necant inter Aristolochie genera reponētur: quasi  
vnū effectū nō nisi vnius haerbae genus p̄stare possit: quod nec Ani  
culae quidez dicerēt aut empiricoz q̄squā. At de Aristolochia quod  
pisces necet a nullo inquis auctore scriptū repit. Legisti ne omnes  
auctores Leonicene: Nonne ego te in Tripolio monui oportere eum  
qui ita arguat legisse intellexisse t̄ mēoria tenuisse oēs qui vñq; scrip  
serūt auctores: quo argumēti h⁹ formula t̄ rō constare possit: S̄z non  
ne omnibus auctoribus rei ipsius euidentia potior: Hāc radicē etiam  
nū campani meluz terragnū hoc est malū terre vulgo dicūt: t̄ in p̄sca  
tu passim adhibēt. Quod vir illustris acerrimiq; iudicij Sigismundus  
Estensis frater tuus dux inclyte ( cuz haec p̄deremus nobis retulit ).  
At quae nam ista pericacia: quae frontis duricies: quae impudentia  
est: A nullo auctore scriptū inquis cuz Plini⁹ scribat: Et q̄r nullū id  
scribentez reppisti qm̄ paucos legisti. iō Plinio qui se vidisse affirmat  
credenduz nō est: qui tibi te audisse dicēti credi putas: Qui ego in his  
qd̄em q̄uis iurato metuā cōcedere testi: O infelicē Pliniuz: O cassa  
līaz studia. O vanos integerimi viri labores lucubratōesq; miserias:  
En post annos mille t̄ quadringēros sophistes vn⁹ in hoc tādez vae  
sanie genus prorupit vō errasse modo rex vel nominuz similitudine  
deceptū ( qd̄ t̄ hōis erat s̄z t̄ mētitū quoq; Pliniū insinuet: quia id vi  
disse se affirmat: quod Nicolaus Leonicenus a nullo scriptum reppe  
rit. Non ergo de Plini⁹ doctrina: sed fide nunc agitur: Praeclare  
me hercle cum studijs actum: piget p̄detq; aduersus hunc hominem



verbis agere qui non iam sibi ( vt Aristoteles inquit ) si poena indiget. Nam vel hoc solo hoiem intelligere possumus: qui etiam graecissans ad didit ( vt obiter et sua quoque penitentia ) Cyclamini radice rapu[m] terrae vocari. Ex Dioscoridis magis sententia quod Plinius auctoritate latini hominis et tuber terre vocatus. Quia et horrense rapu[m] non terre olus sit: sed aquae. Sola vero Cyclaminus rapu[m] terrae vocari debeat. Num non Cyclaminu[m] ( vt Celsus Pliniusque latini hoies et a graecis ducta ratio postulat ) Sed Cyclamen perclarus litterator enunciavit: sed minutias istas persequi opere precium fortasse non est: Hunc ad reliqua pergamus: deinde Intybis et Heliotropio differamus.

### De Heliotropio.

In Heliotropij descripto non errasse Pliniu[m] intelligat quicunque perpendo iudicio aequus. rerum existimator aduertet animo Pliniu[m] ipsum Intybacei generis Heliotropijque notissimam haerbarum species figuram: quod primu[m] descripsisse: tum etiam vim facultatemque illarum adiessisse: Neque verisimile esse eruditissimum hominem in his quae graphice adeo adnotasset. Uno verbo lapsu[m] clarissimam haerbarum noticiam confundisse. Quia per codicis ( vt opinor ) virtus potius quam tanti viri auctoritati unius verbi adscribemus erratum. Diligentius igitur ora ista consideremus: differentesque notemus.

Intybus nec ex lactucineo genere nec ex alio dici potest. Nam omnia huius genera ita lactucae cognatae esse videntur ut unum ex alio nasci videantur posteriore spuma per ratallaque rora crescere lactucaque in aliquo referente. Et Intyb[us] olus quod est per hortense prout ( vt Theophrasti inquit ) Aruense hortense dico quod satiuu[m] est: aruense quod spontaneu[m] sylvestreque dicuntur. Satiuu[m] Intybi genus seris dicuntur: sylvestre vero erraticum: Seridis autem id est satiuu[m] Intybi due sunt species: quae una ut ipsum genus satiuu[m] dicuntur: sylvestris vero altera: tametsi utraq[ue] hortensis sit. Satiua seris id est satiuu[m] hortensis Intybus lactucae simillima est: candidior latiore folio quam sylvestris: caule crassiori cui folia caliculi per internodia ferme haerent ( vt in pulegio solet ) ab his internodijs ramuscumi pendunt. In aliis est flores cerulei nasciuntur que et celerrie marcescunt: Haec cibis gratia est sapore fere lactuceo atque inter hyberna olera deputata: sylvestris vero seris id est sylvestris hortensis Intybus medicacior: aestiuu[m] olus est angustiori longiorque perstat folio quam lactuca vel satiuu[m] seris color nigrior

Huic etiam caulis unus: et qui in sublime feras ramosque late spargat: atque ex ipsis ramis caulinis Cedariis non ingratis. Et ex ipsis geniculis unde caulinis prodeunt folia acutiora quam quae a radice persistunt flos vero ceruleus satiuue non absimilis: sapor ad amaritudinem vergens in quo quide[m] apertissime differunt. Cum et amaris intyba fibris Virginis quoque perdidit. Haec est laudata illa herba cuius in medicina nostro aeterno freques est usus: quam vulgus nunc medicis omnibus endiviam vocant: quasi paululum deflectens intybam dixeris. Erratici quoque hoc est Arvensis silvestrisque Intybi duae sunt species. Una quam ambubetia Celsus et quidam dixerunt. Uel eo dicta quod ad solez ambire videatur quasi Umbubelia dixeris: ( tam et si praeve in plinianis codicibus ambigia legat ) Aegypti Lichori: et Tropenti grata palato Licho rea a Columella dicta: Silvestri Seridi similior amaraque est. Et ipsa notior quam ut describi oporteat. Hanc quoniama magni in medicina usus sit. Ex graecis alij ab eximia utilitate Chreston quidam Pancration quasi omnipotente cognominarunt. Vulgaris quoque per locorum varietatem Lichoretarum Radiculum: porcinum grunium: sponsorum solis vocata. Et quoniam ipsa Lichoretorum florem noctu claudat: solemq[ue] sequatur a plenisque et medicis etiam Heliotropium non modo dicta sed credita: Altera erratici arvensis Sylvesterisque Intybi species Seridi similior Crispae vel lactucae ( unde et precibus nomen ) Amara quidem ( nisi senescens non est. Claude foliisque interduz rubentibus crispis: flore in pappuz desinente: cuius folia radicesque coctae crudaeque eduntur coenis gratae. unde et nomen Bipniodes Patauini lacticinum Crispinum picentes: nos Cicerbitam dicimus.

Quatuor haec Intybi genera Dioscoride Plinio Sylvatico atque haerbariis tradita ( quatuor potum expressimus . Illud addendum videtur ne quid forte ex nominis varietate dubitatiois subrepatur Intybum apud multos Intubum scribi: eandem tamem herbam significari. Sed graeci illud. Y. psyllon: nos in. v. nostri vertere interduz consuevimus: ut cum de Parthenio ageremus a nobis dictum est. Utrumque igitur talibus quam intybus rectissime dicitur.

Hec quae graeco nomine Heliotropi: latino solaris verrucariaque a quibusdam dicta est: vulgo girasolis: Ab radice statim ramosa assurgit: atque ab radice florere incipit. Huius quoque duo sunt genera Heliotropi: Tricoccumque Heliotropio latiora quam ocimo folia ad malu[m] fere



vergentia: flos maluaceus pendulus. Cognatiōe etenī quadam ista su-  
milia sunt similiterq; mouētur: *Heliotropū* & *malua* (quod *Theophras-*  
*tus* ait) atq; elegātissimus hortensiū vates: Et *Malache* prono se q  
quae vertice solem. *Plinius* quoq; cum tres colores purpureū referen-  
tes scribat: *vnu*s inquit in *Heliotropio* est: & in aliquo ex his plerunq;  
saturation. Alius in *malua* ad purpureū inclinās: alius in *viola* cōchy-  
liorū vegetissima. *Tricocco* vero *folia* *ocimi*: *flos* candidus subrubens  
incuruus *scorpiurusq* ideo dictus: quod semē flore ve serat *scorpionis*  
caudae p̄simile: *Ambob* aeterna *folia*: *perpetuo enim solaris viret* (vt  
*Theophrastus* inquit) Alioquin haud satis rusticis natura cōsuluisset  
Si non toto anno illuz solis rotatū horarumq; circuitum nubilo etiam  
die spectare possent. In quo ergo obsecro *Intybacēū* genus *Heliotro-*  
*piumq* cōueniunt: vt falli potuerit *Plinius* qui ista descripsit: viresq;  
suas singulis assignauit: *Intybis* *folia* decidua: *Heliotropio* aeterna:  
*Flos* illis eeruleus: huic rubens: *folia* illis ad lacucaz pro poriōe re-  
spōdentia: Huic *ocimo* similiora: Facultates viresq; diuersae. has quo-  
q; *Plinius* vt notissimas scripsit. In quo ergo errauit: in eo *Nicola-*  
*us* inquit) quod *Pliniij. xx.* volumie ita scriptū inueniſ. *Heliotropiū*  
noctu contrahit ceruleuz florem. *Heliotropio* vero non ceruleus ſz ru-  
bens flos est (vt diximus) Quid si ibi non ceruleuz sed purpureuz vel  
puniceuz vel subrubente scriptū esset: tum quadrarent omnia: tuz nihil  
haberet *Nicolaus* quod obijceret. At que nam illa inhumanitas quae  
imprudentia est *Plinium nostrū* insiniae potius accusare q; librarios  
erroris dannare: Si ea quae maiora potioraq; videns. hoc est figuræ  
colores potestatesq; diuersas notissimaz haerbarū tradidit *Plinius*.  
Cur uno verbo eum lapsuz *Leonicene* putas qui tot verba congesit vt  
duas & eas diuersas haerbas esse monstraret: Non sunt illa *Nicolaie*:  
non sunt homis ista: non philosophi: quo plures grauissimi viri errores  
(vt ipse inquis cumularenſ: ea quoq; dispunxisse: in quibus errasse pli-  
num dicere tam sit nefas q; absurduz familiarissimas etia rusticis haer-  
bas illum ignorasse.

Vide obsecro *Nicolaie* qui te philosophum nuncupes quālum inter  
sophistā & grauē bonūq; virum intersit: Atq; ipsum audi *Augustinuz*:  
*Augustinuz* inq; non grāmaticae subtilitatis: uec graece vaniloquēnae  
sed verae philosophiae professorem de se ita loquentez. Ego inquit bis

scriptorū libris qui iam canonici appellantur hunc timorem didici ho-  
noremq; referre: vt nulluz eorū scribendo errasse audeam credere: Aut  
si aliquid in eis offendero quod veritati contrariū videatur: Nihil ali-  
ud existimē q; mendosum esse codicem: vel non esse assequutuz interpre-  
tem quod dictū est: vel me minime intellexisse non ambigam. Haec bo-  
nitas: haec veritas: haec philosophi hominis moderatio. H̄os animos  
hanc mentē induere studiosos oportet: cum magnoq; viroq; libros bene  
q; de litteris meritoruz legunt. Tollenduz ergo abradendumq; *Ceru-*  
*leum* illud (quod subditiciū esse nemo non intelligit) & puniceū vel pur-  
pureuz: vel subrubens inserenduz est: qualez paulo infra *Plinius* flo-  
rem supraq; designauerat. Et quoniā bis quas supra dixim⁹ ratōibus  
monstratz satis est errare *Pliniū* in re quā ipse manifestā fecisset non  
potuisse *Abendosi* codicis vitiū enīus verbi abolitōe castiganduz est.  
Quod si ideo errasse *Pliniuz* *Leonicenus* putat & *Ambubera* quoq;  
solem ceruleo flore sequaf: Et hoc & *Lithymali* quartū genus: & silue-  
stre sesamū vtrunq; *Helioscopiū* e re ipsa dictum: & *malua* & *lupinuz* &  
& *lotus aegyptia* faciūt haerbarūq; plurimae. Nec quod *Heliotro-*  
*pium* in cibis placere dixerit: ideo errasse *Pliniū* putanduz est. Neq;  
enī video cur tātus ille syderis amor impedimēto sit: vt *Heliotropium*  
decoqui mādiq; nō possit. Sileat ergo boni hui⁹ viri p̄clara cōmenta.  
Et qm̄ ipē neq; *Heliotropiū* haerbā cognoscit atq; ideo neq; decoctā  
gustauit vñq;: *Patias* obsecro & *Pliniū* scribere & nos credere: quod  
*heliotropiū* quoq; vt *Intybus* in cibis placere possit: si ipse nec ratōz  
vllam nec experimentū quod obstat afferre potest.

### De pentaphyllo.

Egregie defensum a nobis in *Heliotropio* *Plinium* negabit nemo  
quod vnius omnia inter turbantis verbi vitiū: non *Plinius* sed codici  
vt par erat tribuimus. Nam & eodem argumento in quinq; folio vt ipse  
inquit excusare *Pliniū* paratus fuerat *Nicolaus*: Nisi delicatus ni-  
mium exactor: quod omnia ad numerum opinioni quam de *Penta-*  
*philo* cōceperat nō respōderet: satisfactū sibi nō putauit. Sz tā in *Pli-*  
*nio* excusando nūc primus ipse: q; in accusando (vt sp) errare visus est.

Quod in hoc de quo agimus quinqzfolio perspicuū faciaz. In hoc ma-  
 xime errasse Pliniū Leonicenus creditit & quinqzfoliū haerbā etiā  
 fraga ferre dixerit. Nam quae fraga fert haerba inquit: non quis sed  
 trinis constat folijs. Verū triplici in errore versari Leonicenum ante  
 omnia scire oportet. Primi quidez & quinqzfoliū illam esse arbitratur  
 quae & in hortis & agroz limitibus tum semitis vijsq; passim cōspicit:  
 quae qdē vulgo & quinqzfoliū & pes coruinus dicis. Hanc enim eā qn/  
 q; foliū esse de qua veteres medici loquerent: affirmasse illum plerisq;  
 constat: cum de nostra hac defensione deq; sua accusatione sermo forte  
 incidisset. Auulsumq; terra ramusculuz ( naz & in horto res agebatur )  
 ostendisse dixisseq; illam quinqzfoliū esse in qua Plinius tam euidenter  
 errauerit. Deinde quod p imperitiam haerbam fraga ferre posse nul-  
 lam creditit nisi eā quae trina folia hēat qzq; melius trifoliū dici asse-  
 uerat. Et quā docti vulgusq; fragariā haerbaz noscūt pariter & appell-  
 lant. Tercio quod foliū quid sit quo ve modo accipi oporteat. In salu-  
 berrimae haerbe descriptione parū intellexisse visus est. Ade si placz  
 & quartū ( quādo & ipse minutissima quoq; in Plinio carpat ) & fruct<sup>r</sup>  
 hos siue quinq; folij siue trifoliij non fraga ( vt semp Plinius & in suo  
 Paelemonē noster Abaro ) sed inscite fraga Leonicenus appellat.  
 Nos cum Theophrasti mox dioscoridis. Postremo Pliniij de quinq;  
 folio dicta excusserimus & verū esse auctore Pliniū. & calumniatorem  
 Leonicenuz ostendemus. Quinq; folij siue quinq; penne radix ( libro  
 ix. Theophrastus inquit ) cum effodit rubra est. Inarescēs vero nigre  
 scit atq; quadratur. Habet foliū vitis sed pusilluz: & colore simile vitig-  
 neo est & augetur & definit cum vite. Folia omnia quinq; vnde & nomē.  
 At. iiiij. Bioscorides cum multa Pentaphylli nomina enumeret. In-  
 ter quae & Pentadactylon & Pseudoselinon & quinqzfolium sunt.  
 Ramos inquit fert tenues vnius palmi in quibus fructus: folia habet  
 metae similia quolibet in surculo quinq; raro vero plura: in circulum  
 sinuatim diuisa. Florem habet cum pallore subalbidum ( Ita enī ochro  
 leucon interpretari posse video ). Radicem subrussam oblongaz Heli-  
 leboro nigro crassiore quae plurimū in vsu est. Plinius vero. v. & xx.  
 Quinqzfoliuz inquit nulli ignotuz. Cum etiā fraga gignendo cōmen-  
 detur graeci vocant pentapeton siue Chamaeselinon siue pēthaphyl-  
 ion: Cum effoditur rubram habet radicem. Haec inarescens nigrescit

& angulosa fit: Nomen a numero foliorū habet & ipsa haerba incipit &  
 definit cuz vite. De pentaphyllo igit; hoc est quinqzfolio haec haben-  
 tur. Nullus enī quod sciam his auctoribus vetustior illam p̄lit. Nā  
 Galenus eius tantuz vires non figurā aperit.

Primi illud ex his fatio constat vulgarem illam Leoniceni quin-  
 qzfoliuz non esse hanc de qua agimus: Hāz & illi nec flos albodus nec  
 in surculis fructus: nec radix rubra nec crassa: nec inarescens aut qua-  
 dratur aut nigrescit: nec vitis egressum digressuzq; sequit. Sed perpe-  
 tuo viret. Haec si quis neget haerbæ iplius inspectione cōvinciur.  
 Sed & illud quoq; liquido constare arbitror cum Pliniij auctoritate:  
 tuz Bioscoridis pictura Pentaphylon hanc nostraz fructū quoq;  
 ferre: cum etiā fraga gignēdo cōmendari illam scribat Plinius. Tū  
 ramos vnius palmi tenues in quibus fructus sint habere illam Bio-  
 scorides referat. Folii vero non esse quale Leonicenus arbitratus est  
 ex omniū descriptōibus intueri licet: Nam Theophrastus foliū habe-  
 re illam viti simile prodidit. & folia omnia quinq; : Bioscorides vero  
 folia habere illam sinuatim falcatimve diuisa quolibet in surculo qui-  
 q;. Tum in nōibus Pentadactylon illaz vocat quo nomine & Lici  
 quoq; siue sylvestre sesamū cognoiatur cui? foliuz palam est viti simili-  
 mū esse: Tum pseudoselinon quod falsuz apū dici pot. Plinius vero  
 Chamaeselinon quasi humile apiuž: eadem vterq; ratōe cognominat  
 quod & apium viti simile quiddaz habere videas & folia ad hūc quo-  
 q; moduz sinuata: a quoq; deinceps numero quinqzfoliuz & quinqzpe-  
 na dicta est. Quae cum ita sint: ideo qnqz  
 foliuz dicta est quod huismōi integra fo-  
 lia quinq; ab radice emittit: Nec foliuse-  
 lis quinq; ( vt quam pedem coruinū vocari  
 supra diximus ) aut vulgaris Leoniceni  
 pentaphyllū distincta: sed porrectiorib?  
 qnq; ( vt ita dixeriz ) angulis ad vitis apij  
 q; similiitudinē in hunc ferme moduz effi-  
 giata est. Haec & Pentaphylon illa  
 est quae Bioscoride auctore fructus edit:  
 quae fraga a Plinio appellat: Unus  
 eximiae a Bioscoride vires Plinioq; tra-



dunt: quae in theriace compositōibus addit: quae purgādis domib<sup>9</sup>  
adhibet: Lui<sup>9</sup> radicē plurimū in vsu esse Bioscorides dixit: Quae si  
Leonicenus n̄ acriorib<sup>9</sup> oculis inspexisset: nec vilissimā haerbā eū<sup>9</sup>  
in medicina nullus vsus esset p̄ utilissima t̄ celeberrima demōstrasset:  
nec int̄ēpestiue adeo in Pliniū adlattrasset. Haerba vō illa q̄ disluncta  
tria folia h̄z: quāq̄ in italie mōtosis plurimā t̄ coenobioꝝ hortis sati/  
uaꝝ passim fraga ferre videm<sup>9</sup> suū nomē h̄z: t̄ fragaria ab haerbariis  
a Plinio fraga dicit. Nec v̄simile cuiq̄ fuerit hoc loco quinq̄folium  
tot appellatōib<sup>9</sup> tot ēt signis demōstrare voluisse si fragariā intellexis/  
set haerbā quae vulgaris est: t̄ quā ipse fraga in superiorib<sup>9</sup> appellasset.  
Atq̄ iō nō simplicē qnq̄foliū fraga ferre dixit: sed copulae hui<sup>9</sup> etiā  
.f. adiectōe descripsit: Lū cōmendari illā etiā fraga gignēdo dixerit:  
Neq̄ enī etiā augentē copulaz addidisset: nisi t̄ aliā esse haerbā quae  
fraga ferret agnouisset: vt quā ipse priorib<sup>9</sup> voluminib<sup>9</sup> indicasset: his  
illud adiscienduz videſ ( vt m̄ nūs mirū sit qnq̄foliū quoq̄ fraga fer/  
re posse ) Fragariā illa: n̄ne huic pentaphyllo de qua agimus p̄poz/  
tōe quadaz similez adeo esse: vt eiusdeꝝ generis cū ipsa esse videatur.  
Nam t̄ ipsaz haec cōmentātes obſcruauiꝝ ) Radicē subruffam h̄ſe  
t̄ digito saepe crassiorē t̄ senescentē nigrescere: tum non nisi ramuscū/  
los quinq̄ ab ra lice emittere: raroq̄ plures: in quibus tria illa foli/  
uscula diuidantur.

Suas ergo haeras esse dicimus: vna quae fraga aut certe fragis  
similes fruct<sup>9</sup> edat: quae Pentaphylon t̄ quinq̄foliū Bioscoridi pli/  
nioꝝ vocetur quae q̄ ad medicos vsus eximia sit: Alteraz quae vul/  
garis est t̄ fraga ferat: nulloꝝ alio q̄ fructus ipsius noie designet: cu/  
ius. xv<sup>9</sup> primi t̄ vigesimi voluminis capite Plinius memit. Quod si  
me interroges quid nam hodie quinq̄foliū hanc esse putem: quaz ve/  
elius appellationē credam. Sic i quid vestigans inuenierit: Atq̄ vt ni/  
bil vñquā decernēs: Sic nihil reticens quod studiosoz ingenia ad ve/  
ritatis inquisitiōem mouere excitareq̄ possit. Est Venetijs in eo vico  
q̄iē speciarū vocant: seplasiarij cuiusdaz non ignobilis taberna cui p/  
titulo insigniq̄ sit aethopis caput. In ea liber est haerbar<sup>9</sup> tāta ar/  
te ac diligentia pictus: vt natas paginis illis suis haeras non effigia/  
tas credas: in eo pictā vidimus iisdem proſsus quae hic diximus sig/  
nis haerbā: folijs quinq̄: quae t̄ ipsa quinq̄ ( vt pinximus portectio/  
res augulos sinuatosꝝ haberet: sed t̄ fructus quos fraga dicas: tum

tum ad ipsaz haerbā latinū nomē Sanicula: germanicū sanichel scrip/  
tuꝝ est. Cītātūq̄ inibi de sanicula hac scribētes. In Binamidijs ga/  
lenus. t̄ Petrus byspanus is qui postea summū pōtificatū gessit. Et  
Johānes vigesim<sup>9</sup> primus nūcupatus eum de medicina librum scripsit  
qui pauperū thesaurus inscribis: tuꝝ Ceruīēsis ep̄pus qdaz: t̄ Landen/  
sis Dapheus: t̄ Hilbert<sup>9</sup> Anglie<sup>9</sup> Chirurgi: Ea sanicula Pētha/  
phyllū ne sit cur affirmem nō habeo. Cur negē nō video: Haec habui  
de Penthaphyllo Fragis sanicula q̄ dicerē p̄ quaesateri opōtere cen/  
ſeā nō errasse Pliniū: sed iucūdissime haerbae nomē ptātēq̄ docuisse

### De Adarca.

Similis quoq̄ indiligentia traſuersuz hoiez rapuit duꝝ errasse in  
adarcae descriptōe Pliniū calūniatus est: Neq̄ enī esse aliud adar/  
caꝝ credidit q̄ quod in suo Bioscoride legerat: q̄ppe qui vni<sup>9</sup> addict<sup>9</sup>  
iurare in vba magistri: qcqd oculis primū ossif arripit: Interrogo te  
Nicolae: qm̄ Bioscoride auctore Adarca sive Salsilaginis sive spu/  
mae cuiusdam sp̄es est. Nōne t̄ eodem Adarcae noie harūdinis ge/  
nus esse pōt: Nō credo inquieris qm̄ Triūiri isti mei de vna tm̄ ad/  
arca loquuti sunt. At si Plini<sup>9</sup> t̄ harundinē t̄ spumā ēē dixisset adarca  
Nūz putares hōi credenduz t̄ eruditissiō: Quid haeres: quid subsu/  
stis: Agnosce tādez qso tuā istā in euoluēdo Plinio librādisq̄ scrip/  
tis indiligentiā: qui nec adarcae vocabulū latinū putes: cū adarcen p/  
nūcies. Audi Pliniuz plus aliqd de adarca q̄ Bioscorides suiꝝ illi  
adseclae differētē. Est t̄ in Italia ( xvi<sup>9</sup> volumie inqt ) Nascēs adar/  
ca noie palustris: ex cortice tantū sub ipsa coma utillissima dentib<sup>9</sup>. qm̄  
vis eadeꝝ est quae sinapi. Tum. xx<sup>9</sup> volumie de eadem harūdine vba  
faciens: Sinapis inqt naturā eosdemq̄ effect<sup>9</sup> h̄ſe tradit adarca iter  
siluas tacta cortice pleniore sub ipsa coma nascēs: At. xvi<sup>9</sup> primi t̄ tri/  
gesimi volumis capite: Inter aquatilia inquit dici dz: t̄ Calamochn<sup>9</sup>  
latīc adarca appellata: nascif circa harūdines tenuis spuma aq̄ dulcis  
t̄ marinae vbi sē miscēt vīz h̄z cauſticā: iō acopis addit<sup>9</sup> p̄tra p̄fructio  
nū vitia: Tollit t̄ muliez lentigines in facie. An Bioscoridis adarca  
ignorasse Plinius tibi videſ: quā ideo latine adarcam dictaz non in/  
erudite fortasse quis putet q̄ ei harundinum generi facillime haereat  
quod adarca appellatur: Inciūle quiddam agis Nicolae ( vel Julio  
celso auctore ) qui nec tota quidem perspecta lege audeas iudicare.

c. ii



Qui decimosexto Plinij libri legeras primū et trigesimū quoque et totum legere debuisti: geminā enim adarcam esse vel sine Bioscoride dicitur: Una scilicet quaē harundo sit quae ex pleniore cortice qui sub coma est sinapis vim habeat atque utilissima dentibus sit:

Alterā quae salsilago spumaque sit: et quod nec Bioscorides quidē docuit. Calamochnus grāce dicatur: Adarcā quoque latīnū nōmē est: Neque ideo non latīnū nōmen esse quod a graeco hoie Bioscoride scriptum sit: cum italicas appellatōes grācū hominē scribere: Et necessarium quandoque sit et nouū non sit. De summi ergo viri Plinij in adarca iudicio non ante iudicū ferre debuisti. quod de teipso deoque tua in legendō Plinio diligentia cogitare.

#### De Rubrica lemnia.

De nativis coloribus agens Plinij: Natūram esse Sinopiden quae Rubrica esset edocuit: optimaque eam esse in Lemno insula: Tuz tres Sinopidis species expressit: Rubram: minus rubentem: mediaque: ijs et pictoriū pariter et medicū addens vsum: Tū palmā lemniae dat ei quae signata vaenūdāf: Sphragisque ex eo cognōas: atque in medicia p̄clarā h̄f: Haec Plinij sua illa inimitabili breuitate percūrres: ac veluti rerū dicendarū multitudine pressus et aliquoque colorū genera rōnesque persequis. Posterior Plinio Halenus medicus hoc agens ( ut quietis occupatus non esset ) longā exorsus fabulaz ut lemnuz insulam terrae sp̄fragidos gratia venisse se diceret. Itinerarium conscribit: et coelestyrāz palaestinā Cyprūque quōdāz lustratas: tuz Thraciā Thes salonicāque enarrat: Et Libyriā Lemni ciuitatē ad occasu z sitam in cassu z venisse se: Sed p̄perāte Nauclerio tuz quidem Lemno soluisse Italiamque petisse: Roma vero redeunte peragrasse Macedoniaque se Philippoque cōmemorat: et Thasou insulam primū mox Lemnum appulisse: Inde in Ephesiā urbem ad orientalem insulae plagā posu tam venisse: atque inibi omnē terrae Lemniae ratioē didicisse: Haec est Haleni tandem de Lemnia terra elegās historia. Hic Nicolaus nosster frigidissima quaedāz suo more cōminiscif: quasi id errauerit Plinij: quod Halenū qui tuz forte nec materno quidez vetero prodierat nō imitatus est: neque aliud ex Nicolai tandem verbis hoc in loco colligitur. Sed in quo errauit Plinij obsecro: An quod non ut Halenus fabulatus est: Est hunc Romanae grauitatis hominē esse diximus mili

bus retum occupatum nec potuisse tum quidem cum Haleno nauigare. Immo vero quinto et vigesimo volumine cum de terrae generibus scripturus esset: Singula inquit a graecis plurimis voluminibus tractata sunt. Nos in hijs breuitatē sequemur vitem: nihil necesse arium aut naturale omittētes. An ideo errauit quia non terraz lemniaque: sed sinopida vel rubricam appellavit: At ea terra rubra est: et illaz Utru vius. vii: rubricā uomiauit: Tuz Sinopiden ipsam coloresque natuves omnes: et terra nasci et terrae esse genera Plinjus multo ante p̄dixerat. An quia lauādae eius terrae pastillorūque conficiendorū ratione cum de ipsa ageret non ( vt Halenus ) edocuit: Sed. v. et. xxx. volume breuius multo Haleno aptiusque descriptus. An quia Haleno terram lemniā appellare illam vīsum est non rubricā. Plinjus vero solo rubricae nomie vel Sinopidis vīsus est: Sed sicut de Haleni lōge posterioris appellatōibus Plinjus diuinare nō potuit: Ita Haleni quoque auctoritate defendit. Qui. xj. simpliciū de nōibus inquit ut semper diximus certare non oportet: sed de rerū ipsaq̄ viribus disciplinaque tractare: Laeteruz nnn tres esse sinopidis species dixit Plinjus: Tuz palmā lemniae dat quae signata vacnūdatur: Nun eius medicinas aptissime docuit: atque haec omnia multo ante Halenū: Nun sine Haleno intelligere mortales vel ex hoc ipso Plinio potuissent: Esse medicatū in lemno coloris vel terrae vel luti gen? aliquā quo et pictores vti possent: et quod remedij efficaciter adhiberetur: Quid Plinio vel admirabilius vel salubrius Halenus Bioscoridesque de terra lemnia retulerūt: Quinam tandem error Plinij: Quaenam ista insolens Nicolai accusatio eruditōrum omniū vocibus scriptisque ferienda: Plura in hoc dicturus non sum: Plinjū lege enarrationēque Haleni et calumniantē in his Leonicenū inuenies Bioscoridēque mendacem: Cui nec Halenus quoque eius ante laudator falsa dicenti peperceit: Irrisuz enim se a peritis in Ephesia inquit quod Caprinū sanguinem terrae Sphragidi misceri ex Bioscoridis lectiōe crediderit. Haec est illa de qua ante loquuti sumus vanitas. Verte in Bioscoriden tuum tela Nicolae: qui in librō suō inicio testatus est: non se illa quae in his scribit ex aliorum vanis opinionibus didicisse. sed visu experimentoque vel concordi scriptorum narratione comperta habuisse. Ubi ergo caprinū sanguinem lemniae terrae misceri Bioscorides vidit:

c. iiij



Irrisere lemnij Halenū Bioscoridis auctoritate de caprino sanguine interrogantē: Quāq; vt hoc quoq; obiter notemus non recte in ciāandro loquutū Bioscoriden septimo simpliciū Halenus arguit: ne semel tantū aberrasse Bioscoriden putas.

Non haec a Plinio Nicolae legisti q; parce modesteq; de scipso p̄ dicans: quae vana supraq; fidem sunt obiter vel notat vel reiicit vel in his auctoriū fidem appellat: Tum audita ab se tum lecta tum visa diligenter ac summa cum fide distinguit. Quae dubia scriptorū varietas facit: ea legentiū iudicio examināda relinquit: Ab se vero ignorata generose satetur: vt plane intelligere possis Pliniū Romanū hominem grauissimū scriptorē: naturae & artis miracula referentez Solo Bioscoridis: & quādoq; etiam errantis iudicio multoq; minus tuo taxandum carpendumq; non esse.

### De Liso. Cistho. Lada.

Propter Lissuz Cisthuq; orta est vt ille inquit ) tempestas ista: Nec vlla fere est taberna: quae Leoniceno isto suo cum Bioscoride exultante: nō cissum cistumq; personet: nullae scholasticop; aures quas sua cū cistho cisoq; non obtuderit: atq; ad fastidiū facietatēq; pduxerit: Lui uon satis fuit a Politiano nostro tuz egregie defensum in his Pliniū: Tum se amice prudenterq; cōmonitū: Sed rursus( vt q; deterior si corrigis fiat ) non modo priorib; calumnijs incubuit: sed in maiores quoq; ineptias incidit: & crimina in Pliniū molitus est: edito ēt ab se libello: in quo nō falsa modo: s; inscitiae & temeritatis plena cuncta congesit. Cuiusvis homis est errare( inquit Licero ) nullius nisi insipientis in errore pseuerare. Leonicen' vero in errore illo suo quē probe Politianus castigauerat vsq; adeo persistit: vt illud dicere ausus sit: Hesciuisse Pliniū cissum a cistho distinguere: pluribusq; argumentis demonstraturū se pollicet q; in dictatis prius fecerit: Tum libelluz illuz suū Pliniū errorū titulo insigniuit. Nos igit nihil Politi ano aduersati qui grauiter diserteq; ( vt est Herculeo robore ) p ciso respondit & cistho: leuiori ( vt opinor ) via: & quae patronuz bonā causam tuentē deceat: de his in hunc moduz verba faciemus.

Iaz illud primū omniū satis cōstat cissi cisthiq; differētias nō ignorasse Pliniū. qui. xvij<sup>o</sup> volumie cissi idest hederae viginti genera luculentissime descriptis. quarto vero & vigesimo cisthi duo tanuz genera

& vitroq; in loco. ita cissum a cistho discrēuit: magnitudine folijs flore natura vt nulla ipsas cognatōe praeterq; nominis vicinitate teneri dixerit: Haec quae diximus qui vitrisq; in locis Pliniū leget: facile intellegit in hoc non errasse: Quod vero in marez foemināq; cissum distinxerit: qm cōmuniis ea sit primaq; inter siluestri plantaz differentias. ~~Haec~~ As se lieet & femina ( et Pliniū & de historia plantaz p̄rio Theophrastus affirms ) Jam & hic palam est nec in hoc quidē errasse Pliniū: vtq; obiter nō vidisse nicolai Theophrasti libros intelligas: q.vj<sup>o</sup> volumie cissum quoq; in marē ac foeminā diuidit. Sz qua frōte Pliniū: negat & Theophrastū. Floris quoq; differētias in hederis hoc est ciso Pliniū posuisse: quis nisi Leonicenus vitio dabit: An q; flores hedera non habet: At hederas florere passim videm': & plantarū primo Theophrastus scribit: An q; florem similez esse dixit Silvestri rose: At hui' florifcae differentiae e re ipsa fidem sumere licet. Et eodēz. vj<sup>o</sup> volumie Theophrastus non aliij mugis plantae vtriusq; bederae flores similes esse dixit q; silvestri rosae q; suis minores & mari quoq; hederae florez ad purpurā inclinatū: sed & silvestri rosae similē esse hederae florē nō incōgrue dictū ē: color albēs figura lanugo foliisculorū quoq; uñerus pueniūt: magnitudo dispar: tuz maris flos ad purpurā accedens: Sed tales esse flores cistho Nicola' asseuerat: atq; iō deceptū in cistho & ciso Pliniū clamitat: imo vō contra: Nā (vt Politianus quoq; bellissime notauit ) hederae flos cōcolor vtriq; enim albens: sed mari in purpurā vergēs: cistho vō discolor: mari si quidē roses: Quod si nec politiano qdē credenduz Leōicen' putauit: At suū Bioscoriden diligētius infpicere debuit: qui mari qdē cistho malici punci florē ( quo nullus rubētior ) foeminae vō albiduz pinxit: s; tā si ne oculis taz sine mēte in Pliniū serf: vt nec Pliniuz intellexisse: nec Bioscoriden aut Theophrastū quidez legisse videat. In tāta ergo vi ginti genez hederae differētia: & duoz cultiū tā graphicē a Plinio de scripta: in notissimae plātēe passizq; nascētis hederae flore: Quis nisi errans ) errare Plinium potuisse iudicabit: aut tanto auctore Theophrasto despūisse?

Sz & i eo quoq; iō errasse Pliniū Leōicen' affirms: p̄ p̄ hedera rū remedia. iii. z. xx. li. d cistho loqns dicat: sub his nascitī maxie bipoculthis: videf ingt Nicola' credidisse pliniū sub hedbris quoq; bipoculthisē qñq; nasci. nihil. n. alid ingt pticla illa maxie significare v̄t



Vide obsecro quas minutias Leonicenus vi Plinium taxet inquit: quibus in rebus urget qui se pro salute hominum differere testatus est: Post Lissi remedia graeci inquit Plinius vicino vocabulo cisthum appellant fruticem maiorem Thymo: solis ocimi. Sub his Lissi generibus nascitur maxime hypocisthis. Hic Nicolaus inquit. Quia maxime dixit Plinius: sub Lissi quoque generibus de quibus paulo supra dixerat: Innuit hypocisthen nasci. Innuit inquit Plinius: Et quia innuit: errat: hoc est unum accusationis caput. Audiant obsecro studiosi omnes: Audiant vere calumniantis hominis insciatiam: audiant iniquitatem: Nusquam Plinius: nec medicorum aut haerbariorum quisquam sub hedera nasci hypocisthen dixit: ergo innuentem hoc non dicentem Pliniu damnabimus: Aut facta Claudio venoces iurisconsultus inquit aut dicta: aut scripta: aut consilia legibus puniuntur: In Plinio nil horum: sed cogitationes et nutum: immo nec ista quidem: sed quem Nicolaus opinatus est in Plinio conceptus animaduersione dignum iudicabimus: Unde ista philosophus qua ex schola promuntur: Non inquit Plinius sub cisto maxime nascitur hypocisthis: Sed sic: Sub cisto nascit maxie hypocisthis: Ita sincerus habet codex non quem Leonicenus prae legit: Atque ideo ita intelligendus est locus ille: quae maxie hypocisthis dicitur ea sub Lissi generibus nasci: Hoc transposita illa particula maxime scilicet infert. Neque maxie procedentia sp implicat includit vel quod cum vulgo Leonicenus opinatur: Sed id interdum designat: quod soluz: tantum: dum taxatque significat. Quasi maxie id sit: idque scribi dicatur quod soli illi de quo dicere copet. Sicut et maximu dicimur quod unius soli tribuum. Atque hoc perspicere est: si absurdum quidpiam: aut ambiguum falsumve sequi necessarium esset: Si per maxie particulaz quae iam dicta essent includerent: Sic eruditiores grammatici iurisconsultiqz de maxime adverbio disputare solent. Hoc est quod Plinius latine expressit: Sub his Lissi generibus nascitur maxime hypocisthis: Ne quis forte vel sub Lissi hoc est hedera: vel sub ladanera Lissi nasci illaz crederet quam alio esse Lissi genus non ignorabat: Sed et alioquin absurdissimum proorsus seqres si hypocisthis dis uomen quod quasi subcisthum sonat ( ut . vj . et xx . scribit Plinius ) aliij plantae que huic Lissi coeniret: et quod nullus unquam scripsit id Plinius tacite intelligi voluisse.

In eo quoque prae legit Leonicenus Plinius: dum inter hederas metoe de Lissi facta creditur: ex eo quod libro . vij . et xx . ita scriptum videatur. Sub his cisthi generibus nascitur maxime hypocisthis quam inter haerbas dicemus: Ita verus habet codex memorabilis viri Guarini Heronensis castigatus manu qui in Ferrariensis Lenobij quod ad Angelos vocant Bibliotheca seruat: Leonicenus vero ( quod impressi omnes habent codices ) sic legit: quam inter hederas diximus: quod quidem mendax esse bifariaz constat. Nam de Lissi inter hederas nusquam dixit: et de hypocisthe inter haerbas ( ut pollicitus est , vj . et xx . libro scripsit: Taz et si locum hunc quoque Politianus noster qua est ingenij praestitia vere latineque defendit: Cum in sua ad Leonicenus epistola interpungi oportere locum illud ostendit: ut scilicet post verba illa: sub his nascitur maxime hypocisthis: Horaz punctumque adhuc beat: tu sequentia verba: scilicet: quam inter hederas diximus: non ad hypocisthen: sed ad Lisson Eritrhanon quae sequuntur: Et de qua Eritrano inter hederas vere dixerat referri oportere non insubtiliter cessit: Si igit vitiosi sunt qui nunc impressi circulerunt libri: vetusti et manuscripti codicis et viri sine villa dubitatoe doctissimi Guarini Heronensis testimonia probe a nobis defensus est Plinius. Aut si nec vitiosi quidem sunt: Politiani ingenium non eruditus minus quam eleganter ab omnibus Leoniceni calumnia Plinium vindicavit.

Arget subinde Nicolaus Pliniu inexpugnabili ( ut ipse putat ) argumento: quod per cisto et cissuz nonis vicinitate deceptus accepit: dum s. libro xij . ladanum a pastu hederae barbis hirsutae scripsit haerescere: quoniam non a cisto hoc est hedera: sed a cisto et lada id odoratissimum genus legatur: pluribusque ista quam satis sit verbis exequitur: suosque illos ( ut solet ) unius verbis triuiri os citat. Ego vero Bioscoriden leges in prio de cisto loquentem et Haleni quoque simplicez pharmacopae septimum: utrumque ait aduerti ambabus de istis platis cisto. s. quia et cissaron hoc est minutum hederae vocatur: et lada quam est cisthoni simplicis dicitur uno ppe per textu verba facere. Quin et Halenum quoque post duas cisthos cissuz per tinuo subsecuisse. Ipsorum quoque Plinius . vij . et xx . post Lissi remedia cisthus subdidisse. Cum vj . et xx . post ladanum facultates ladaeque herbae metoe de hypocisthi de eba fecisse: Itaque videtur hi oes diuersas oio plantas simul designasse: pariterque illas cognatone quadam similes tradidisse: Logitatio



subit nulla magis ratiōe permotos q̄z quod nomine: solo: ladaniferaq̄  
potestate ( vt est clemēs rosiduzq̄ insulae Cypri caeluz vicinae essent  
pariter quoq̄ cōmemorasse: Quin & Bioscorides ipse & ladanifera cistibum:  
& ea quae hypocistiden ferat ( quae & Lillaros & Lutharos  
quoq̄ dicat ) eiusdez generis fecisse videt. Quia quidez rōe pinotus  
Sipuntin? qui cornu copiae scripsit: queq; Leonicen? magis sine repre-  
hendit: quosdaz ait inter hedera genera cistibum cōnumerasse quippe  
quā Galenus & Plini? ( vt diximus ) cū hederis scribat: & a cistibho vnde  
de hypocistibus fiat. Ladam seu ladanifera cistibus diversaz faciat: tuz  
cistibho cissari ( quod quasi hederulam significat ) Bioscorides & Gal-  
enus adiiciant cognomentū: Quāobrem nō absurde fortasse q̄s cre-  
dit tribus illis plantis odorificū illud pingue insidere posse quod ca-  
primis villis haeresceret: magis vero in Lada vnde & pingui nomen.  
Atq; ideo forte, xii<sup>o</sup> volumie dixisse Pliniū Hederae flore deroso pa-  
stibus matutinis cum est rorulenta cypros herescere barbis hircoruz  
oesipum illud quod ladanū dicitur. neq; enī tā ladae haerbae succū il-  
lud esse crediderūt q̄z celestē rōrem haerbis illis insidente quem tam  
cissus q̄z lada cistibusue excipere quoq; possent.

Sed melius multo certiusq; defendit Plinius qn nec hanc qdem  
hadera opinione firmās: imo vt appareat improbas: Esse alios inq;  
qui ladaz appellant haerbā cui pingue illud insidet: Colligendiq; fa-  
cticij ladani rōez docet. Luz. vi<sup>o</sup>. & xx<sup>o</sup> volumie nihil haesitans ladā  
haerbā in Cypri esse cōfirmat. Ex qua ladanum fiat & ladani vires  
enumerat vt eum non aliud credidisse sit certum: In quo ergo errasse  
Pliniū dices: Cissum idest hederā agnouit: Cissum a cistibho discreuit  
Hypocistiden vnde fieret expressit: ladam cypriam haerbam esse ex  
qua ladanū fieret nō dubitauit: Quod autē hederae flore deroso de-  
pecteretur ladanū: ex alioz sentētia non sua prodidit: cum eodez loco  
bis repeatat recentiores hoc tradere: ne suā esse sententiā putaret quis/  
quā cū mox aliā verāq; de lada platur? ēet. Vides vt suis virib; mixa  
vitas seipam pbe defendat: vt ab errore Plinius sinceriter loquens  
vindicetur: Non oportet ( inquit iurisconsultus Paulus ) verba capta-  
re: sed qua mente quid dicat animaduertere: Sic & Brutoteles dicen-  
di causaz quaerere oportz ait: & quo praeterea modo se habz in credē-  
do qui dicit Utrū humano: an ita vt afferat atq; persūtat: Luz ex tot  
plantis igitur ladanū fieri in Arabia & Nabaθacis Plini? scripsit

rit: Tum recentiores tradere quod Ladanū in Cyp:o fiat hederae  
flore deroso: Tum alios esse qui ex Lada haerba: hancq; tandem sen-  
tentiam postremo constatissime teneat: Quis nisi inhuman? inexperi-  
ens iniquus erroris Pliniū insimulabit: Quis nisi parum pensitans  
Leonicenus qui non errasse Pliniū modo: sed caecum etiam in hoc  
fuisse imprudenter insinuat: Quis Sipuntiū ( vt Nicolaus ) accusa-  
bit: virum bene de litteraria republica meritū: Cum labores vniuer-  
sa iam legit italia. Quia quosdam numerasse inter hederae genera Li-  
stibum scribit: quasi grande sit vitium in tractandis rerum generibus  
plurimorū opiniones sententiasq; reserre: neq; id ipsum in omni disci-  
plinarū genere diligentissimus quisq; factitauerit. Ac nō cuiusvis hy-  
istoriae fides pariter & ratō iubeant omnia quae vbiq; tractantur in le-  
gentium notionem adduci:

Sed ne quid teloz̄ praeterea relinquat quod in Pliniū si potest  
non congerat. Hoc quoq; argumento errasse Pliniū molitur ostende-  
re quod erodi a capris Cypriam hederae dixit: Sed vide obsecro  
( quod saepe monim? ) vt calumniā suā Nicolaus in accusando Plini-  
o proflus penitusq; denudet. Platonem legimus in Oratoribus ir-  
ridendis oratorem ipsum summū apparuisse: Contra Nicolaus in ac-  
cusando Plinio accusatōe dignissimus ipse: tuz indiligens maluolus  
qz visus est: Quo pacto inquit Cypriae caprae hederae rodere pos-  
sunt: Cum Cyprus ad Asiam pertineat. In asia vero Hedera nō na-  
scitur. Atq; ideo frustra ab Harpalō satam in Asia hederae. ipse quo  
qz Plinius refert: hoc Nicolai argumentū est. Hic obsecro Leoni-  
cene: age atq; amice responde. Cur tota ista tua accusatione: aut Plini-  
i verba non discutis: aut subtices: aut inuertis: aut iungis: aut muti-  
las: quod ex plerisq; nostrae huius defensionis capitibus videre li-  
cet: In Hedis scribit Plinius frustra seuisse Harpalum non in  
Asia ( vt tu Pliniū verborum peruersor scribis ) Ergo non de ea  
quae proprie Asia dicitur ( quippe in qua Hedea non sit ) intellexit  
Plinius: sed de ea quam tertiam totius habitati orbis partem dici-  
mus: Huic ( vt opinor ) Cypriū deputas. Nam ab ea quae proprie  
Asia dicitur longo distat interuallo. Nulli enī prouinciae Cypriū ad-  
iacet sed mari omni ex pte circūflua cuz sit & propriā ipsaz prouinciaz  
geographi faciant. Pamphiliae & Ciliciae ad aquilonem oc-  
casumq; opponit. Ad meridiem atq; ortum Aegypto & Syriae.



Tertia ergo orbis pars hedera caret: Ita inquis. Sed nonne ex India & Libero mōte Liber pater & Alexander coronati hedera redierunt: Nonne in sacris litteris legisti factum in Assyria Jonae prophetae ex Hedera umbraculum: Et quod tacitus Diurnalium primo & vigesimo scribit: Iudaicorum sacerdotes qui Libia tympanisqz cōcinerent hedera vinciri solitos: ut intelligas neqz hoc perpetuo verum esse: in Asia hederam non nasci: Cum & India & Assyria & Iudea illam ferant: quae Asiaticae quidem sunt provinciae. Sed ad rez redeo. In Asia inquis Hedera non nascitur. Sit id aliqua ex parte verum: Et Cyprus ad Asiam pertinet: Et hoc sit sane verum.

Sed hoc quoqz verum est Leoncene quod parte superiori Syriae itinere a mari quinqz dierum hedera non nasci incipit. Hacc est Theo phrasti quarto de plantis sententia. Strabo quoqz trans Euphratcm non nasci Hedera scribit: Lis Euphratem non negat. Syria ergo & circa Syriam quaecunqz sunt regiones ( in quibus & Cyprus est ) ferre hederam possunt.

Zolle ergo tua ista argumēta Leoncene atqz abi. Et quod colligisti de Plinio( vt dicas ) iam abiice. Et haec mecum cumqz ipsa veritate colligere non pigeat. Sed prius quae ipse collegisti: & quae falsa esse docuimus: iam nunc aperiamus. Tua ista sunt verba.

Possum ergo(inquis)sic colligere. Hedera apud Pliniuz diuidit in marem ac foeminaz: virtusqz flos similis rosae silvestri describitur. Eodem auctore in insula Cypro Hederae flore derozo ladanū bircurz barbis adhaerescit: Sub hederais quoqz hypocistibiden nasci aliquando significatur. Haec autem omnia a nullo auctore excepto Plinio de hederais scribuntur: aut sensu ipso siue experientia comprobantur: hactenus tua verba. Nos ex his que supra diximus: & quae vera esse Pliniū Theophrastum Bioscoridenz legentibus apparebunt: atqz ex Plinij sententia sic colligimus. Lissum: Lishum: Ladam: diuersas esse plantas: Lissum marez foeminamqz esse. & flores Rosae silvestri similes habere: Theophrastus quoqz praeter Pliniuz scripsit: Sub sola Lishbo Hypocistibiden nasci: & ex sola lada ladanauz de pecti: Et haec quidem sincerus auctor Plinius prodidit Leoncenus vero nec Theophrastum legit: nec Plinium intellexit.

De eo quod varietate nominū dceptū Pliniū easdē haerbas diuersas putasse criminat Leōcen⁹. Caput quartū.

Unc ad ea respōdeamus oportet. In quibus ideo errasse Pliniū Leoncenus afferit: q̄ easdem haerbas ob nominiū varietatē putauerit ēē diuersas. Ex eo (vt opinor) cōiectās q̄ non aliū fuisse Pliniū arbitratus est q̄ qualem ipse sibi similem finxit. Nam hoc v̄su euēnire ( vt aiūt ) solet quod ex nobis alios metiamur: De Isatide igif & glasto tum de radicula atqz alijs deinceps disceramus.

#### De Glasto Isatide Radicula.

Phira est profecto Leonceni huius nostri boni alioquin viri in diligentia: qui non modo haerbarū figurās potestatesqz non discernit: sed nec Plinij ipsius quē accusat verba cōsiderat: sincerāve orationē vt scripta est refert. Suopte vero iudicio fertur & mēdosos satis vel impressoz vitio codices sua ipse lectione mēdosiores facit: dum qđ taxet inueniat: quod & in his quoqz de quibus nūc agimus haerbis & tota obiter defensione facile cognoscemus.

Glasto haerba quae plantagini similis sit britannorū foeminas corpora oblinire aethiopum colorem imitantes xxij<sup>o</sup> volumine scribit Plinius. Nihil hic de vestib⁹ agif. Corpa inq̄t Plini⁹ non lanā aut vestes: qđ falso Nicola⁹ retulit. Hac idez autumat eā esse quaz Isatiden graeci vocāt. Hoc argumēto q̄ Isatiden Bioscorides qua lanaz infectores vtanf a romāis glutta vel glastū dici scripserit. Hoc si qs neget: nihil bz Nicola⁹ quo sentētiae suae vitatē cōprobet: Huius rei hoc afferim⁹ argumentū qđ glasti vocabulo nō romāi vtunf: sed ( auctore Plinio ) galli: Quos pīterea Bioscoridis graecos codices legim⁹: In nullo gluttae glastive nomē sub Isatide scriptū est. Sz cū Isa tidis duo scribat Bioscoridis genera. vnū quo infectores vtanf: alterū qđ maedicinae tantū v̄sib⁹ sit efficax: qđ Agrestem Isatiden vocat Pliniū illud a romāis Rhutā vel alutā. secūduz rhutā minorem vel alutā vocari afferit: illi similez quae infectrix sit. Ex duob⁹ enī codici b⁹ alter rhutaz alter alutā hēbat: quāqz nos Bioscoridis codices sic castigare recte posse videmur: si nō glutta vel glastū ( qđ de suo Nicolaus addidit ) Neqz rhutā vel alutā qđ n̄i h̄nt codices ) sed luteam



vel luteuz inseramus. Est enī Lutea (vt.iiij. et xxx. Plinius) siue luteū (vt.vij. vitruuius scribūt) haerba qua non minus Chrysocollā Ceruleū ve infici q̄d linū lanāq̄ tingi pdiderūt. Unū illam infectiūam quoq; vitruuius nūcupat: hactenus ergo non plinius: s; Leonicenus mibi errare videſ: q; Pliniū Bioscorideſ vel pperā vel falſo retulit.

Quatuor praeterea sylvestris lactucae ſunt genera. xx. libro inq; Plinius: Caprina: Esopos: Iſatiden: Syluatica. Caprina necant pisces Esopos vicerib; medef: Iſatis vulneribus prodeſ: Syluatica infeſtores pariter mediciq; vtunf: Quā hic obſecro admonitōz Nicolaus desiderat: Syluatica lactuca tingi lanas inquit Plinius. Primo Iſatidis genere Bioscorides: Nō negat Plinius Syluaticā illam ſuam graecā Iſatiden eſſe: An graecis adeo addicte Pliniū eſſe oportet: tantūve illis tribuimus: vt niſi de graecorū ſanctuarijs promant: nec haerbas quidē dſcribere: nec romanis appellatōes afferre romanus homo interduz poſſit: At designare inquit debuit Plinius hanc syluatica glastū eſſe: Eiq; plantaginis folia aſcribere quod in glasto. xxij libro facutur erat: quodq; in hac Iſatide Bioscorides fecerat. Unde iſta obſecro admonitōis designatōisq; neceſſitas: Huas Iſatides Bioscorides ſpōte naſcētis lactucae genera nō facit: Tum eas vocabulo indiscretas ſcribit. Distinctius aliquāto Plinius de his tradit: nam et alterā hoc eſt ēa quae Bioscoridi ſecūda eſt Iſatiden vocat: Alterā idem Bioscoridis primā (quae et ipſa Iſatis a graecis dici pot) Syluatica nūcupat re cōueniūt: Appellatōes diſtinxit Plinius: admone re poti? Bioscorides debuit huas Iſatides sylvestris lactucae eſſe genera: et diſtincta illis noia tribuere: in quo ergo errasse arguit Plinius: qui cu re a Bioscoride nō diſſideat: vberius tamē de re ipa diſſeruit: Syluaticam praeterea Glastūq; nō vna eſſe haerba putauit Plinius vt admonitōe opus eſſet: Sed (vt apparet) diuersas: Jam et hic non Plinius ſed alter Leoniceni error ostendit. Qui Iſatiden glastū eſſe putat: glastū vero nři tpiſ guaduz. His hoc qđ dicim? manu, vt aliis tangere: Cōmunia inq; Plinius ſpōte naſcētibus lactucis signa ſunt: Landor Caulis ſaepe cubitalis thyrſo et folijs ſcabria. Tum propria Syluaticae lactucae signa demonſtrat: Similis eſt inquit Lapatho ſylvestri ſolijs niſi q; plura bz et nigriora. Glastū ſo ſimile plā-

ragini eſſe dicit. Si ergo ſyluaticā (ſiue Iſatiden mauis dicere) Nicolaus putat glastū eſſe: aperie ſallitur: glastū plantagini ſimile eſt: At plantagini. Nec caulis vnuſ: nec cubitalis: nec candidus: nec ſcabries ſolijs: Si glastū ob id Syluaticū ſiue Iſatiden credidit qđ guado quo noſtri tpiſ infectores vnuſ glastū vocabuluz ſimilez ſonū habere videaſ: nihil hoc absurdius. Guaduz enī (vt eſt videre plantagini ſimile non eſt: vt glastū dicif: Quippe plantago ipſa viridis ſubatra neruosa ſolijs acutior: nec caule vno: nec cādido: nec ſcabro. Guadū contra enerui ſolio carideante: Caule alto et ſilvestri leſatib; o: quam Rūnicem vocamus pſimile cuius ſolia betae candidae ſimilia tradiſt Plinius de lapathi generibus. xy. volumie ſcribens. Guadū praeterea Cyaneuz colorē lanis reddit: glastū vero atruz corporibus Plinio: ita vt acthiopicū Aligrozeſ referat: Ceruleū caſari: At vulgus inquit Nicolaus guaduz vocat quod paucis mutatis litteris ſacile e glasto tranſit. An nescis Nicolae (vt Anneus quoq; inquit (pel ſimū eſſe vitatis interpiem vulgus: Quod ſi a ſono arguendū eſt: quo ſiſtillū quoq; vaforū ſinceritas explorat: guadū ex eo vulgus nūcupat quod Cyaneū (vt dixim?) colorē lanis reddit: quasi Bladuz dixeris Eū enī colorē qui prim? candidis lanis a guado inditū vulgus Bladū vocat. vicinus vero multo eſt guado H'adi qđ Glasti vocabulū Quidnam igif ſimile cu glasto bz guaduz: Non figura: non color: nō nomē: non poteflas: Quarto ſo lactuce ſylvestris generi hoc eſt ſyluaticae: ſeu prime Bioscoridis Iſandi: guadi ſigna oia prorsus cōueniūt: Ergo vt Iſatiden illaz ſiue luteā ſiue luteū Bioscoridis pliniq; ſyluaticā nři tpiſ eſſe guadū dicim?: Sic glastū nec Iſatiden nec guadū eē credim?: vel certe guadū ne ſit nō ſine rōe dubitem?. Nam vero transalpinā haerba eſſe putam? gallici nōis plātagini ſimilez: Atrum colorē referentē qua barbari tingerent: Lui Caesar et Propertius meminere quo terribiles hostibus viderentur: In eo vero non conuenire Plinium Bioscoridengz dicimus: quod Iſatides duas Bioscorides non eſſe lactucae ſpōte naſcentis ſpecies dixit: Tum quae Plinio tercia eſt lactuca: Non Iſatiden in ſylvis naſcentem: (vt Plinius. Sed Agreſem Bioscorides cuncupauit. Postremo quod infectricem illam Iſatiden quae Plinio in ſylvestris lactucae generibus quarta eſt: Bioscorides etiam Iſatiden ſimiliter



ut alteram vocat: et folijs arnoglosso compat: (quae et ipsa non simpliciter plantago est: sed minor plantaginis species ut ex ipso nomine v. t. xx. Plinius indicat folijs rumici certe similior): Plinius vero silvestri lapatho hoc est Rumici similem pingit: et syluaticaz nūcupat: ut quae facultates diuersas sortitae essent: et noie quoqz differerent: Ita quāqz in his non pāria tradere videant: re tamē ipsa facultate qz conueniunt: Sed ita ut plenus quidam et eruditus in Plinio videre possis. Eos enīz scriptores tum Aristoteles eum iurisconsulti maxime probare vident: qui in enarrādo ita describunt: ita partiūtūr: ita dinuntant: ut omēs rei de qua agitur species et noia facile dignoscatur: Et ne quid sciens praeterēā quod rei de qua agimus lucez aliquā asserre possit quādo in luteae haerbae et guadi mentōem incidim?: Scio haerbaz esse qua bombycina et quae serica dicūtur inficiāt: Ea in Bononiensi sativa plurima nascitur caule singulari cubitali colore luteo minimis ab radice foliusculis: Cuius semina ad Bliti ferme speciem totum caulem occupent: Gualdaz infectiores nūcupant: Vestiment volentes An hanc luteam illam siue infectiuam esse credendum sit: Atqz an gualdae vocabuluz guado vicinū admoneat: non esse a glasto guaduz (quod Leonicenus opinatus est) ductum: His ingenia ad vestigāduz excitamus: nihil decernimus: Refelli doceri corrigi sine contumacia patiemur: quod hic in plenū et tota defensione testamur.

Radicula vero quae a nostris dicitur Eademqz lanaria. A graecis vero Struthion: et vulgo ostrutium nūcupatur. Quid obsecro cuz Blasto Isatide Syluatica cōmune habet auctore Plinio: Diversissimae proorsus haerbae in quo cōueniunt: ut sese ab illis explicādis bonus iste vir Leonicenus velut in stupa pullicinus haerens sudare videatur: Radicula aculeatus suffrutex est: ut in. v.º quoqz Theophrastus meminit: Caule ferulaceo lanuginoso oleae folijs flore pulchro inodoro: Struthion idest passerculus a graecis dictus: non Isatis: (ut tu since re Plinianae lectionis euersor addubitas Nicolaie) Radice magna quae non lanam tingit: Sed (vt. iiiij.º t. xx.º Plinius scribit) lanā tinguentibus praeparat candorem molliciemqz afferens: Atqz adeo: ut lanas quae remedij quibusdam adhibent: Radicula curari non oportere. ix.º t. xx.º scribat Plinius: Et oues quae tonsure praeparētur rādice lanariae lauari iubeat Columella: Cui quidez radicis tā multae atqz eximiae ade

atqz eximiae adeo in medicina vires: adeo remedij efficax potentia: ut aureū poculum a medicis cognominata sit. Quid nam horū vñquā Leoncene in gla. lo Isatide syluatica in tuo guado legistis: Cur Pliniū accusas: et tuo isto cū Patauino Antistite torqueris Petro bacio: quē ego eruditū hominē sanctūqz virū esse audio. Tu quis istis ambagibus grauissimā illius inseris sententiā: quasi et ipse tecū de his ambigat: Si Plinianos codices quos et tu mendoſissimos fateris nō excutis non compas non aestimas. Si nec Plinii eleganter latine vere dilucideqz loquentē intelligis: Si te nominū varietas implicat: Si te rerū obruit multitudo: Cur Plinii erroris insimulas: Tingit glustum corpora non vestes (Tingit vestes Bioscoride auctore) Isatius: tingit lanas lactuca Bioscoride auctore) syluatica. Ille plantaginis: lactucae: arnoglossi: lapathi speciem referunt: Et radicula lanaz non tingit nec corpora: acuminata est: Oleae et passerculoz (vnde et nomē) faciez praebet. In his ergo vbi ista quā deploras nominū rerumqz cōfusio: Non tibi omnia bellissime (vt vides) Plinius explicuit. Tu cur teipſuz non explicas: Tu cur nullo iudicio glustumtingere vestes ais auctore Plinio: quod nusquā scripsit: Cur Isatiden glustum a Romanis vocari Bioscoride auctore impudenter affirms quod nusquā prodidit: Cur in radiculae descriptione libro. xix.º non struthion: sed Isatiden posuisse Plinii addubitas: qui et ali: s quoqz in locis Struthion semp: isatiden vero posuit nunqz: Cur nullo pabili argumēto: sed vano quodaz vulgariqz sono permotus nostri temporis guaduz: glustum esse cōtendis: Tua ista interpretandi legēdiqz peruersitas: et scribendi in omēs ambitio: Non Pliniū candidissimi scriptoris diligentia pariter et elegantia in caliginez cōfusionēqz pducent. Quod vero nobis (vt facis) et Serapionē et Auncennā et Pandectarū scriptorem obiicis praeve (vt putas) de Isatide et radicula sentētes. De his nihil est quod respondeā: illi viderint quos medicinae artis sciaz pfeſſlos in te vt arietent īā intentos patosqz video. Verū priusqz Plinianae defensiōis quod reliquā ē absoluam: vel hoc vñ breui oratione perstringere placuit: vt intelligas quo iudicio qz indigne Nicolaus noiter virum bene de se meritū suo isto libello pulsavit: Pandectarū scilicet scriptore a quo iam multa de simplicibus medicamentis datus: quemqz ferunt Nicolaū ipsum in manibus semp ba-



bere consuesse: atq; ex eo libro tanq; ex oraculo de simplicibus medi-  
camentis verba facere. Is de Isatide ( vt diximus ) obscurissime abu-  
tiosissimeq; differens: post Auncennā Serapionemq; districtos: in au-  
ctorē tādeq; pādectaq; inuehit: scriptorē mēdaciōq; ignarūq; appellans  
Tuz q; nescierit quid apud antiquos catapotia sit accusat. Pandecta-  
rum scriptorez bonū certe hoiez multa studiofissime collegisse videm'  
dedisseq; operā: vt & ipse ( si qua posset ) posteris aliquādo prodesset.  
Non assecutū fortasse: sed nec sic quidez cōtemnenduz: immouero ( qđ  
saepe quoq; v̄surpari p̄uenit aristotelico more grāz illi hñdaz cēseo: qđ  
dā multa cuz scripserit: veris etiam inueniēdis viā ( vel perperam scri-  
bendo ) monstrauit & docuit. Quantum vero ad catapotia pertinet in  
quo noster hic tantope assurgit: sic dixerim: Non ignorauit pāde/  
ctarū auctor quid catapotia verbum signaret. Nam & in. L. littere de  
scriptione: Catapotia inquit pillulae sunt. Et post paucos versus in  
eo quo de cataputia haerba sribit capite: semina eius haerbe accipi: &  
sicut catapotia mandi insinuat: quae Bioscoridis quoq; verba viden-  
tur: sic in Chamaeleae descriptione ex Bioscoridis sententia trochis-  
cos ex chamaelea & absinthio fieri docet: vt cataputia: pillulas certe  
designās non haerbam: Nō enī ex Chamaelea & Absinthio & Cata-  
putia ( vt Nicolaus insimulat, sed ex Chamaelea & Absinthio vt Ca-  
taputia: Sic vnius litterae mutatiōe: qui: Ut: dixit: Et: dixisse a mor-  
daci homine accusat. Vides iam apertam Leoniceni de utilissimo  
scriptore calumniaz. Nesciuit ( inquit Nicolaus ) quid Catapotia es-  
set Pandectarius. At ille in. L. littera pillulas esse monstrauit: Ca-  
taputiam inquit haerba addit Absinthio & Chamaeleae: & hoc quo  
q; salsum est. Nam ex absinthio & Chamaelea trochicos fieri docet  
vt Cataputia idest pillulas. Et quoniam saepe illum de sua ista  
Cataputia clamitantem atq; in medicos inuestum esse audiuiimus.  
Hoc quoq; his subnectere benigna interpretatione ( vt hoiem decet )  
vism est. Non latuit nostri tempis medicos catapotia pillulas signi-  
ficare: quippe quod pandectarius ipse ( vt diximus ) & is quez aggre-  
gatorē vocat catapotia exponētes pillulas dixerūt. Sed qm in nulla  
pene haerba frequētius aut efficacius euēit: p̄terquā in hui⁹ genere:  
vt eius semia ( quae & Ricinos ab insecti specie appellat ) pro catapo-  
tijs hoc est pillulis sumans ( quod Bioscoriden quoq; & caeteros tra-  
didisse videmus ) ideo haerbā ipsaz catapotiū semen ferente ) quā

propria quoq; appellatōe nūcupant ) singulari quadaz demonstratiōe  
Et ob remedij prestantiā seminūq; ipsi⁹ v̄sūz vt cataputia passim dice-  
ref receperunt: Est autē cataputia haerba quā vulgus p̄ haec tēpora  
nunc cazzapuzolam nūc guardalbortū vocat. Propriū vero eius no-  
men lathyris est: cui⁹ quarto volumine Bioscorides. vij. vero. & xx⁹  
Plinius & vires & figurā scrips. runt. Quod vero vt iam nō Catapo-  
tia: sed cataputia dicat linguae v̄sus increbuit: nequaq; mirādnz. Lū  
v. & o. vocalium tanta cognatio sit: adeoq; in verbis pollens magister  
v̄sus: quod vt quandaz vultis & voltis: & viuus & viuos: & curuatus &  
coruatus: & publicuz & publicū: & colpam & culpaz: & her-  
coleū dixere prisci: ( vt est in veteribus cum libris tuz epigrāmatis vi-  
dere ) Sic cataputia pro catapotia non incōgrue: aut certe sine piacu-  
lari crimine enunciare possimus: Haec pro pandectarum auctore bo-  
no certe homine aduersus Leoniceni contumeliam quasi ex itinere re-  
spondisse sufficiat. Nunc ad Pliniuz reuertamur.

#### De Echo & Alcibio.

Sandem haerbā esse echiu & Alcibiū Bioscoride & Nicādro au-  
ctorib⁹ Leonicen⁹ putat. Am̄ vero vtriusq; seorsuz Plini⁹ mentionē  
facit. Hoc quoq; inter errores deputat: is mibi errare vides qui sciēs  
prudensq; compertū se habere aliqd affirmat: atz in eo obliniat⁹ hae-  
ret cuius eōtrariū plures sapientioresq; cōstituūt: in hac causa nō ni-  
si pueri iudicij errare Pliniū dicet. Echij Plini⁹ genera faciē vires  
vſūq; b̄scribit: Alcibiū qual̄ ēet ap̄d auctores nō reppisse se dicit. Sz c⁹  
h̄bē figurā n̄ reppisse se dicit: ei⁹ vires quas reppit tradit: vel ex hoc i  
telligere oēs p̄nt Pliniū Bioscoridis libros nō vidisse: Hā & alcibiū  
qual̄ ēet a Bioscoride ( si mō illaz posuit ) didicisset: Nicādrū nobis  
videre n̄ cōtigit. Bioscorides certe n̄ Alcibiū sz Alcibiadiū & Alci-  
biacū sribit Echo vocari: Si eade h̄ba ē echius & Alcibiū atz eadē  
vtriusq; p̄tās atq; idē v̄lus: vñā habes haerbā duob⁹ nōibus a Pli-  
nio descriptā: qui alcibij qualitatē nō reperiisse se fateri maluit q; im-  
pudēter aliqd affirmare: Si diuersae sunt haerbae nomē vtriusq; h̄bēs  
& vires: In quo ergo vel eruditōz aures: vel medicoruz induiria: vel  
aegrotatiū desideriū: vel vita offendit: Quis errare p̄fiteñtē hoiez n̄  
si errans Nicolaus iste contendet: Numen consilis aliquod patet  
( Quidius inquit ) fatetur ingenue Licero se nescire quod nescit.

d ij



Si ergo verū fateri: si impudentē non esse: si non temere aliqd affirma  
re error est. Errauit certe Plinius: q̄ s̄int fruola q̄ nullus ponderis  
Leoniceni nostri inuenta videre iam licet qui ( vt opinor ) nulla magis  
ratōe adductus in hos sermones incidit: q̄ ut Nicandros nobis et  
Paphilianos esseret: quasi ipse tō magn' censendus sit medicus: aut  
Plinius censor: Si speciosa nobis græcoꝝ noīa magnō ore pñūciet:

De Centunculo.

Clematidis apud graecos genus primū: Italos Centunculuz vo/  
care scribit Plinius. At Bioscorides gnaphaliuz graece dictā haer/  
bam a Romanis centunculuz vocari affirmat: Bioscoriden veriora  
dixisse his argumētis Nicolaus insinuat. Primū quidez q̄ idem ef/  
fectus dysenterijs utiles gnaphalio et Centunculo a Bioscoride tribu/  
unt et Plinio. Deinde quod in clematidis speciebꝝ describēdis nul/  
lam Bioscorides rostratis folijs pingit: vt Plinius: At nos vel uno  
verbo questionem soluere facile posse videmur: Plinius Clematiden  
centunculuz vocari ab italis dixit. Bioscorides huic appellatōi cōtra/  
riuz nihil scribit: sed gnaphaliuz ab Romanis Centunculuz dici tra/  
dit vtrungq; vera dicere potuisse absurduz non est: Nam quid prohibz  
et Romanos gnaphaliū et reliquā Italiam clematiden cognominare  
potuisse cētunculuz: Huic sentētiae fidem facit: q̄ Romanos non cen/  
tunculuz modo sed et Tucularem et Albinā vocare gnaphaliū in ter/  
cio Bioscorides scribit. Plinius vero in sua Clematide: quoniā non  
de gnaphalio neq; de romanis: sed de Clematide et de italis loqueba/  
tur ex his appellatōibus nullaz posuit. Leoniceni p̄terea argumenta  
quid habent roboris: quid dialecticū sapiūt: Nonne easdez vires ad  
dysenteriam efficaces non gnaphalio modo et centunculo: sed et ipsi  
Bioscoridis Clematidi tum innumeris pene haerbis legimus: Ne/  
q; satis insert syllogismus: Quae haerbae eosdem prestat effectus: er/  
go non duae sed una censeri debent: tuz quod Clematidis centunculi  
figuram non pingat Bioscorides qualem Plinius: Non ideo erroris  
cōueniēdus est Plinius: Neq; eni probe claudit Enthymema Nico/  
la: in describēda clematide. Signa quae Bioscorides nō cōmemorat  
ponit Plinius. ergo errat plinius in demōstranda clematide: Nam  
( qđ in superioribꝝ quoq; diximꝝ ) mos ille plinius diligentiusq; haerbari/  
ox ēē vī: quo faciliorē cognoscēdis haerbis viā oīdant ut similitudiēs

afferant plures aptioresq; Centunculi idest primāe clematidis folia in  
quit Plinius. Rostrata sunt ad similitudinē capitij penularuz non ca/  
pitis ( vt prae Nicolaus scribit ) Nō tollit haec descriptio Bioscori/  
dis signa: s̄z auget. Non ideo cētunculus qui ab Italis dicis clemati/  
dis primū genus nō est: qr euidentiora signa Plinius q̄ Bioscorides  
attulit: Non video praeterea cur de italica cuiusvis haerbae appel/  
latione: barbaro potius graeco ue: q̄ Plinio ipsi in italia nato et edu/  
cato credenduz sit: Cum praeſertim si verū et cū veniae pſatiōe fate/  
ri dolum? aberrasse plurimuz Bioscoriden in romanis haerbaz ap/  
pellatōibus nemo sanus negabit: quod multaz exemplo manifestū fie/  
ri pōt: vt cū Partheniū a Romāis solsequiū vocari: Hettonicaz vo/  
rosmarinū: Habrotōnū quoq; absinthiū pōticū: Hedyosmon at quae  
Absentia sit Repetaz: Belanthiū vo quod gith dicis: papauer nigꝝ<sup>z</sup>  
appellari dixerit: Cū apud romāos diuersas esse tā haerbas q̄z appell/  
atōes istas: Nō Plinius mō: sed et Celsus et columella: et nostrorūz  
temporū vſus: et noīa in posteros seruata testans: quare nihil est quod  
Bioscoriden extēnū hoīem in latinis haerbaz nōibus Plinio fideli/  
ore putemꝝ: Nā cū Clematiden et gnaphaliū diuersas haerbas Pli/  
nius probe cōgnouerit: quippe qui vtriusq; diuersa signa effectusq; p/  
diderit: et non gnaphaliū sed Clematidis genus primū centunculum  
cognōisse italos dixerit: Quid aliud arbitranduz est: nisi aut italicuz  
hoīem italicas appellatōes multo Bioscoride melius cognouisse: aut  
duas haerbas centūculi cognomēto sic vocari potuisse: vt Partheuij  
quatuoꝝ: Ambrosiae item quatuor: Heraclij plurimae  
cognominibus claruerunt.

Diuersas autē haerbas esse et Centunculuz et gnaphaliū vel hinc p/  
spicū est: Centunculus in aruis iacet: Sic Bioscoridis clematis: Sar/  
mētis pampinisve sup terrā longis ( quod et ipm indicat nomē ) folijs  
virentibꝝ lauri sp̄: sed brevioribꝝ: Adiicit Plinius ( quo manifestior  
haerba fiat ) ad similitudinē capitij penularuz rostratis: penula enim  
pluiale est tegumentū: vt in Hadriano spartianꝝ: et in Alejandro La/  
pridius testans. Cui a tergo capitū aduersus hymbres futurū tegmē  
adnecrebaf: quod non intellexit Nicolaus: qui capitis scribit non ca/  
pitij: nam penulae nihil accedit quod caput dici possit: cuiusq; ad exē/  
plar effigiari haerba queat. Sed rostratū capitū accedit. Gnaphaliū

d. iii



vero folium habet molle breve album tomento simile. Tomentum enim  
molle illud linum stupra lanam ve significat: quod etiam in vulgo quoque to  
mentellum dicitur quo in fulciendis replendisq; tum culcitur immattus  
(quas nunc etiam mattarassas vocant vtrumur: Atque ideo gnaphaliu dicitur  
est haerba ipsa: quod graeco vocabulo gnaphalos minuta illa lana  
sit: atque ut ita dixerim tonsura quae in fullonica arte ex carduorum aut  
sorficium ductu trahitur atque excidit qua ad tomenticia quoque vte  
batur: ex eo et ipsa dicitur quod gnaphalos carduus sit: gnaphaliu ergo haer  
ba ita cognominata est: quod breuitate mollicieque gnaphalon hoc est  
tomentum representet. Atque ideo Plinius et tomento similem: et pro to  
mento in vnu esse dixit: Quare haud negauerim potuisse Bioscoriden  
qua ratore gnaphaliu interpretati sum coniucere atque opinari gnapha  
liu etiam a romanis centunculum vocari: quod illo velut tomento centones  
quoque in rustica suppellectile ut mattae coccinnari possent. Sed non ideo  
errasse Pliniu dicere aequum est cum primaz clematiden bono Italus  
ab italis centunculum vocari dixit.

### De Lagine.

Possimus in hoc quoque accusatoris ingenii indicij prauitatem  
damnare: Quod librarioz impressoruq; errores quib; pleni sunt Plini  
iani codices Plinio quoque adscribere non vere. Aut si id coprobari  
non posse videat: vel in hoc taret: quod Pliniu frustra aliquid posuisse ca  
lumnies ut de lagine quoque fabulatus est. Lagine ante oia quae nisi  
graeca impedita declinatio a lacte gignendo nomine traxisse videri potest  
Secunda clematidis spes est: Non lagine (ut Nicolaus titubans le  
git) frustra autem a Plinio eadē haerba repetita non est (ut Nicola  
us carpit) qui neque Plinius mirum in describendis plantis ordinem consi  
derat: neque quo pacto bis idem repeti non modo possit: sed debeat: Vn  
tione. xxij. Plinius in quo de his agit quod inter arvensia olera in vnum  
quoque cibariuveniunt: laginē suo ordine cōmemorat describitque eius et  
facultates qualidā: nou oēs tū aperit. At. iij. et. xx. Cum Clematidis  
enumeraret species: Ne quis laginez secundum esse Clematidis ge  
nus dubitaret: laginez illaz vocari ab aliis dixit: Tum lagines quoque  
vires vniuersas adiucit: ut intelligerent secundū clematidis apō grae  
cos genus laginē quoque esse. Neque enim li. xxij de clematidis spēb; di  
ctur erat: sed de ea tantū lagine quae aruēse olus esculentūq; esset: ut  
eodem quoque ordine et capite d' Scādice Hellapobosco Diog; dicebat

Est vbi de Clematidis spēbus dicēdūz fuit (cū nō ols clematis) escu  
lentū olus sit: quae illa clematis esset quae lagine dicere edocuit: pa  
riq; illaz effectu scribere graecos notauit: et quas facultates in laginē  
mentōe omiserat addidit. Scio et laginē quoque siue laginē. xxij. voluie  
scriptā esse. Sed vel aliud haerbae gen; vel mēdosuz codicē putauerim  
quādo hāc de qua agimus laginē foliosos ramos h̄re: atque humi ad  
repere ad scamoniū spēz scribat: illam vō vnu tantū folū h̄re: quo sit  
ut diuersas prorsus haerbas esse credamus.

Nec minu' inepta supuacuāq; nōis in lagine mutatiōez helxines  
et Eusines Nicolaus molit. Nam dum. iij. et. xx. secundaz clemati  
den laginē ab alijs echitenq; dici Plinius scribit: Suspicari se inquit  
Nicolaus ne codicis vitio lagine et echite p helxine et Eusine posituz  
sit: Et sua qdam iamdudū trita de helxine cōminiscit. Nos de his  
ad hūc modū dicēdū putamus: Laginē p helxine nō scripsit Plini  
cū de triplici helxine in superiorib; dixerit: et de lagine. xxij. volumine  
dixerit: Eusinē dicere nō oportuit. Quis enim lagine ut et verū esse vide  
mus) Cissampel hoc ē Inuoluci spēz repñitet. Nō iō eusines nomē  
qd inuoluci pprū ē lagini tribuissz: s; et re ipsa qd lōgius serpēdo fe  
rat elegātissimō vocablo echitē vocari ab alijs illā scribit. Est aut laginē  
quā plicq; vulgo corrigitā dñit (nō eā tū q polygōia sit) picētes a flo  
ris figura cāpanellā vocāt: qua rōe cōchylū quoque vocari scribit Plini  
us. eaq; in esculētis et eo pserī cibarij gener qd tortā dicimus vñus.  
mlieres quoque i aqua et vio vcoctā etiānū lacus grā sorbēt. Neque abi  
surde tenue scamoniū quoque dcā ē q illi n̄ absilis videat: nisi q miorū  
b; lōge folijs leuioribusq; nec crassis vestif. Quae hic aut d' ligustrō mi  
cola' adiucit: a sūt qdē et iā dudū a nob decātata: sed et ligustrū ipm  
oliuastella vulgo dñ: in eo tū Leōcen' fallit: qd caprifoliū vocari aq  
busdā d' capraz pastu autūat. nā nec nomē nec nōis rō ba est. illaz enim  
seu fruticē seu arbusculā dicas. caprae nō attigūt: caprifoliū vō n̄ ligu  
strū: s; pixacāthus est cuius quoque nominis Sylvaticus meminit.

### De arctio siue personata.

Uis et aliud videre indiligētis hōis argumētū: de psonata Pliniū  
taxat quod duplē illam esse crediderit: tum ut id verum esse com  
probet: ne quid integrī ad defensionem Plinio relinquatur: nulla ra  
tionē echion pro arctio Codicis vitio positum dicit. Sed nec sic quoque  
aut Pliniū aut seipsum intellexit: quod verum esse mox agnosces.



Mo<sup>u</sup> agarici descriptionē Echion haerbam. v<sup>o</sup> t. xx<sup>o</sup> volumē conti  
nuo subiicit Pliniius: quae quoniam capitula hēat viperis similia. iō  
echios quasi vipera cognosciatur: Huius generā Pulegio similia  
floribus coronata: terciū lanugie spinosa distinctū pungit. Addit p̄ae  
terea: Quidam Echion personataz dicūt ( non arctio ut prae insei  
rere Nicolaus voluit ) quoꝝ opinionez qm̄ longa folioꝝ et̄ floris diffe  
rentia improbabet: Subiicit. Cuius scilicet psonatae folio nulluz est  
latius grandes lapas ferentez. Ac si dicat. Tria Echii genera dixi  
mus pulegio similia cui parua sunt folia et̄ quae floribus coronantur.  
Fallunt qui echion dicunt esse personatā grandes lapas ferentē cuius  
folio nulluz est latius. quae oia a pulegi similitudine maxie discrepat.  
Non intellexit in morsuz praeceps Leonicenus Pliniū verba illoruz  
sententiā apposite improbatū qui Echion personatā ēe dicebat. Nā  
ea parte qua Pliniius scripsit cuius folio nulluz est latius: Leoncen  
cuius illud ad echion retulit: non ad personatā ut Pliniius et̄ grāma  
tica ratio postulabat. Neq; enī ideo duplē personataz esse credidit  
Pliniius. quia quosdaz echion personatā dicere et̄ ex aceto radicē da  
re scripsit. Nā hic de personata non agebat: sed de echio: Hę qua ut  
quaecūq; ab auctoribus scripta cōpererat aperiret: ideo quosdā echii  
dicere psonata scripsit: et̄ ex aceto dare potui. Non enī probe clau  
dit ( quod saepe diximus ) Quidam dicūt: ergo Pliniius credidit. ac  
p̄sertim cuꝝ Echion triplicē pinxit: Et̄ ex foliorū et̄ floris diffet et̄ia  
non esse echion personatā aperte senserit: Atq; ideo post paucos ver  
sus non iam de echio sed de personata notissima haerba speciatim ver  
ba facit: Samq; Arctio et̄ personataz graeca et̄ latina appellatōe nū  
cupauit: nemineꝝ illam ignorare dixit: ut eos etiā videlicet distinge  
ret qui supra echion paruis folijs haerbā psonata latissimis cōstantez  
putauerūt. bene ergo oia quadrat. Sciatq; deinceps Nicolaus hoc  
esse pulegio similez: aliud personatā folijs maioribus cucurbitae: quas  
vnā haerbam esse quidam putauerunt.

Sed quoniā de arctio sermo incidit: quādo et̄ pro Plinio et̄ studio  
sis scribimus: vt haec nostra legentes ( quantulaciūq; illa sint ) aliquid  
semp arripiat quod in cōez vtilitatē cōferre possint) quod tota defen  
sione quantū potuimus obiter curanū? Leoniceus vō vitavit ) Hoc

subnectere visum est: q; Arctio graeci duplē esse tradiderunt: vnaꝝ  
quidez quae et̄ Arcturion diceref: cuius folia phlomo ( quā latine ver  
bascum dicim<sup>o</sup> ) similia crassiora tamē et̄ rotundiora esse dixerūt: semen  
vero minuto cymino simile: qd̄ taꝝ ipsuz q; radix Ischiadicis et̄ Hisu  
riam patētib<sup>o</sup> efficaciter daret: Alterū quaz Arctio et̄ Prosfopiten  
et̄ prosopion et̄ Aparinem dicerēt: nos psonataz et̄ lapam de qua egi  
mus: ambas. iii<sup>o</sup>. Bioscorides pinxit: Pliniius primā. vi<sup>o</sup>. t. xx<sup>o</sup>. Al  
terā quo diximus libro tradidit. Sed Aparines nomē a Bioscoride  
posituz non probauit. Quando aliam esse a psonata aparinem et̄ figu  
rae et̄ virium diuersitate monstrauit.

### De Chamaedaphne.

Quo plura in Pliniū congerere Nicolaus nūtitur eo se pluribus  
inscritiae notis cōmaculat vt qui nec Pliniū verba nec scribendi ordi  
nem nec rerū consideret differentias. Itaq; manifestas ineptias iam  
satius est ridere q; resellere. Sidē plantae Pliniū hoc ē Chamaeda  
phnae diuersas descriptōes afferre Leonicenus dicit. Sed q; diuer  
sus sit ipse ab eo quē putabamus. Ex hac ipsa Chamaedaphne consi  
derem<sup>o</sup>. Pliniius. xv<sup>o</sup> in describendis lauri arboris generib<sup>o</sup> inquit.  
Est et̄ chamaedaphne silvestris frutex: neq; vltra de Chamaedaphne  
verba facit: neq; illam pingit ( vt Nicolaus prius arbitratus est ) Ex  
nomine videlicet addubitans ne haerba esset quā fruticem nominauit  
Hic igitur verboꝝ Pliniū textus puncto ( . ) signatus est: Tum pergit  
enumerādo Pliniius lauri genera: atq; inquit. Et̄ Alexandrina quaz  
aliqui idaeam: alij hippoglottin: alij dapbnem vocāt. Hanc vero Ale  
xandrinā Daphnem pingit. Haecq; illa est quam Bioscorides quoꝝ  
caeteriq; describunt. At quarti et̄ vigesimi volumis. xiii<sup>o</sup> capite Tum  
fruticuz subfruticuz genera multa descripsiit: His subnectemus in  
quit quae graeci cōmunicatiōe nominū in ambiguo fecere an arbores  
essent: Tū proximo capite continuo de Chamaedry: Chamaedaphne  
Chamaelea: Chamaelice: Chamaeciso caeterisq; huiusmōi verba fa  
cit. Atq; inibi Chamaedaphnez describit: quam volumine. xv<sup>o</sup> tantū  
attigerat: Haec igitur ita se habet. Enumerat. x<sup>o</sup> Pliniius lauri sep  
tem genera: Tum tres laurei fruticis species Chamaedaphnez Ele  
xandrinā: Daphnoiden: Et̄ Alexandrinaz quidem et̄ Daphnoidem  
pingit: Chamaedaphnem vero quoniā inter illas relatus erat quas



nominuz cōicatio ( vt ipse inquit dubias fecerat an arbōres essent an  
haerbae. iii<sup>o</sup>. t. xx<sup>o</sup>. libro pulchre descriptis. in quo de similibus haer-  
bis suo ordine loquebas. Vides vt ob punctum quod in locis quoq;  
dicis ) Leonicenus cap<sup>o</sup> est: Si inter duo ista noia Chamaedaphnem  
et Alexadrinā. xv<sup>o</sup>. illo libro: Aborae aliqd pūctiq; iterieciſſet ( quod  
vel ipsa grāmaticae ratō per: Et: copulae interuētū postulabat ) nō in  
bos laqueos incidisset. Abirū subit boni huius viri et amici qdem Le-  
oniceni naturā cōsiderāti: quē si ambulantē videas. lēntū magis et tar-  
duz: q̄ citatū vel celerē dicas. In accusando vō Plinio adeo p̄cipitē  
currere: vt in eo legēdo p̄censendisq; accusatōis capitibus moraz om/  
nez tarditatēq; oderit: Nō spiritū teneat: non aia: nihil interpungat:  
mullo pūcto consistat. In hoc quoq; sagacissimi ingenij vir politianus  
in ea quā de cesso et cibho ad hunc ipsum Leonicenuz scripsit epistola  
egregie notat. Cū. iii<sup>o</sup>. t. xx<sup>o</sup>. volumie capite. x<sup>o</sup>: q̄ nō interpunxit. Ni  
colaus inter hypocistibis: et: quā inter haerbas dicem<sup>o</sup> paꝝ sapere vi-  
sus est: maleq; eo loco sensisse de cibho: ita ob punctū vt diximus sae-  
pe cōuincitur.

Sed ne Chamaedaphnes nomē dubiū aliquādo legētibus ingerat  
Quas esse plantas scire oportet quae camedaphnae pariter nūcupen-  
tur. Hanc ipsaz scilz de qua agim<sup>o</sup> quae vulgo laureola dicis: et eam q̄  
vinca puinca quondaz ( vt Plinius. xxi<sup>o</sup>. auctor est ) dicebas: et nunc  
quoq; puinca dicis edūgalibus coronis expedita: solijs q̄ lauri longe  
minoribus: humi ad serpilli mōrē reptans: flore ceruleo inodoro ro-  
tundo soliusculis quinq; sed continuis distinctio.

### De Oxymyr sine.

De Oxymyr sine nihil est quod differamus. Nam cū frigida quae-  
dam Leonicenus afferat: quibus conisci posse ( vt ipse putat ) videas:  
Pliniū de oxymyr sine: rusco et agresti myrtō qñiq; dubitasse: Cū Plini-  
no tandem cōuenit: Volut ( vt arbitror ) Nicolaus ostendere. Scire  
se q̄ oxymyr sine Bruscus esset quē veteres Ruscuꝝ dixerūt auctore  
Plinio: quasi grande aliquid ac secretius quiddaz in herbaria prola-  
turus: Et si facultas suppetiſſet Pliniū quoq; redarguisse: Qui nō  
ideo Oxymyr sine nō agnouit q̄ plures de ea sententias recitauit. Si  
cū inueniri aliquos dixit qui Acorū Oxymyr sines radicez esse  
crediderunt. Sed inuenit tandem Nicolaus Pliniū a Laiore suo a

quo tam multas et hoc quoq; didicisse: q̄ oxy myrsine bruscus esset. Si  
q̄ ya nū subuenisse castor interierat Plinie, vide q̄ sint ociosae ho-  
minis huius cōmentationes.

### De Hera et Lolio.

Aut de haerdis dicitur est: Eum ego non tam librox q̄ tellinis  
Non tam litteraz q̄ agrorū: studiosuz esse oportere censeo. Nec satis  
ēe ad haerbariā p̄discendam tradendamq; haerbarios scriptores le-  
gere: plantarū videre picturas; graeca vocabularia inspicere: magistri  
vnus verbis addictū esse: sed rusticos mōtanosq; hoies interrogare  
oporet: haerbas ipsas inspicere: vestigare differētias. Et si fieri potest  
piculuz facere: experiri: rimari quid vnaqueq; in morbis possit: cum  
haec videnda sunt. Tum vō illud est hominis eruditī grauis atq; pru-  
deutis: cum de magnis viris iudicaturus ē: diligēter eoz verba perle-  
gere librare excutere: sibiq; ipsi psuadere: nihil frustra: nihil temere: a  
tantis viris dictū ē. Tum vel benigna interpretatione: vel cōstanti in  
dicio quae scripta sunt tueri. At si id quoq; fieri nequit: et suadente ve-  
ritate cōtradendum oīo sit. Cū (quod in Empedocle desiderat Eri-  
stoteles) validissimis ea rōibus argumētis demōstratōibusq; cōuelle-  
re. Haec cum in superioribus in Leoniceno nō semp desiderauerimus  
in quibus certas calumniae notas cōtraxit: in his p̄sertim lolio scilicet  
et auena de qbus nūc agimus mirū in modum errasse visus est.

Hera et Lolium Leonicenus inquit idem sunt: Anena quoq; et aegi-  
lops: idem: Abirari se ait cum sint eadem Plinium illa pro diuersis  
acepisse: aut graecis cognominasse vocabulis: cum latina suppedita-  
rent. Abiror ego Nicolam ipsum vñus cum sit tam diuersa a verita-  
te sentire: Et latinus homo cum sit graecis magis vocabulis q̄ lati-  
nis reb<sup>o</sup> insistere. Ec primū quidz es. Hera et Lolium idem sunt. Si  
Auena et Egilops idex: Non video cur mirabundus adeo totō isto  
suo libello Leonicen<sup>o</sup> error tribuit. Si Plinius eandem haerbā nūc  
latina nūc graeca denominatione commemorat: Quod nō Plini-  
us modo toto opere atq; in mentione piscium praecipue: Sed quicun-  
q; litteris aliquid mandauere facti tarunt. Nam si error est utraq;  
linguā nosse: Et error est eadē haerbā utraq;< lingua describere: Sz  
nos ideo diuersis appellatōibus cognoscisse illas Plinium dicimus:



quia quāq; vnius sint generis : diuersae tñ & figura & potestate sunt e natura. In his primū Plinius auctoritas tum ratio: prīme res ipsa at gumēto nobis erūt. Sic igit̄ ordiemur ut rē spaz lucidas explicem̄.

Frugibus siue ea legumia siue frumenta sunt quicqd noxiūz esse solet diuersis nōib; a Plinio Columellaq; tum accuratissimis quibusq; scriptoribus appellat. Nam quod caelo puenit noxiū: id nūc malum- nūc iniuria vocat Plinius: vt hymbres:nebulas:ventos:grandinem Robigine:volucres. Quae dō a terra afferātur damna: nūc frugum pestes vocant in quibus vligo: Almaror: Caries: Cum Eruca: Culex Limax: Talpa: Phalangus atq; huiusmōi bestiolae cōtinens: Nūc morbos appellant vt Loliūz Tribulos: Lapam: Aeram: Aegilopen Pelecyñū: atq; eiusmodi caetera: Quae vero vel ip̄is seminib; acci- dunt ita vt corrupta vel mutens vel degenerent: siue interiori ipsoz se- minū causa: siue coeli terraeq; intemperie: ea frugū vitia nūcupant. In bijs abortio: luxuries: vanitas: bromus: Avena: vrīca: siligoz pnume ranf. Haec Plinius ingeniosissimus scriptor sua illa incredibili diligē- tia: miro ordine: ( si qui illum Leoniceno diligētores inspiciāt ) exeqi- tur: De caelesti iniuria deq; terre pestibus nūc sermo nobis non est: De vitiis morbisq; agim̄ frugū vt intelligam̄ nō de vocabulis s; de reb; agi. Nec dō signifcatōes Pliniū: s; rez naturas scribere: ta- toz grauius Leonicenū deliqsse: qui nō res ipsas ( vt Plinius ) s; glo- fas vocabulariaq; ad Plinius accusationē induxit. Horbus igit̄ pro- pria signifcatōe quantū ad rez ptinet) Sabino & Bodestinoq; aucto- ribus corpori aduēit: tempalisq; est imbecillitas: et tolli remedis potest vitū vero ppetū impedimentū est ( vt obiter iurisconsultos etiā affera- mus ) Id noster Plinius latinus homo ad fruges quoq; ( qua est ele- gantia ) transtulit: ac loliūz aeram: aegilopen inter morbos deputat: auenaz inter vitia: Atq; ideo Lolio Aeris Aegilopi ( qui morbi sunt ) praesentia remedia sarculuz & cineris cū semē iactas curā remedio es- sa dicit: Quae dō ipsi semini aut radici tñ sunt mala ( quoniā vitia sunt ) nō p̄senti s; p̄cedenti cura: neq; alia tolli posse inqt: Atq; ideo medica- ri semia rā Virgiliq; Columella & Plinius docuerūt: ne expectata se- ges vāis eludat auēis. Loliūz igit̄ & aera frugū qđez morbi sunt: s; di- uerse haerbae sub uno genere cū sint diuersa quoq; rōe fruges ledunt. nam lolum recticaulis haerba est: & tritico similitima: nec complecti

nec vincire illud potest: hoc tamen assert incommodi quod terram oc- cupat exhaustiq; & mixtum tritico secerni oportet. Aeris autem ipsa complexu necat. Quoniam vero lolium notissimūz esset non pinxit il lud plinius. Aeraz vero quod ignotior nostris esse videretur descri- psit. Quod minimūz scilicet semen cuius sumo a balneis turba pellere tur aculeato gigneret cortice & complexu triticum necaret: quod & re ipsa quoq; manifestum est: In quam degenerare triticum & hordeum posse ( quod Theophrastus & Galenus scribunt ) non negauerit quip- pe qnōd lolij species aera quoq; sit. Sicut & illa etiam quam Lilliri- nam vulgo dicimus quasi lolliarinam: seu magis ( ex Theophrasto ) Linipirinam dixeris quae longiores quidem spicas: sed brevioribus ac densioribus ferat Lalamis: nec iunctis spicatum seminibus: sed in ramusculo alternatim dispositis. Lolium ergo triticeis pene folijs rei- cto calamo nasci: nec complexu vinculo ve vlo tritico adherescere: plus qđ vt probari oporteat manifestum est: spicam vero hordeo simi- lem: Aerum angustiorem ac sine aristis profert: in qua exiguuz qui- dem vt minutae auenae: sed non vt aera minimūz semen acuminato & obrotundo gerit tegmine: non recticaulis est: verum implicat circum- nectitq; cum triticum tum fabam & complexu illo attrahit necatq;. Quis ergo aeram & lolium idem esse dicet: cum & grāmatici quoq; scribant: lolium graeco vocabulo non aeram: sed zizaniam dici. Hie- ronymo quoq; in Mathei interpretatōe dicete: Inter triticum & zi- zaniam quod nos appellamus lolium quādiu haerba est: nec dum cul- men venit ad spicam: grandis similitudo est. Et in discernēdo aut nul- la aut difficilis distantia: Quid igit̄ aerae cum lolio zizaniaq; ) p̄ae- ter genus ) cōmune: Atge & hoc adiungamus quod vulgo quoq; & in cisalpina gallia. & apud nos haerba haec ( aeram dico ) si modo cō- iectura non fallimur. neq; enīz decernētes sed excitātes ac disceptan- tes dicimus ) veludula dicitur: quasi volutula quod tritici scilicet fa- baeq; caulis aduoluatur. Quod vero vertigines illa quoq; in pane si comedatur faciat ( quod maluz lolio tribuimus ) non properea lo- liuz ipsuz erit: cū noxiā vires diabūs pluribusue & diuersissimis etiā haerbae esse nihil phibeat: atq; his p̄sertim quae generis vnitate con- uenit: Sed & eandez haerbae lolii & aeram esse tametsi lolium aera quoq; a quibusdaz dicatur. Nec Dioscoridis nec Galeni auctoritate



cōuincimur: Cuā aerae quidem vires ambo describāt. Figuram vero qualitatemq; neuter demonstrat.

**De Avena t Aegilope.**

Par in auena t aegilope ratio. De Avena Plinius Galenusq; quod homini in cibatu quādoq; sit: quod iumentis in pabulo referunt Nos quoq; in gallia passim videmus equos mulosq; auena vesci: Aegilope vero quae sylvestris auena sit: quis vñquā vidit vel iumenta vel homines vesci: Cum auena tritici t hordei vitū est: quod quoties qua ve ex causa siat duodevigesimo volumine docet Plinius. Aegilops vero ( vt eodem loco Plinius ) Hordei morbus est proprius nō vitium: t hordeo innascitur: quod quinto quoq; t vigesimo volumine refert: Aegilopas dicens eiusdem nominis herba sanari quae iu hordeo nascitur tritici folio: Quis praeterea nescit ( populo etiam teste ) duo esse auenae genera: frugiferuz vnuz: Sterile alterū: vel pro dente Virgilio: qui bis steriles auenas dominari cecinit. Et vri campū aue ne frugiferae segete scripsit: Auenaz quoq; satiuaz esse t propriam naturam habere. xij<sup>o</sup> de agricultura libro Columella demonstrat. Eius quippe sationem docet t partim in foenuz vel pabuluz cedi: partim semini custodiri scribit. Bioscorides quoq; ille ( quo velut aiacis clypeo tectus Nicolaus insultat ) De avena Aegilopeq; seorsuz tractas diuersas illas ēē indicauit. Nā bromi qdē duas spēs. iij<sup>o</sup> voluie cū re serat faz a Romāis inq; auenā vocari: tū. iij<sup>o</sup>. voluie aegilopē q. qz a rōanis auenā dici affirmat. Adde q abab' glūmi qb' seia integūt eius dē ferme figurae cū sint capillamēis hārētes: nō spicis: auenae tamē frugiferae dēsiores grauioresq; sunt: tuz semina alba gracilia quasi minutū hordeū dixeris: aegilopis vero maiora nigra hirsuta gemis bifurcata cuspidibus: quaz auenam graecam vigesimo volumine Plinius nuncupasse videtur: Cum bromi similis haerbae ( quod t ipm fruguz vnu est ) figurā facultatēq; enarrat: Vis auenae t aegilopis in signes alias differētas referam: Avena ex his est quae maxime in frumentaceo genere nuda sunt semina: vt hordeū quoq; t balica. Est omniū seminū maxie aegilopen natura operuit. Avena pterea cū hordeo fere t seritur t metitur: Aegilops vero ( quod mirere ) non nisi post annū ex semine suo ( Plinius auctore ) nascit. Si haec igit t Bioscoridis t Plinius scriptis t ratōibus t rei ipsi evidentia diuersa elic mōstrant: Quis Nicolaū Leonicenū non errasse imouero non piacula-

riter deliquisse defendet: qui Plinius doctrinā singularēq; diligentiam taxare non sit veritus: Nec auene genera: nec Bioscoridis verba: nec rei ipsius differentias ppetatesq; pspexit: Quid s̄o de his vocabulorum interptes referat ipsi grāmatici viderint: Nos Plinius prudētissimo natrāliū rerū scriptor: tum rebus ipsis: atq; oculatis ( vt aiūt ) testibus credamus.

**De nardo gallica t saliunca.**

Sz nec in saliunca qdeq; t Nardo gallica felicius accusator noster Leonicenus versatus est: Plinius primū imputare videf q nardū gallicā appellauerit: quā Bioscorides celticā nūcupauit. Nōne hoīm vīta ex hoc Plinius errore pericitatur: gallicā narduz dixit Plinius: cuā celticā Bioscorides dixerit quasi quos graeci celtas dicūt n̄i gallos non appellant: aut nō oēs galli celtae quondā dicti sint: aut celtae galli nō sint: ad australē Lemeni mōtis plagā: t Bassiliae ac Marbōis pelagus hitantes rupeq; alpiū attingētes: latie denoianuit haerbā plinius: Bioscorides graece: a puincia Plinius a puinciae pte Bioscorides: re noieq; pueniūt: t cognōie quoq; nō dissident. Bioscoriden pterea scribere Nicolaus inq; qd narduz hāc gallicā quae in Liguriaē alpibus nascit incolae saliunca appellant. vñ errasse Pliniū insinuat quod pro diuersis narduz gallicaz t Saliuncā acceperit.

Sz diuersas esse narduz gallicā t Saliuncā haerbas. Origo pri mū facit vt credam: cuā in Liguriaē alpib' t vel ad ligerim amneq; in gallia est ( vt ex græcis codicib' vñ bz ) nardus nascatur gallica. saliūca ēo in pānonia t norico t vrbe Eporedia Alpiumq; apricis. Figura proxime t haerbarū ipsarū diuersa descriptio: qd vel vno quo qz Plinius s̄bo facile datur agnisci: Qui Narduz gallicā ( vt Bioscorides ) fasciculis alligari inquit. t comitez illi adnasci hirculu. haerbā Saliuncā vero incomitatā humilez ( vt Virgilius inquit ) t breuem t quasi manu pressam esse: atq; ideo ad coronamēta non ptinere ( qzq nobilissimi odoris sit ) quia necti non possit: Tante vero soliditatis: vt metalluz esse cooperit: etiam si mendose non soliditatis ( vt vēt' ba habet lectio ) sed suavitatis scriptū sit. Facultas tertio de haerbarum diuersitate arguit. Quāuis etenim odorate sint ambae: Vires tamen differentes viriq; Plinius tribuit: Nomen postremo haerbarū ipsaq; differentiā p̄sus aperit: cū nardus illa siue celtica siue gallica cognōitur: Saliunca vero t Orcitumyra ( auctore seruio ) vulgo dicta ē



Hodie quoq; romana spica dicis: Sunt qui eam esse putent quam officinae rosaz sanctae Marie nūcipient: quoq; opinionē quādo Plinius picturæ multæ ex parte congruit non improbamus: et omnino pbare subsistimus. Cum ergo: et origine: et figura: et facultate: et appellatione hardus gallica et saliūca differant: non errasse Plinii dicere aequuz est: Leonicenū vero iure demanduz esse: qui nec ista priusquā accusa ret pensavit.

Hoc ex abundanti adiçere visum est: q; Salīcam a Nardo gallica diuersam Bioscoridis auctoritate Pandectarius facit: Tantū vero abesse: vt Bioscorides vnā esse crediderit ut illum inducat eos arguentē qui saliūcā narduz gallicā esse dixerūt: Hoc tamē in græcis codicibus dicentem Bioscoriden non comperimus: nec saliūcae in nardo celtica mentionē fecisse. Sic qui Bioscoriden ( eum dico quem per haec tempa medici legunt ) non tam latinū q; barbarum fecit: Si modo veritatis aliquid incptus ille interpres astecutus est: saliūcam et narduz gallicā ( vt diuersa ) seorsum scribentē Bioscoriden facit: Nos Plinii diligētissime eruditōis hominē rationemq; vt diximus et rem ipsam complectimur.

### De Sio et Silao.

Uana quoq; et inepta prorsus de Sio et Silao disputatio: In erratis Plinius Leonicenus deputat: q; Siuz Silauzq; pro diuersis posuerit. Leoniceni vero ratōes supiorib; qdezz nō dissimiles sunt. Quoniam inquit sine dubio silai et sij descriptio ei haerbe quae vulgo crision dicis competit. Aut si pro silao sion legenduz sit: frustra duobus locis eadez haerba repetita: Sed vide ut diligenter inspexit: vt Dialectice argumētar; est: Duæ sunt haerbae et silaus et siuz: nec frustra seorsuz posita: vt dicit: Silaus nascif glareosis et perennibus riuis: Cubitalis apij similitudine: coquif vt olus Aciduz siue Ceduz ( Cedarijs eni haerba ipsa competit ) Haec Plinius de Silao descriptō. Si j eo haec est: Sium latius apio: in aqua nascens: pinguius: nigrius: copiosum feme: sapore naturci: cruduz coctuz sumif: Hanc quoq; Plinius lauerez interduz appellasse videtur. Confer Leonicene si placet vtriusq; haerbae descriptiōes: et tuo Crisioni compara. Silaus apio similis: sium latius apio pinguius nigrius. Silaus glareosis et perennib; riuis nascitur: Siuz in aqua quae et von glareosa esse potest: vt lacustris fontana putealisq;

tana putealisq; est: Silaus cubitalis est: Sium humile aquae paululus quiddam superextans: Silaus coquif vt olus: Sium cruduz coctuz sumitur ( vt lauerem quoq; Plinius docet ) Silaus acidum olus est: Sio vero Masturci sapor. Unde Masturci aquaticū appellasse Sium recentiorū quosdam inuenio. Sapor ergo: color: magnitudo: vifusq; differunt. Quis tam diuersas haerbas vnā esse dicet: Age et vires potestatemq; comparemus: calculis: renibus: vrinis: lenibus: mensibus: dysenterijs: lentigini: cuti: ramicibus: equorū scabiei Sium pdest Silao nil horū: Sed id solum tribuit Plinius quod magna vultute vesicae coquitur: Si eaedem haerbae erant: cur non eaedem ambab; vires: Neq; enim ideo parem potestatem Silao dices quod vessicae vtilis sit: Sium vero calculis vrinisq; prospic: quae mala vessicā maxie infestare vident: quoniaz et vessicae plures etiā morbi contingere possunt: vt collectio: vlcus: scabies: quibus efficax Silai remediu esse potest Sed nec putasse Plinius eadēm haerbam esse Silaum quae Siuz: ex eo quoq; inspicere licet: quod eodem loco Plinius libro. l. xxvij. post Silai remediu ad tres sere versus in calculi curatōe: Reliquū inquit ex vino cum Sio et vrtica marina et daucnz et plantaginis semen ex vino: Neq; verisimile cuiquā fuerit eodem pene versu Silai Siuzq; ( si vna haerba esset ) vt diuersarū mentionē a Plinio factā esse: In quo hoc quoq; est animaduertere ( vt mirū Plinius ordinē consideres ( qd ab nono quinti et vigesimi volumis capite. unde generatim mēbratim qz de singulis corporū morbis remedia subtexere incipit: Nullam aut rāraz ex his haerbaz describens pingit Plinius quas supioribus libris ante descripsérat: Abagnū argumentū Silauz Sium non esse: Cuz eodez loco Silauū uisquā alias adductā pingat. Sium eo quam xxij. pinxerat nominasse eodez loco satis duxit. Haec cū ita sint: quis vel accuratū Plinius lectorem vel iusluz accusatores Leonicenū dicz: Qui cum Silauū et Sium eandez haerbaz et quā nūc Crisionē dicim; esse crediderit: hoc saltē ignorare non debuit: Crisionē breuē haerbam humilemq; esse: vt iam Silaus esse nō possit quae cubitalis est.

Uis et rei ipsius evidentiā in mediū afferamus: Ne non tā Leonicenū refellere q; nostra legentibus prodesse ( quantum per nos fieri potest ) voluisse cognoscas: Sium eam haerbam esse satis constat: quā togata gallia Crisionē: vmbria lauerum: picentes lauendone vocant:

e. i.



videtur enīz hae quoq; appellatiōes cuz priscis Bioscoridis Pliniū  
q; vocabulis cōuenire. Nam siū lauerdum dici Bioscorides scribit  
Et lauerem pro suo usurpare Plinius videſ. Crision vero vnius syl/  
labae detractōe facile transit in siū. Ipsiſ quoq; haerbae cū natu/  
ra tum bene olenſ sapor floris etiā ſeminis non inuicūdus odor fa/  
cile perſuadet. Silaum vero haerbam glareoſis ſennib; riuis na/  
ſcentē: edulijs gratam: quae in Ariminensi vicinisq; flaminiae viae ri/  
uis et in Hetruria plurima conſpicit: Cubitalis ſaepeq; altior Pliniū  
renſes cannafioluz vocant: Ex eo vt opinor dictam q; caulem manem  
Cannaſ ſimilez babeat quaſi cannafioluz dixeris: Nosq; illam aceto  
ſaleq; conditā non ingratā experti ſumus: frequenterq; gauſtavimus:  
Atq; vt Siū Silausq; diuersae apud Pliniū haerbae ſuunt: ſic Cri/  
ſion cannafiolusq; apud omnes diuersi: Hactenus qnātū in nobis fu/  
it hiſ ſpondimus in quibus Pliniuz Leonicenus iniquiſime dam/  
nat: q; f. eadē haerbas ob nominū varietatē putauerit eſſe diuersas

De eo quod vulgare opinionē ſequutū Pliniū  
Nicolaus inſimulat. Caput quintū.

Vulgarem vero opinionē ſequutū Pliniū (quod quartū fuerat ac/  
cusationis caput.) uno tantū Cinnabariſ example demōſtrare Leoni/  
cenus adnititur: ſi qua Pliniū tandem poſſit euertere: Nos queſtio/  
nem hanc omnē dilucide adeo pſequemur: vt facile intelligas In hoc  
quoq; nimia ſui opinione deceptū Leonicenuſ temere nimū (vt in cae/  
teris adlatriffe).

### De Cinnabari.

Cinnabariſ qua in pictura medicamētisq; vtumur: qnāq; noſtra tē/  
pora ſanguinez draconis appellat Bioscorides metallicū eſſe putat:  
(Leoniceno auctore) atq; in Libya naſci: Zametiſ ſodiendi cōcinnā  
diq; metalli huius (quod in alijs fecerat) rationē auctoritatēm q; afſe/  
rat nullam. Leonicenus qui ſoliuſ Bioscoridis auctoritatē ſine iudi/  
cio ſine delectu ſequendam eſſe ſemper cenſet: ideo errasse Pliniū ar/  
bitratur q; Cinnabariſ ſcripſerit elephanti draconūq; ſanguine p/  
mixto fieri: dum pugnantes pariter decumbūt: obtrituq; elephanti in/  
terit draco. Uex nō errasse Pliniū tuz maxie oēs intelliget: cū d; cin/  
nabari que dñr ſingula queq; deſcripſero: ſ nodos illos qbus intrica/

tū Leoniceni libelluz vides explicauero: priuſq; ad ſtipulantē Pliniū  
Iuliū Solinū adduxero. de cinnabari in collectaneis ad hunc modū  
ſcribentē. Num ruūt elephanti dracones obruūt: Sic vtrinq; fufus  
cruor terram imbuit. fitq; pigmentū quicquid ſoli tinxerit quod Cin/  
nabarin vocant. Haec Solinus. Nunc de Cinnabari quantum colle/  
gimus eloquamur.

Cinnabariſ quidez nomen non latinū aut graecū eſt nec Libycū  
ſed indicū: ſanguinemq; elephanti et draconis pmixtu ſignificat: vt. ii.  
et. xxx. volumie auctor eſt Plinius. Harri qnāq; barbaro nomie ele/  
phantī dicūtur: Victorē barriq; caneſ rabidiq; leonis: Geographus  
vates inquit: et nigros barros Horatius memorat: unde fortaffe et no/  
men ipſuz cinnabariſ manare potuſſe videſ. Colorq; eſt floridus ſan/  
guinē repreſentans inter eos qui mixtura ſingūtū cōnumeratus: me/  
dicinae abilis et pic:urae. Cinnabariſ quoq; alia dicta in duo diuidit  
genera. Unū quidē metallicū nativūq; quod in Libya alijsq; in locis  
effoditur. Emathati lapidi colorē ſimilis: quemq; a coloris quoq; ſi/  
militudine aliquos ſanguinē draconis noiaſſe Bioscorides ſcribit. et  
ab indica cinnabari nomen accepiffe non abſurde fortaffe crediderim.  
Cinnabariſ alterq; genus metallicū quoq; eſt: ſed facticiū: Ex viuo ſci/  
cet argento et ſulphure. Lutus cōſiciendi rōem Hulcasis qdaſ arabs  
cognomēto ſeruitor tradidit quo pictores per haec tempora cenabriā  
voctes vtuntur. Pliniū quod graeci milton vocant: metallicū qui/  
dem origine eſt: Plinius Bioscoris auctoribus: ſi ſingit digerifq;  
et Pliniū eſſe poſſit colorq; floridus. Cinnabariſ ergo prima pro/  
priaq; indica draconisq; ſanguis eſt Plinius Solinoq; auctoribus.  
Altera quae ab indica cinnabari nomen traxiſſe per coloris ſimilitu/  
dinem videtur: Abetallica eſt in duo diuifa: Matiuam ſcilicet cuius  
Bioscorides meminit: Et facticiam quam Hulcasis docet appro/  
batq; pictura: Syluaticus quoq; et arduinus Pisaurenſis qui de ve/  
nenis egregium illud volumen ſcripſit quod nuper e tenebris erutum  
cum Haliabatis voluminibus impressuz venditur: duo cinnabariſ me/  
tallicae eſſe genera (vt nos quoq; notauiſſus) prodiderunt. Sed et ra/  
riſſimus pictor Ferrariensis Hercules nſi appelles tpiſ vir diligēs na/  
tive cinnabariſ fruſtū qd in Italia raz inuehi affirmat nobis donauit.

e. ii.



atq; apud nos fidem eorū quae scribimus aliquādo facturus seruaf.  
Abīnū vero non Cinnabaris a graecis: sed milton proprio vocabu-  
lo dicit cuius Plinius Bioscoridesq; meminere. Nam qui Abīnum  
Cinnabarinq; siue natuā siue facticiā idem esse putauerunt. Apertissi-  
me t; pictorū sentētia t; nominis diueritate t; re ipsa fallunt: Protes-  
tis vero differentia Leonicenus in primis fallitur: qui supuacue ( ne  
inepte dixerim ) cōmonefacit ne cinnabarī quā cenabriū pictores vo-  
cant in medicamētis quae deuorant ponāt medici: Cum id non soluz  
medici seplasiarijg; fugiant: sed nusquā a medicinae auctoribus scrip-  
tum sit Abītallicae cinnabaris genera sorbilibus compositōibus En-  
tidotis catapotijve misceri. Si quis autē e vetustissimis cinnabarī  
forte compositōibus v̄squā posuit: de Indica. s. cinnabari hoc est dra-  
conis sanguine: cuius periculosus non sit v̄sus: quāq; medicinae t; pi-  
cturae vtilem Plinius pdidit: intellexerūt. Quatuor igif hi colores  
rep̄sentare om̄es sanguinē vident: paulo tamē dilutiorem Abīnum.  
vnde omnis cum scriptorū tuz medicoz error manasse videt: atq; in  
primis Laonicenū nostrū inuoluisse. Nam graecorū quidā Abīnū  
Cinnabarī vocauerunt quos refellit Plinius. quidam Cinnabari n  
sanguinē draconis esse dixerunt quos Bioscorides: qui Cinnabarī  
Libycū metalluz esse dicit: Nec propterea sanguinē draconis nō esse  
in medicamentoz vel colorū genere Bioscorides ait. quia quosdam a  
coloris similitudine Cinnabarī libycā nominasse sanguinē draconis  
scribant. Non enī hoc agit Bioscorides ( vt paruz cōsiderans Nico-  
laus arbitratur ) Sed eos refellit qui Cinnabarī quae in Libya na-  
scitor sanguinē draconis appellabant. Aperte ex hoc insinuās: t; san-  
guinē draconis t; Abīniū aliā quidez rem esse q̄z cinnabarī libycāz  
Non ergo a Bioscoride dissentit Plinius cuz diuersa tradant: sed cū  
Serapione potius Alucenna Constatinoz negociū est: si sanguinem  
draconis opinati sunt haerbe esse succum.

Id quoq; cum pigmenti tum medicamenti genus quod nūc vulgo  
sanguis draconis dicit: quodq; Seplasiarij mercant t; quo vtunf me-  
dici: duo habet genera. Unū quidem in massaz redactuz panis ferme  
instar grauiuscuz fabrilis rubricae colorē aemulans quo veterinarij  
medici ad malaginata emplaſtr ave vtunf: nec nisi appositutis medi-  
camibus adhibetur. Alterū genus leue rubens splendidum minutis

glebulis grūmisq; constat ad coagulati sanguinis atq; atri specie: py-  
xidibus asseruatur longeq; preciosius: t; in antidotariū v̄sum venit:  
Haec duo genera si diligentius colorē leuitatē nitorem tū barenu-  
rum mixturā saporeq; consideres ) mecum quodq; fatearis oportet illaz  
esse Plinij Soliniq; cinnabarī: nec metallicū quicquā nec haerba-  
ceū sapere: sed quod terrae haesit magis ac propterea barenosius mi-  
nusq; purū est. Illud primū genus artificio purgari atq; in eiusmodi  
pastillos digeri miorisq; venire. Hoc vero quod pyxidibus asseruari  
diximus ( vt est sincerius ) sole decoctū ac duratū sanguinē dices vim  
illam medicā floridumq; colorem suscepisse atq; ideo originis quoq;  
nomen tenuisse. Neq; enim auctore Plinio venenū habet Draco im-  
mo ipsius adipem venenata fugiūt: atq; ideo medicinae non min' vti-  
lis q̄z picturae perhibetur.

Huius quoq; Cinnabaris indicae argumentū nō leue est: q; Cinnabaris indicuz ( vt diximus ) nomen est: non graecum aut libycum:  
tum quod in haec quoq; tempora negociantes veneti sanguinem hunc  
draconis dictum: non e Tunete Libycisve vrbibus ad Italiam dese-  
runt: sed ab Aegyptia Alexandria inquā vrbem velut orientis empo-  
riū indica oia t; rubri maris atq; aethiopuz mercimōia cōportantur.  
Hūc in moduz igif ( quantū ex libroz reiq; ipsi' diligēti vestigatōe ac  
cepim' ) ista se bñt. Alucennā vō ac reliquos q; sanguinē hūc draconis  
esse haerbae succū putauerūt: resellere ppositū nō est: illi b; his viderit  
qui arabicā medicinā diligētius coluerūt. Nos ista p Plinio ( vt potu-  
mus ) respōdim': Quēq; in illo līrap oīm linguarūq; gymnasio: in illo  
pmuni gētiū oīm atq; artiū domicilio vrbe Roma nō segniter n̄z oī  
ose morantē virū aliogn diligētissimū s̄z insigni loco t; dignitate posi-  
tū: non Cinnabaris modo: vez etiā rex oīm quas sine vlla exceptōne  
scribit certissimās in tanto mortaliū cōcursu notōes hūisse: verisimilius  
multo est q̄z quēuis graeculuz gentis suaे voluminibus insudantem.  
Nam quod ad Leonicenū hūc pertinet qui non minori ( vt est videre )  
arrogantia q̄z in superioribus impitia quod a Plinio b; Cinnabari dici-  
tur putare se dixit esse fabulosuz: vt qui rerū v̄suз nulluz tam facile mi-  
rabūdus habere videatur. Non video cur draconū elephātozq; per-  
mixtus sanguis de quorū inimicitij pugnisq; non vnuis aut alter: sed  
omnes fere historici t; naturalium rerum scriptores tradunt: in v̄sum

e iij



medicinae venire nō possit. Quasi non difficilius aut incredibilius mul-  
tit sit Chrysocollam. Hinc hoc est auri argentiqz saniem ex intimis  
terraru baurire visceribus qz susum pugnacissimoz axialiu sanguinez  
ex summa telluris cute colligere: Ac muricū purpurarūqz sanie ma-  
iori certe qz Linnabaris impendio ac labore cōquisitaz victricis Ro-  
mae opibus et totius orbis luxuriae suffecturā infectoz quondam offi-  
cinae non emerint. Et non Indus quoqz et felix Arabs odorata illa  
excremēta (quae muscu vocat) fetidissimi e pardorū genere animalis  
petrarū saxorūqz mucronatis derasa verticibus ad nos imensis pre-  
cijs etiamnū companda transmittat: Ac nō lapidē quēdā medicinae  
qz v̄sib' efficacem lyncū lotio in bareis gigni atqz ob id lyncuriū di-  
ctū medici crediderint: Et humanoz cadaverū sanie in ea quā Hu-  
miā vocat fastidiēda et īmedijs mixtiōe: v̄l fabulosissimā iuētōe īcepint

In qb' Leoīcen' ex Plinianā accusatōz errauerit. Cap.vj.

**b** Actenus Pliniū insectatus Leonicenus cum ea colle-  
gisset qz sibi (vt opinor) visa sunt maxima: Suū istuz li-  
belluz claudere tādez potuisset: sinēqz graui hoie et phi-  
losopho dignū imponere: Non tñ Plinianae accusatō-  
nis finib' cōtentus abstinuit: sed torrentis more in ipso maledicentiae  
cursu (quod et toto quoqz libello factitauerat) veteres Arabuz medi-  
cos tuz nouos quoqz et ipsos medicamētoz cōfectores vellicat: Atqz  
interea qz exigua deus bone qz frigida psequit: quo dicendi silo tāqz  
ex mineruae arce clamitat obiurgatur increpat. Nihil aperit tamē: ni-  
hil docet: nihil vel intento saltem indicat digito: quod studiosi arri-  
pete quod discere quod in communem vsum conferre possint: Im-  
mo vero qnodaz in loco de Rha pontico verba facies (quod ipē pra-  
ue ruponticū graece vocat) hic inquit non omnia docere: sed plures  
tmō errores aperire statuimus: Si quid autē interea aperit: tale est  
vt dediscere oporteat: vel non legisse sit melius.

Eis vt e multis aliqua ipsius quoqz tam exiguo libello colligamus  
errata: vt se quoqz hominem esse meminerit: inexcusabilemqz erro-  
rē et' esse qui puo in ope tā multa peccauerit quāta in supioribus ob-  
seruauim'. Et mox quoqz notabim': Quis discēduz ab eo putet scor-  
zones marassosve quos vulg' nūcupat vipas illas esse quas tantope

Plinius et prisci medici extulerū theriacaeqz compositiōib' miscue-  
runt: Qui se pro salute hominum differere pdicat marassos nocentissi-  
ma animalia medicamētis adhibendos esse censem. Qui Thiri vīpere  
qz non intellecta vocabula a medicis querit pnicissimū serpētis ge-  
nus pro utilissimo ponit: Cuius tot laudes a medicis scriptae serūtut:  
vt diuturnorē ihs vitaz fieri qui vīperae carne vescant ( scribente etiā  
Bioscoride ) pditum sit: Et Antoniū musam insignem p Augusti tē-  
pora medicuz cuz insanabilia vulnera incidisset vīperas edendas da-  
re miraqz celeritate pfanare consuesse legam'. Sorū pterea qui vīpe-  
reis alantur carnis: nec capiti nec corpori nec vestibus noxia vlla  
animalia messe posse tradat Ifigoni auctoritate Plinius. Quis haec  
in Scorzonō Marassove horrendis etiā ipso nomine serpentib' aut  
scripsit: aut legit: Quod si damnādos esse Euicennam gentilez totqz  
alios Nicolaus iudicat: qui in theriacae compositōe vnū aut alterum  
baerbae genus (neqz id tamē exitiale) praeterierūt. Quid de seipso  
sperare tandem potest qui nocentiora medicamenta docuit qz venena  
sint quibus medicamenta compantur:

Laue putes quisquis haec legeris scorzones marassosve vīperas  
esse. Nam si receptam vulgo opinionē sequimur. Vīpera paru' adeo  
est serpēs vt vlnae longitudinez non excedat: nec digiti crassitudinez:  
varijs inspersus coloribus: et (vt praedican) caecus plurimus circa  
Asphaltidos in Iudea lacū qui per haec tempa mare mortuū dicis  
ende etiā exportari nisi in Chairū seratur: Sulthanis impio vetitum:  
Si vo Aristoteli Straboi Plinio Haleno Alberto magno atqz alijs  
q de vīpis scripsere credim' (ex quoqz dictis ista colligim') nibil minus  
ēē vīpas dicere opz qz Leoīceni marassos. Nos quātū ex hijs q. legi-  
m' aut eidim' signis (nā captā in nouariensi quā dicebat vīpas Abe-  
diolani spexim') nec vulgo assentimur: nec Leonicēnū pbam'. Eos  
enī serpetes q i iudea arabiae nascant exiguo corpe discolori specie  
caecos: nō vīpas: s̄ colubros ēē credim': d qbus i Thalia Herodot'  
memit: atqz elegatissim' cecinit vates. Nascunt̄ caecis nasturtia dira co-  
lubris: vīpae vo p haec tpa nō marassi vel tale qddaz: s̄(qd latinā ma-  
gis dnoiatōz aemulat) bisserae nūcupant: Cui' nōis et Hātes poeta  
memit: plano latoqz capite: grādib' ocul': toruis cortice aspiori flauo  
i ceruleū. vīpē ima sui pte cādido: toto corpe a collo qd exili' ē. aplo-  
ri rotūdioriqz: cauda nō acumiant: s̄ q retūsa hebesqz videri possit.



Nec sinuatim reptante: sed in porrectū: lapsu molli: pro cacterorū set  
pentiuſ portione non longae ſed quae in miram magnitudinez adoleſ-  
ſcere poſſint: Quippe quas porcelli modo in aſſari iocinerū doloribus  
ſcribat Plinius. Tum ingentes viperas ab in dorum legatis augusto  
donatas: Et in Egiypto viduisse ſe nouem cubitorū viperā grauiſ au-  
ctor affirmat Strabo. Quis porro Scorzones & Marafos ve: aut ta-  
les eſſe aut edulijs medicinisq; adhiberi: aut in tantā magnitudinē ex-  
crescere vel vidit vel ſcripsit vñquam: Et mirabimur non intellectiſſe  
Leonicenū quid Halote haerba ſit: qd Heliotropiū: quid Aegilops:  
Qui Marafuz viperaz eſſe putauit: t scripto pdere nō dubitauit: qz  
multa in theriacae iſiſius compositōe verba effudit: vt mixta cōfuſaq;  
adduxit. Quid autē inde aut ſcholastici diſcent: aut corrigenſ medici  
niſi marafos eſſe qui theriacā condiāt: Risuz mouit boni huius viri  
cōiectura qua viperas marafos eſſe opinatus eſt. Marafos in Italia  
gentez eſſe cui ingenituz ſit aduersus ſerpentes remediuū ( quod de Li-  
bycis Pſyllis qnoq; dicit ) Laz Plinius qz Bellius Augustinusq;  
ſcripſerūt. Nos quoq; p haec tempa circulatores quosdaꝝ hoies ſer-  
pentū genera circuferētes videmus: qui ſe ad magnificādaꝝ pſuaden-  
dāq; artis ſuae potestate Pauli Tharsensis gentiles pſteant: quibꝫ  
ſerpentū virus nō modo innoxiū ſit: ſed tutos etiā pſtare ſe dicāt eos  
In quos iſiſi medicato quodaꝝ p cantatoq; ab ſe priuſi vino facultatez  
illaz transſuderint: Hos et Fucino lacui vicinos eſſe: atq; in Marafis  
italica gente orginez ducere exploratiſſimū eſt. Nunc ad rem redeo.  
Interrogauit ( inq. xj. ) ſimpliciuſ Halenus Romae venātes viperas  
quos marafos vocāt: an eſſent aliquae Ripsades hoc eſt ſiticulosae vel  
ſitiferae viperae: Leonicenū noſter verba illa: quos marafos vocāt non  
ad vcnatores genusq; illud hominū qui Marafsi dicunt: ſed ad vipas  
( vt videtur ) retulit: tum nominis iſiſius ſono deceptus marafos di-  
cere vulgus opinatus eſt: quos Halenū Marafos dixit: Atq; ita egre-  
gium quiddam atq; obſeruatōe dignū inueniſſe ſe arbitratus eſt. Ho-  
uaz vero in hoc homine non eſſe: cum relatōis iſiſius pueritatez: tum  
ex vulgari ſono coniectandi argutiam. Ex his quae in ſupioribus de  
Litho: Echo: Blastoq; diximus intelligere omnes facile poſſe arbi-  
tramus.

Ipsam vero Antidotum quam ſeiune obſecro qz in erudite Theria

cam vel a feris quoz moribus illa medeat: vel a fera quam theriacae  
miſceant appellari ſcribit: Cum tametsi a feris nomē ducere Theria-  
ca videat ( nō tamen a ſimpliciter feris ( alioquin & vſis & apriſ & leo-  
nibus cacterisq; huiuſmodi ducere nomē poſſ ) ſed a venenofis feris  
nec a fera viperā Antidoto indita: ſed quod feraz venenis vel inſixis  
vel hauiſis auxilieſ dicta eſt: vt quod bellissime Politianus meus in-  
terroganti mihi quādoq; interptatus eſt: Theriaca iſa nō ferina ſimi-  
pliciter aut viperæ ( nihil enī aliud Leoniceno auctore ſignificaret )  
ſed venenaria latine dici potheſt. Paſtilloq; illi qui theriaci nancupan-  
tē noſ ferini aut viperai: ſed venenarij interpretantur.

Quid quod Aſhemphim Egiyptiā non melior certe geographus  
in ſua iſta de Theriaca diſputatōe pro Chairo farracenica vrbe poſu-  
it: fama eſt vulgoq; paſſim receptū Theriacā a Chairo cōportari op-  
timā: eamq; in precio haberit: Tum etiā Sulthanē iſiſius qui ſummuſ  
farracenoꝫ impator habet regibus legatisq; iſum adeuntibus vascu-  
la quaedā theriacae: & ea quidez ſignata ( ad declinādaꝫ adulterij ſu-  
ſpitōeſ ) donare cōfueſſe accepim⁹: Nosq; & illa vidim⁹ & ex hiſ qnq;  
habuim⁹. Leonicen⁹ vo nī vt elegatiuſ qddā ſape videreſ: nō a Chai-  
ro ( quod nouū nomē viſuz eſt ): ſed ex Aſhemphi dixit optimā theri-  
acā apportari: Immemoz vt videt ) Aſhemphim praeclarā quōdaꝫ  
vrbeam iamdui & ante Auguſti etiā tpa & hodie quoq; euersam eſſe: &  
ciſ Miluz ad occidētez in Egiypto fuſſe: & pyramidibꝫ qbusdam ex-  
ceptis: quae & ipsae ſemidiruiae qnq; fere paſſuū ab iſiſius vrbis velli-  
giſ ſuſtant nulſq; exiſtere. Chaiſu vo qd nūc dicit vñ apportari theri-  
acā Nicolaus intelligit ( idq; nos veꝫ eſſe dixim⁹ ) trans Milū ad ori-  
entē atq; Arabiae cōterminā eſſe. vel ( vt inquit Strabo ) in iſa Ara-  
bia: Ēā vetuſto elegatiōiſ noie Babylonē Egiyptiā Strabone ip-  
ſo Ptolomeoq; auctoribus vere dicere & erudite Leonicenū debuit.  
Neq; enī aliud Chaiſi vocabuluſ apud Arabes ( vt ferunt ) ſignat: qz  
& Babylon. Ēā & ciuitas iſa p haec quoq; tempa Chaiſu Baby-  
lonis ab incolis dicit: q haec Babylon a Babylonis quibusdā Af-  
ſyria pſugis cōdita ſit ( vt auctor eſt Strabo ) Conſtatq; vrbem hāc  
tum ex Babylonē iſa Egiyptiā tuꝫ ex Heliopolis vicinae & pignae  
fere vrbis ruinis: in tantā magnitudinē excreuiffe: vt & bodie quoq;  
quāuis diſtinctae mōſtrenſ. vna tñ & eā maximā efficiūt ciuitatē quaz



Chairū dicimus unde theriacā portāt: imminet autē Babylonī tumulū . unde trans Nilū ad occiduā plagā p̄spectātibus Etiānū memphis ruinae ( quod Strabo quoq; inquit ) et famosae ille pyramides conspiciuntur.

Nec vanā esse opinionē putanduz est ( vt Leonicenus insinuat ) esficaciōrē esse theriacā que inde apporetur: q̄z quae in italia ex maras̄sis eius fiat. Credibile nāq; illud est ( sicuti multa etiā deterioribus ex loco viribus fieri Theophrastus pdidit ) p̄ viperae quoq; q̄uis p̄ vniuersuz orbez visans ( vt Herodotus inquit ) In Arabia tamen quod mendicatos odorificosq; cū fructus tuz haerbas ea puincia ferat vicinaq; illi felix arabia: ac ppterēa medicato vt ita dixerim ) cibo vescantur : huic Antidoto pastillisq; illis theriacis vulius adhibent. Sicut et lac quoq; bubuluz verno tpe sorbere Arcades salutis gratia Theophrastus scribit: quod medicaꝝ haerbaꝝ quibus regio abundat succi tum maxie vigēt. vario vero haerbaꝝ genere boues vescant : a quaꝝ dein ceps lacte medica illa vis quoq; trahatur . Quod vero plurimum ad carnis cuz suauitatē tum salubritatem tuz potestatez referat: quali alimento animantia nutriantur Meminē arbitror ignorare: Cū et ipse Halenus. xi. simpliciū de viperarū p̄cipue carnibꝝ scribēs Scire se inq; q̄ animantiū carnes a ciboz qualitate mutent: Atq; in venādis vipers quas vel Theriacae Antidoto vel esculentis vſibus adhibere verimus cauēda esse maritima salsuginosaꝝ loca magna voce testatur.

Importune etiā et frigide nimis Gentilez magnū certe virū in Petroselino macedonico Nicolaus carpit . ac non q̄ de petroselino sic affirmauerit Gentilis: sed quia Nicolai accusatoris iudicio sic visus est existimasse. Et Petroselinū nō vbiq; nasci : non recte Leonicenus asseuerat: sed in Macedonia tantum: quod nec Bioscorides quidem ( quem citat ) scribit: qui quāuis in Macedonia nasci Petroselinum scribat: non id alijs in locis non nasci posse cōtendit. Nec Halenus ideo in Macedonia tantū nasci indicat: quia macedonicū Petroselinū optimū esse dixit: Sicut nec Barrubiū in Creta tantū nasci affirmat: quia optimū esse Creticū scribit: immo nec in Macedonia nascēs petroselinū optimū dicere potuisset: nisi et quod alibi nascif bonū esset. Alioquin cuius compatōe optimū diceref: nisi et id quod bonuz esset existeret: Quod et Plinius quoq; sensisse videtur qui Petroseli-

nū dixit Apij genū esse quod in petris saxis ve nascif: vt intelligas sylvestris apij genus omne quod in petris nascif petroselinum esse: quasi petrapiū dixeris. s; ad medicos n̄s optimū esse macedonicū . Neq; absurduz aut sine rōe cōtingere putādūz est haerbā illaz qna ΩBacerones vocāt et petroselinū et macedonicū a gbusdaz vocitari. cū ad petras et macerias illam seri debere ac laetus puenire veteres Plinius q̄ scripsere. Petroselinūz illaz vt Hippoſelinā. i;: alimentoz Hale-nus cognosasse videſ . ΩBacedonicū eo vulgo dictā nō q; ex macedonia sit: aut macedonici petroselini vires hēat . sed q̄ similitudine quādam pro macedonico petroselino sumi possit.

Illud non ab re fuerit hoc loco meminisse haerbā illaz quae peculiare in condimētis gratiā salsamentisq; obtinet. Et quae vulgo quoq; verdunsellum: perzemuln;: petrosillūz dicif: nō illud esse petroselinū de quo agim̄: sed aliud nibil q̄z apīū: apīuz dico hortensc: ita illam priscos vocasse p̄perim̄. Et ex Pliniū maxie verbis dephendi p̄t. cetera apīj genera ab illo ducta: vel figura vel origine vel potestate diffrentia: vt Silvestre: Crispum: Apiastrū: ΩBascalū: Equapiū: ΩSal-dapiū: Petrapīū: ΩBontapiū: caeteraꝝ huiusmodi proprijs etiam cognominibus distinguūtur.

Sed quoniam in hunc forte, de apio apīj generibus deq; haerba illa quam ΩBacerones vocant sermonē incidimus. Ne et ipse Leonicenu imitari videar oia destruentē: nibil adstruentē: oia damnātez nibil docentē. Audi nostrā breuiter de hac haerba sentētiaz: ΩBacerones quos Veneti vocāt: Λhusci macedonicos: picentes tuz haerbā Alexandrā: tum apīuz Alexandrinū nuncupāt. Ea haerba est quam graeci Hippoſelinon quasi equapiuz dixeris: et Smyrnion quasi myrratuꝝ dicunt. Latina vero denoiatione: et olus pulluz ( vt Columella ) Et olusatruꝝ et olisatruꝝ dicif. Huic eni haerbae ea cōueniūt omnia ( ne in singulis enarrādis immoremur ) quae de olusatro Hippoſelino et Smyrnio a Theophrasto in septimo. Columella in duodecimo. Viſcoride in tertio . A Pliniū vudevigēsimo et vigēsimo volumine scribuntur. et a Haleno octauo simplicium: et singulari ad Paternia uum libro traduntur . Quin et Halenus ipse alimeniorum secundo . Apium hoc quod Hippoſelinūz et Smyrnū dicitur Romae ab omnibus vocari Ωlusatrum ( siue vt quidam Ωlisatrum ) affimat:



Quambrem t̄ hoc quoq; obseruatione dignuz fortasse videf: eos qui haerbam hanc vel describunt (vt Pandectarius) vel nūcupant Ale-  
xandrū Alexandrināve Olusatrū Olusatrinā ve dicere voluisse: Uo-  
cabulumq; hoc a Galeno t̄ nr̄is positū paucis mutatis l̄ris: In Alex-  
andruz alexandrinūq; vulgi voce quasi degenerasse. Illud tamē scire  
oportet: Esse t̄ aliud Smyrnij genus apio quidez simile sed ab Olu-  
satro Hippo selinoq; diversuz: quod t̄ Smyrniū p̄prie dicit in Cili-  
cia t̄ Amano monte frequentissimū: Luius.iiij. Bioscorides meminit  
Plinins vero.vii. t. xx. volumie illud accuratissime pingit mirasq;  
ac plurimas ei⁹ vires tradit: de quo nobis sermo non est: sed ad vitan-  
dam nominis t̄ rei ambiguitatē hoc attigisse sufficiat.

Age in Mapello t̄ toxicō q̄ frigide versatus est Leonicenus. Nō  
intellexit Mapelluz nouū esse nomē: neq; a Theophrasto: neq; a Bio-  
scoride neq; Plinio Galenove traditū: Et in hoc quoq; bonū illū vi-  
ruz Pandectariū.s. laude sua nō fraudanduz qui Aconiti primā spe-  
ciez esse Mapelluz nos edocuit. Nullus enī vulgo Aconitū nūcupat:  
sed napelli nomē receptū est passim quoq; in italia notuz in bergoma-  
tū brixianorūq; mōtibus in iulijs alpibus: In precutinor̄ apennini cau-  
tibus: at q̄ inde venenū illud confici māfestuz est: quod etiam nū me-  
dicamē: t̄ venenū t̄ toxicū: venatores appellant. Bene quoq; Pandec-  
tarus ille sine noxa veneno illo vesci coturnices affirmat. Luz. x. vo-  
lumie Plinius gratissimū esse veneni semen coturnicibus scribat. Se-  
men inquit veneni Plinius: hoc est haerbe illius quod venenū iam di-  
cif cui⁹ succo sagittae tingātur haud dubie haerbā designās generali  
nomine venenum dictam: vt toxicum quoq; medicamenq; vulgo dici-  
mus Mapellum haerbam. Quod nec Luicennam qnidem latuit qui  
in quarto Mapelli succo sagittas tingi inquit: t̄ quaecunq; inuenient  
occidere: Toxicum vero ipsuz non tam a missilibus ( vt Leonicenus  
inquit quaz a Taxo mortifera arbore quasi Taxicum teste Plinio di-  
ci potest. Esse enim adeo letalem eius arboris vim proditum est: vt  
vel sub ea dormientes interimat. Unde Taxos nocentes Virgilius  
cecinit. Dupliči vero ratione melius a Taxo toxicum duci quispiam  
dixerit: Et quod mortifera sit arbor ipsa. Et quod ex ea arcus qui  
toxos dicitur mortem scilicet inferens fieri percommode soleat. Vir-  
gilio quoq; docente: quod Ithyreos Taxi curuantur in arcus.

Toxeuma vero non tam missile ipsum ( vt Leonicenus interpretatur)  
q̄ sagittationē ipsaz designare videtur. Hoc tamen dixerit: quod non  
inepte neq; absurde quidem: sed minus q̄ eruditū decuit plene: toxici  
vocabuluz enarrasse visus est.

Quid vero putem voluisse Leonicenu dicere cum de Rha/ ponti-  
co mentionē faciēs indicaturum se aliquādo scribit: quid ea radix sit  
quā nūc medici reuponticuz vocant: quando ( vt inquit) omnia docere  
nūc nolit: Nec hoiez illuz scire arbitror: ac ne ipuz quidē Leonicenu  
satis sibi cōstare crediderim. Nam cum tam multa praeue ( quod vidi-  
mus interptatus sit. Et cum in Plinio tum in reliquis absurde taxa-  
uerit. Et in hoc ipso de quo agimus Rha/ pontici nomine errauerit:  
Quid tandem ab hoc eius silentio quod annotatōe dignū sit expecta-  
re iam possumus: Aut quid est quod conjectura nos assequi posse spe-  
remus. Nisi phantasma illuz quoddaz aio agitare: quod tam procul a  
vero sit q̄ caetera quae in superioribus improbaūm: Dicā tamē quae  
de his comperta habeā. Et quae studiosos audisse fortasse nō pigeat

Celebrem illam inclytamq; radicem quā per haec tempora cōmu-  
nis medicorū appellatio Reubarbarū vocat: eam non ruponticū grae-  
co noie neq; uno verbo Bioscorides prisciq; vocarunt ( quod in hoc  
quoq; errans Nicolaus scripsit ) Sed cum alias Rha: alias R̄heon  
alias Rhiam vocare illam Bioscorides scribat: Romāos Rha/pō-  
ticuz noīare dixit: Romanos Bioscorides inquit. Non graecos ( vt  
falso Leonicenus retulit ) Atq; haerbae radicē illam esse ait quae fo-  
lia maiori cētaurio similia habeat. Et supra Hosphorū illā gigni tra-  
didit: vt obiter illos elidamus qui terrestris excremēti: seu mavis fun-  
gi genus quoddam radicem illaz esse crediderūt. Hoc vero t̄ obserua-  
tōe dignuz fortasse videri potest q̄ Plinius illaz. vij. t. xx. volume  
R̄hacomam vocat: illamq; ex hijs quae supra pontuz sunt regionib⁹  
( in quibus t̄ Hosphorus est Cimmericus ) asserri t̄ pluribus eximi-  
sq; in medicina v̄sibus pollentē scribit: Ammianus vero marcellin⁹  
xxij. rerū gestarū volumie Scythicas regiones t̄ Euxinū describens  
pontum: Lanai fluvio qui Europā Asiamq; disterniat: t̄ supra pon-  
tuз Hosphorū quoq; est: vicinum esse amne ait Rha noīe. In cuius  
supcilijs vegetabilis ( vt eius verbis vt̄ ) eiusdez nōis gignis radix  
ad multiplices v̄sus pficiēs medelaru: Rha ergo t̄ flumis t̄ radicis



huius ad ipsum flumen nascētis nomen est: ponticū vero quo romani appellarūt. et Barbarū quo nostra gens vtitur: nobilissimi medicamenti a regione ductuz recte dicimus cognomentū: cum Scythia quae supra Montuz est regio sit nulla barbarior.

Quaz vero Rēponticū pharmacopolea nostri nuncupat vulgare certe radicem et parua stipe mercalem. Ea in Apulis (quod constat) plurima nascitur: et in gargano ipso monte: et in vallibus quae circa oppidum Graianā sunt laetissime prouenit: Huic longiuscula folia et depressioribus incisuris serrata folia densa et a radice assurgunt: Ferulae vero caulis unus a terra exit frumentacei calami altitudine: scapo uno ad papaveris ferme specie: Radice (ut videmus crassa intorta longa subnigra: Id est quod Rēponticū vocat incolae: Est et apud illos prouasio sub infima hac radice si altius fodatur. Praeclarā illaz radicē nasci quā Rhā Barbarū diximus et Rhacomaz: Eaz tamen nullus adbuc (quod sciam) inuenit. Huius verū priscūqz nomine mea quidem sentētia) maior centaurea Chironiūqz est. Cuius, vj. quinti et vigesimi volumis capite noster meminit Plinius. Huic enī oia prorsus quae de centaurea Chironio scripta sunt signa cōueniūt. Atqz ex eo Rēpontici appellatōez vulgo contraxisse crediderim: atqz aliquā facultatis similitudinē medicoꝝ quosdaz credidisse: quod Rhā ipsū maioris centauriae solijs simile esse Bioscorides scripsēt. Et sub ipsis Rēpontici vel Centauriae radicibus Rhā nasci Apula gens et imperitū vulgus credidit. Rhā ergo inclyta illa radix est quaz Romani ponticum cognominarunt: Nostra aetas Barbarum vocat: Major Centauria Chironiūve illa est quam nunc omnes perperam Rēponticum vocant. Quae de predicitissimis radicibus habuimus in hunc modum se habent: Interē boni cōsulant studiosi: Et ipsi quoqz in medium afferant et vēriora demonstrent: nos quae habuimus in genue diximus. Et caeteros quoqz ad scribendum hortamur. Neqz enim in auctoritatē scientie est non docere: Cum eam turpissimam esse causam ignorationis barbaruz scribat Plinius q̄ eas qui sciunt per inuidentiam alijs monstrare nolunt: tanquā ipsis peritum sit quod tradiderint alijs. Quae vero a priscis accepimus nō tradere posteris aliud nibil prosector est q̄ vitam alienis bonis et uature liberalitate fraudare.

Enarratio quae et pro Epilogo est et Plinius a calumnia de lūuae magnitudine vindicat. Caput septimum.

Nec ab instituta Plinius defensione paululuz divertentes b velut ex abundanti: et quoddaz quasi auctariuz adijecim⁹ Quae vero p Plinio aduersus Nicolaū Leonicenū dicēda nobis videbanſ nullo ex his omissō quae ille taxauerat In hunc moduz se habet. Ea nos omnibus castiganda pponim⁹ quos melius aliquid inuenisse contigerit: culpā enī libenter agnoscemus: et si ne vlla contumacia refelli patiemur. Neqz enim is sum qui mihi persuadē nihil in nostris pmentatōibus inueniri posse quod censeri dis pungiqz possit: atqz in his praesertim quae familiaribus ac publicis nostri principis negocijs occupati tumultuario (ut est videre) stilo con gessimus. Nos quoqz homines sumus: et (ut illinquit) nibilo vicinis nostris meliores: falli possum⁹ errare decipi: multa quoqz nos (quod ait Plinius) praeterire potuerunt: Atqz ideo longe fortasse tutius in archanis musarū mecū ista iacuissent diligentius aliquādo pcurrenta nisi nos iam puulatae Pliniiane accusatōis necessitas ad fessinādaz defensionem prouocasset.

Illud ideo haud dubie demonstrasse nos arbitror: Nec errasse Pliniū in his quae accusator notauerat: nec errori dādnz esse: si qđ pdit⁹ auctoꝝ nōib⁹ alienoꝝ iudicio nō suo Plini⁹ tradidit: Simul et benigna quoqz interpretatōe (qd iurisconsultis placet) damnari nō oportere si qđ ab eo ita dictū sit: qđ eti erratū pria frōte videat: penit⁹ tñ inspe ciāti lōge diuersaz fuisse mente dicētis appearat. Cū scilicet ut uno verbo pprehendaz) quae dicunt: cū ea quae dictis adiūcis rōe discrepare vident. Veluti illud est qđ libro. xi. de terrae lunaeqz magnitudine credidisse Pliniū Nicolaus credidit: Cū rōneqz magnitudinis terrae ad lunā ex umbra acceptā luculēter adeo exp̄sserit: eamqz rōe adduxerit ut nō alib⁹ sensisse aut scripto illuz pdere voluisse credi aequū sit: qđ qđ prisci astrologi n̄iūqz tradidere: qđqz mathematica rōe firmari cōprobariqz posset: Nā si illud inspiciam⁹ qđ. x. eius libri capite scribit: figurā. s. terrenae umbrae ad metae effigiem mucrone ipso in lunae corpias ingrueret: nec lunae latitudinem excedere. Cum quod sequenti capite tres umbrarum figuræ a solis: terrae: lunaeqz magnitudine acceptas describens Metæ effigiem in cacuminis fine desinentem:



deficiente luna fieri demonstrat ( quae nisi maior esset terra q̄ luna fieri non posset ): validissimasq; istas ( vt pote mathematicas ) rōes a Plinio cognitas & traditas videamus: Et hoc quoq; intelligere necenatio oportet q̄ terre ipsius globus luna ipsa sit maior soleq; minor. Non contra terram luna minorē esse ex eo opinari q̄ Leonicen verba illa Plini prae interpretetur quae sunt: Non posset quippe totus sol adimi terris intercedente luna: si terra maior esset q̄ luna: Nam consulto dixisse Plini terris videmus qui supra de defectu loquens semp singulari numero terram dixit. Id enī ita intelligendū est. Nō posset totus sol adimi terris hoc est terrae partibus quibus p lunarez interuentū sol adimitur. Sicut cuz terris & alto iactatū Venetaz Virgilius dixit: non omni terrae ambitu globoq; iactatum: s; terris idest terrae ptibus quas adierat intellexit: quod scriptorū castigatissimōs seruare semp inuenias: Sic nō possit totus sol adimi terris: idest ptibus terreae quae defectu obscuratur ( sciebat euim non omnē globū obscurari ) si terra: idest pars illa terrae in quam lunae umbra incidit maior esset q̄ luna. Neq; enī terrae appellatio semp massam globumq; elementi vniuersum designat: sed & ipsius quoq; interduz partes: vt cum de terrae generibus in agricolatōe dissimus: & cum in eadem terra genitos cōterraneos dicimus: Constat autē eam terreni orbis partez cui in defectu sol adimis luna minorem esse: tametsi vastissimis spatijs protendat. Tres igitur magnitudines triū maximarū rerū velut e caelo: speculat Plinius cum dicit. Haec ratio mortales animos subducit in coelum: ac velut inde cōtemplantibus triū maximaꝝ rerū naturae partuz magnitudines detegit: Inde contemplantibus idest e caelo magnitudines inquit Plinius: non majoritatē ( vt ita dixeriz ) triū inuicem corporū detegit: Non enī quod horū corporū inuicem comparatum alio maius sit inquirit Plinius. Sed singulorum magnitudinis demonstrationē inquirens ait. Quod in defectu solis & lunae. Si velut e caelo tria ista corpora ex ordine contemplerunt: solem: lunam: terram ( hoc est totius mūdi punctū ) quae parua adeo nobis videtur maxima esse corpora intelligemus: Nam p lunae interuentū deficiente sole: Terra idest pars pars terrae illa quae obducit umbra ( tametsi vastissima sit ) minor est tamē q̄ luna. unde lunaris corporis ingens magnitudo deprehendit: Globū & ipsuz terrae magnū esse ex umbrae figura quā in

sequenti

gura quam in decimo capite & septimo dixit intelligit: Solis & immitatez ex umbrae similiter figura quae metae est in lunae defectib;. xii capite speculatur. Atq; haec omia e caelo ( vt ipse inquit ) quod eū sellit qui Plini errasse dixit. Oportuit enī de haerbis scribentē accusatorem: tellurem cum Plinio speculari. Ne celestū vero corporū magnitudine: cū Plinio caeluz ascēdere atq; inde cōtemplari: ita nec accusans in haerbis errasset: nec celestē hoiez de celestib; incusasset.

Buabus ergo ( vt ad rem redeam ) in verā sententiā vrgētibus rationib; illa quae media videlicet sunt verba: Non posset quippe totus sol adimi terris: & quae sequuntur ita interpretari oportet vt ratiōib; quoq; cōueniāt. Sic. Q. sceuola: sic Julius Paulus: sic Domitius Alpianus mentē ratiōemq; dicētis nō nuda verba spectanda esse cēnserunt: Sic iurisconsulti deinceps: non tam legū ipsaq; q̄ omnis generis scriptorū dictorūq; ratōes exquirēdas inspiciēdasq; esse dicunt. non verborū formulas iudāve litteraq; faciē ( quod vel ppriū iudeae gentis vitū fuisse constat ) verba enī nihil aliud esse q̄ aeris articulatum quendaz sonū litteraq; ve coagmentationē quae mentē dicētis exprimat. Uerū si verbis addat & ratio: Ratiōib; & verba dissidere videant: tum verba ipsa nihil aliud q̄ inanem quendaz sonū esse. Ratō nem vero quādo ipsa et medulla & mens atq; anima sit eoz quae dicuntur posthabitū verbis amplectendam tuendamq; esse sanxerunt. Quid enim aut stultus aut impudentius esse potest q̄ ad verba rem deflectere. Consiliuz autē illorū qui scripserūt & ratōem & auctoritatē relinquere: Haec in accusationibus iudicijsq; ferendis estimāda sunt. Atq; ideo sacpe me dicentē pleriq; audierūt. Grāmaticoꝝ sophistarū q̄ esse deliramenta ista pueriles cōtrouersias dirimentiū: cuz de voca buloz viribus: cum de stili genere: cum de transpositis aut imutatis: aut superuacuis quibusdaz minutis in libris veterū dubitari cōtingit. Uerū cum de magnoz viroz sensibus vel erratis iudiciū ferendū est. vel accusatio proferenda: Nam non ad litteratoris aut sophistae officium punere: sed ad romani iudicij hoiem viruz grauez vereq; philosophi: qui & homies ipsos tum eoz eruditissimē doctrināq;: tum loquēdi moduz: ordinem: verba: consiliū: mētem: rationēq; metiatur: Et humano ( hoc est aequo benignoꝝ iudicio ) singula quaeq; discutiat libretur pensiter: Nec furentis more in obuios quosq; non boies dicaz



qui iam esse desierūt ) Sed hominū umbras quae iam seiphas taerī  
nequeat: canino dente feratur: et nunc caetos fuisse: nunc ignaros: nūc  
fabulosos dicat: Nunc integrū eorum erratis impleri posse volumen:  
Nunc volumini ( si errores colligere velit nullū futurū sinez arrogā  
tissime iactet: vt suo isto libello Leonicenus euomuit.

Quid quod ea quae Plinio temere ( vt vides ) obijecit. Ea qdem  
fuere: vt etiā si in his Pliniū lapsū pbare potuisset: nullā vitae homi  
piculū: nulla līs iactura: nulla pñicies ptingēr potuit: vt itelligas ma  
le affecti animi calumniā istaz fuisse: Et peruersae grāmaticoz subtili  
tati ( vt inquit Plinius ) magis accōmodaz: qz prudentis medici vere  
qz philosophantis homis censurā: qui rerū pondere et grauitate certa  
ret et veritatis studio teneref. Nec litteraz syllabarūve momentis : et  
Praſi prasiqz argutiolis: et cissi cithiqz captiūculis insudaret.

Quod si qui sint multos enī adesse video ingenio et doctrina re  
rumqz vsu praestātes medicos ) qui Leoniceni ipsius verba discutiant  
dum Auicennā Serapionē qz proculcat: ex his quae Plinio impudē  
ter obijecit: quaeqz ipsi nullo ( vt vides negocio cōfutauimus liquido  
intelligent. Ea facilitate redargui quinciqz hominē in illis posse quae  
Auicennae caeterisqz imputat: qua in Pliniana accusatōe supatus ē.  
Pariqz illum errore in Auicennā Pliniūqz inuectū esse: vel certe ma  
iori: Cum in latino hoie accusando: latinorū graecozqz scriptorū di  
cta fortasse ac testimonia suppetant: quibus criminatioem suā fundare  
tueriqz possit: In eo vero quē Arabice scripsisse constat translatorūqz  
vitio perperam ( quod omēs satens ) latinis traditus sit: Non video  
vnde Leonicenus: aut quiuis aliis Arabicae litteraturae prorsus ru  
dis et expers: citra temeritatis notam culpare Auicennā criminariqz  
possit: Atqz ea tanto in medicina viro imputare: quae in eius librīs ( si  
illos habere integros sincerosqz possemus ) nusquam fortasse scripta  
viderentur. Quo quidem vel solo clypeo probe defensum a Nicolai  
accusationibus Auicennam dixeris. Quis enim eum accusare aude  
at cuius faciem non nouit: Luius verba nunquaz accepit: Quis por  
ro iniquus adeo rerum existimator inauditum damnabit Auicennam  
Cum non ipse sed falsus loquatur interpres: Vel certe verum inter  
pratem esse ( ob linguae ignorationez ) qui accusaturus indicaturus ve

est discernere nequeat.

Quo minus excutandus Leonicenus videtur qui rem non modo  
eruditoz ingenijs et studiosoz auribus ingratam: sed grauissimoz  
hominū iudicij improbam aggressus est. Tantoz scilicet hominū la  
bores tot annorū curriculis approbatos vna voce damnare: nullo vel  
humanitatis respectu: nulla vtilitatis compensatōe: nulla auctorū ipso  
rum defensione recepta: At sumū sustinentoz aequi iudices absentuz  
reorū tutelam: et legū ipsaz imperio: si quid est quod innocentia inde  
fensi homis prodat: arripiunt. Interduz vto et in confessis etiā criminib  
us vel ingentis disciplinae meritū: vel eruditōis gloriā: vel vtilitatis  
magnitudinez reputantes bene aliqui de republica meritos viros ab  
omni supplicij vindicant feditate.

Haec est vera et iurisconsultoz libris prodita philosophia: nō quaz  
isti profitētur: garrula inanis: loquax contumeliae contentionisqz ma  
gistra. Talem induere animū Leonicenu nostrū oportuit virum alio  
quin ( mea quidem sentētia ) haud omnino maluz neqz indoctū: sed su  
bi ipsi ( praefata venia ) numuz certe tribuentē. Nec confessiz in dicta  
causa in tot hominū accusationē erumpere: et impressis etiā volumini  
bus edere. Aut si quid tandem in eorum librīs quod vel tergiuersatio  
ne quidem nulla tueri posset inuenerat ( hoies cuiqz illos fuisse et erra  
re potuisse fatendum est ) tum illud ( si ita publica exigeret vtilitas ) ca  
ste modesteqz attingenduz pmenduzqz fuit: et apertissimis argumētis  
immo et rerum ipsaruz evidentia: et cum veniae etiam prefatione refel  
lenduz. Et si cōmunis hominū salutis gratia ( vt ipse inquit ) accusa  
tor aduenerat: Non quae salutaria videbant subticere: sed sine iracū  
dia cōfutare ac corrige debuit: erudire: cōmonstrare: ab errore reu  
care. et quid vnaquaeqz res esset ostēdere: Cum medicos ipsos amice  
cōmonere: seplasiarios medicamentozqz cōfectores instruere: atqz in  
cōmūnē quaecunqz ipse melius noslet vtilitatem conferre. Nec accusa  
torem ipsum vnuisse malorumqz indicem: quod publici delatores faci  
unt ) nulla vero alia ratione prodelle.

Sz qs nō exacerbescat cū sexagēariū hoiez videat itēpestue adeo  
impotueqz in priscos scriptores atqz i oēs aeui medicos debacchātē:

f 11



Nihilqz aliud omnino nisi criminatōem ( quod diximus ) vel admiratōne afferente: Est animaduertere totuz suū hunc libelluz admiratōne plenū esse: nullumqz ferme in eo locū in quo non stupens mirabundusqz consistat. Et nunc mirū sibi videri inquit: Nūc in admiratōe se esse: Nūc se mirari: Nūc admiratōem augeri: multaqz huiusmodi. Admiratōis causam nullam magis esse qz ignorationem Aristoteles prodidit: Heatum flaccus noster eū predicat: qui nil miref: Philosophum quendaz legimus aliquādo quid ex philosophia lucrat' eset interrogatuqz respondisse. qz nihil eorum miraretur quae fierent. Et si Aristoteli: Si Flacco: Si philosopho illi credenduz est: eum homincz qui tam multa ac tam saepe miretur: neqz scientem: neqz beatum: neqz philosophuz iudicare oportet: Ita duz miras Leonicenus: dumqz mirus ipse in Pliniana accusatōe videri desiderat: multis in imprudentiae suspicionē: oēs in affectate calumniae suae admiratōez induxit.

### .S̄IAGS D̄E F̄EAS J̄OAGS .

Pandulphus Collenutius Pisauensis  
Jurisconsultus Studiosis Salutem .

Quot quales ve loci sint in Plinianis castigatōibus  
viri Eruditissimi Hermolai Barbari: qui ad Pliniānam defensionem nostram pertineant.

Hsoluta iam atqz edita defensione nostra qua Pliniuz ab iniquissimis calumniis ( sicuti ego existimo ) vindicanimus vel certe qua ratōne defendi posset ostēdimus. Ecce ex vrbe Roma Pliniane castigatiōes nup editae ad nos comihearunt. Id est opus quo librarioruz vulnera ad quinqz milia in Plinio sanantur. Operosissimuz inquaz opus disertum: variuz: erudituz: elegans: necessariū: fertile: Hermolai Barbari magni viri: et sine vlla dubitatione doctissimi: Mira illud voluptate complexi sumus et legi

mus: et quod hominem ipsum et amicum et doctum veneramur et colimus. et quod utilitatis magnitudine magno vbiqz precio aestimandum esse censemus. Verum ex eo nouus sese nobis labor agglomerat: quod Leonicenus et si qui alij eo cōtagio tacti Pliniū accusant vel defensiōez nra cōuellete parati sunt: Bicipiti ( vt aiūt ) glādio in nos impetu moliūtur. Prīmū siqdem adstipulatē Leonicēo barbaꝝ in Plinij erratis h̄re se dictitat. Tantā vo esse vel soli? Hermolai auctoritatē: vt ēt sine rōe ad quincēduz erroris Pliniū sufficere possit. Deinde quod in multis in quibus ab Hermolao ipso dissentire nos contigit parum nobis consuluisse nos dicāt: qui nec eruditissimi hōis iudiciū veriti nra edidim: nec recantauim. Laborāduz igit nobis ē: vt haec vel paucis diluam: quae nō taz doctis necessaria qz defensiōi nre accōmoda ducim. Homi igit p̄sulant studiosi: et rōes nrās vel admittat: vel si min' pbabiles videbunt rōibus nō auctoritate cōuellant Nā quod ad Hermolaū ipm ptinet nō mioris hūanitatis qz eruditio nis hoiez: iam mibi securitatē spopondi. Et qz vetus inter nos intercedit nec vulgaris nec violabilis amicicia. Et qz in castigatōibus ipsis pleriqz i locis ad scribēduz inuitat: et adiutū se non reprehensuz ab his putaturū se pollices qui ab ipso vel inuēta arguerint: vel nō inuēta notauerint: ḡramqz habiturū se testaf ijs qui veriora vel certiora docuerint. Nos igit qz breuissime fieri poterit: de his non tā differemu qz rerū capita indicabimus. Ac primū quidez quae ea sint doceam: In qbus nostrae et Barbari aduersus Leonicēnū sententiae coeant: atz ita qualia qz tave sint ea qb' Leōcen' errante: nescientē: caecū: fabulosuz Pliniū ptim apte iactitat: partim insinuat: et integrū erratis Plinij implere se posse volumē exclamat. Ast Hermolaus in castigationū suaz p̄satōe: tum calce: tuz toto ope: diuinuz opus appellat naturalis historiae libros: Si sine Plinio rem latinaz consistere non posse praedicat: et conuelli non posse existimatōem Plinij clamitat: et indoctos esse quibus Plinius non sapiat: Et malle se errare qz Pliniū dicit: Et impudentiae crimen subiturū fuisse se insinuat: si errasse Pliniū non librarios diceret: Et ad opez serēdam summo auctori studiosos omēs inuitat.

Nicolaus Leonicenus sentētias Bioscoridis a Plinio quasi verbum ex verbo translatas et sequitū Pliniū Bioscoridis libros in ac-

f 113



cusatōis suae fundamētis obiectit: Hermolaus vero. vj. t. xx. Nequalem Plinio Bioscoriden facit. Et rursus libro nono t. vigesimo in hunc modū scribit. Illud autem monēdi sumus. Bioscoridi cuius nos volumina in latinū vertimus. Plinio aut cōtemporaneū aut non multo posteriorē fuisse: tantū abest ut eius testimonij hoc loco citatum esse credituri simus.

Nicolaus Leonicen<sup>o</sup> summū auctore sine vlla exceptōe Bioscoriden facit cui in haerbarū descriptōibus fides adhibenda sit. Est Hermolaus qua est integritate non simpliciter de Bioscoride pronunciat. Sed quinto t. vigesimo. Chrysanthemum t. Hypothalmū quae vna haerba sit: vt diuersas a Bioscoride positas non inficiatur tametsi excusationem vir modestissimus afferat. Et in tercio quoq; græcu<sup>z</sup> hominē ( quāq; Ptolemaeū perstringere videatur ) nostra perpetā prouinciare solere fatetur. Et libro. xx. Maiorem Plinio fidem de rebus Italiæ nascētib<sup>z</sup> deberi affirmat q̄ Bioscoridi: vt in Italicis appellatōibus errare potuisse Bioscoriden sciamus: quod cū de centu<sup>r</sup>culo t. Parthenio a nobis ageres exp̄ressimus. In his igit̄ quae totius Leonicenae accusatiōis fundamenta esse generaliter videns iam consentire Leoniceno barbarum: dicet nemo.

Caeteruz octo t. viginti Leonicenae accusationis sunt capita quibus ipsi respondimus. Nunc singula repetamus. Et an Nicolao cōcitat Barbarus videamus.

De Hormino: Empetro: Cyclamino: Oxymyrsine: Bettonica: Lētunculo: Nusquam in castigationibus agit Barbarus: Nullus hic cōsensum queret vel dissensum: quādo nulla de accusatoris notatis inicit in castigandis mentio.

De Heraclio papauere: Non audere se. (xx. libro Barbarus ait) de cernere an errore lapsus sit Plinius: an consilio scripsit.

De lunae quantitate libro secundo accepisse Plinij a clarissimis auctoribus quae ibi scribit insinuat.

In Halote Barbarus. vij. t. xx. in graecum librarium culpam trāfert a Plinio.

In Polio libro. xxi. Barbarus confusione cu<sup>r</sup> Tripolio nominis ex aliorū opinione: t. Theophrasti causatur exemplo.

De Heraclio igitur: Lunae magnitudine: Halote: t. Polio: Nō consentire Leoniceno Barbarum palam est: quādo aut nō decernit, au-

probabili excusatione Plinij ab inficta iudicij temeritate tuerit.

Nunc reliqua accusationis capita persequamur. In leucographide docet barbarus libro. vij. t. xxx. Leucographida lapidem t. haerbam esse. Nec deceptū Plinij ( quod Leonicenus opinatus est ) qz lapidem quoq; esse Leucographiden agnouit.

In adarca: Nō itellexisse Plinij vba Leōicenū. xvi. idicat barbarus.

In heliotropio p̄q̄ ē efficacē Leoniceni p̄iecturā. xxij. libro docet. In rubrica lemnia li. v. t. xx. nō videre se pbabilis rōe Hermolaus oñdit cur Plinius a Leōiceno iure incessatur.

In cistho li. xij. temere reprehensuz a Leoniceno Plinium dicit.

In glasto per emendati codicis rōem libro. xx. Plinij defendit t. elendum esse accusatorem admonet.

In echio t. Alcibio non recte citatum a Leoniceno Nicandru<sup>z</sup> libro xxij. Hermolaus insinuat.

In lagine barbarus libro. xxii. in accusatore non tam haerbae ipsius ignorationem q̄ immodeſtiā damnare videtur.

In personata siue arcuo libro. xxi. non vidisse Leonicenū demonstrat quid verbum persolata significet.

In Chamaedaphne vnius puncti momēto ( quod nos quoq; notauimus ) deceptū Leonicenū defensuzq; Plinij libro. xvi. docet.

In Lolio libro. xxi. t. xxij. Et grauter. Plinij propugnat: Et temeritatis accusatorem arguit.

In auena canillari leonicenū libro. xxij. ostendit atq; interea Aquae genera non intellexisse demonstrat.

In nardo celtica li. xxi. plinij fidē cū graeco hoie p̄pans leōicē calū tuā retūdit: t. maiore plinio q̄ bioscoridi fidē adhibēdā ēē affirmat.

In Sio libro. xxij. barbarus Leōiceni interptamētū p̄sus explodit.

In Linabari li. iii. t. xxx. prae adducta interpretataq; a leōicē sup ea re Bioscoridis vba demōstrās t. plinij p̄f desēdit t. accusatorem elidit. Haec sunt in quibus aperte Leonicenū: suppresso tamē noīe sed argumentis expressis barbarus expugnat.

Colligam<sup>o</sup> si placet: octo t. viginti eis leonicene accusationis capita diximus: sex non attigisse Hermolaum ( quippe quia in castigāda non inciderant ) Tria excusāse: vnum non diuidicisse. quindecim aperte defendisse docuimus. Quinq; ( vt est videre ) t. viginti ista sunt.

f. iii.



In his concordem Leoniceno Barbarum si quis dicet vecordem se esse prius ipse fateatur oportet: Ne quis igit sibi blandias: ant temere credat tantu hominē in Pliniū accusationē cum Leoniceno descē disse. Tria sunt reliqua. Quinq̄sfolium: Parthenū: Stachys: In q̄bus non dissidere a Leoniceno Barbarus videas: In quo tamē non vñqz adeo in Pliniū assurgit: vt iuste accusasse Leonicenū dicere oporteat. Verum quoniā de his quid ipsi sentiremus in defensione fuisus docuimus. Rursus quaedam quantū ad ipsum Hermolaum pertinet mox paucis attingemus.

Nam quod ab accusatore obiect sentio sumpsisse nos ab Hermolai castigatiōibus defensionis nostrae argumenta: non est q laborare nos oporteat cum defensionē ipsaz ante castigationū ipsaz editionē: Tam vir incomparabilis Nicus Mirandula q̄ Politianus noster ad quez illam misimus viderunt: Cum Ludouicus Carrus atq̄ Antoni⁹ Fauentinus illustres medici. et vir doctissim⁹ Lucas Ripa Regiensis illam audierūt et legerunt. Sed et defensio ipsa sese inspiciendaz exhibet ipsaz loquentē audient q importnne mussitant: Videbūt q̄ diuerso q̄ multiplici itinere ad pliniū assertōz ḡdiamur: cū in ijs q̄ Hermola⁹ nō attigit: tū in ijs i qbus ipse pauca qdē p̄ Pliniū: sed nō spernēda adduxit. Ex his dō q̄ mox a nobis dicēt facile intelligēt. Biuer sa qdez nos in'tā multis ab Hermolao sensisse: vt q̄ p̄i⁹ a nobis scripta nō norunt suspicari qñqz possint: Non minus de Hermolai sentētis q̄ de Leonicene accusatōis capitibus nos scribere voluisse. Nec me fugit potuisse Hermolaū: si hoc sibi negociū desumpsisset: Pliniū. s. defēdē di: vberius multo ( quo est ingenio et doctrina ) atq̄ elegantius q̄ nos secerimus: defensiōis hui⁹ opus absoluere: q̄ ppe qui aliud agens quā si ex itinere Leonicenū adeo represserit: s̄ nō ideo damnari nos oportet qui tacētibus omnibus doctissimo viro Pliniū: imo cōmuni studiorum omniū causae: Si nō quantū voluimus praesidiij quantū certae potuimus attulimus.

Verum maius ac difficilius multo sese nobis negociū explicanduz offerit: ea. s. ostēdendi fulciēdīz in qbus ab Hermolao dissentire nos p̄tigit: Ne q̄s putet nos Crabrōes ( vt aiūt ) irritare voluisse. Aut cū eo viro de Pliniāis litteris cōtentōes exercere quē obseruam⁹ et colimus: cuiq̄ n̄as istas lucubratōes maxie placere vhemēter optamus

Quādo nostra itademū rata ēē aut caeteris pbari posse nobis ipsi p̄ suadeamus: si illis Hermolai barbari fauor et cōmentatio piter acceserint: Quae igit ea sint strictum cōfestimq̄ aperiamus.

Nos Bioscoriden Pliniū anteriorē facimus: quippe quē. A. antonij Trūviri et Cleopatrae in quā Ptolemaeorū regna ceciderūt Tempibus suis diximus. Hermolaus vero aut equalez Pliniū aut posteriorez ( quibus dixim⁹ locis ) facit: ille argumēta assert: q̄ vterq̄ Licanū bassuz viderit: Cum quod vetus Pliniana lectio Politiani indicio libro vndetrigesimo. Nō Bioscoridis mentōez habet: s̄ Borcadis hoc est silvestris caprac. Q. Licanū bassum Plini⁹: Licanuz bassuz Bioscorides memorat: Potuisse et Q. Licanā bassuz cōsula rem virū alii esse a Bioscoridis Licanio: vel plures Licanios. Posset et Bioscoridis nomē ( quod oēs habet codices ) nō Borcadis eo loco scriptū esse. Nos incōperta nō prodim⁹: Abendū in defēdēdo sensimus: sed emendatōez non cognouim⁹: scriptum defendim⁹: castigatio placet: minori labore defendit Plinius: verū nos indicis non mouemur: sed sentētiae nostrae auctorez Suidam habem⁹: qui quo diximus tempore Bioscoriden suis cōmemorat.

Nos vbi hortensiū haerbaq̄ quae in esculentū vñz promptūq̄ veniūt mentōez incidimus. Acedaria semper diximus: Nostra inuentōe nec inuicūda ( si modo illam eruditiores admittent ) appellatōe: Quo tiens id Haerbarij esculenti genus quod simplex ac sine cnra esset ( ve lut quod insalataz vulgo dicūt ) significare voluimus. Hermolaus vero acedaria illa scribi dicit: atq̄ ab accipiēdo ( vt acetabuluz ) flecti. Sed cuz infinita pene sint quae parata expeditaq̄ accipi facillime posunt quae non ideo acetaria vel acetabula dicunt: et præterea nec dupli. cc. scribat: nec. p. litcera ( quod ratio poscit ) addatur: Cur acetaria dici debeat nō videm⁹. Rectius enī fortasse acceptaria ab accipio duceres q̄ acetaria. Laeterum nos græcū vocabuluz Cidos per ita: litteram scriptum ( quod hic græcis elementis non reddimus q̄ graecis characteribus noster impressor careat ) Et curaz et laborez et molestiam significare interdum posse didicimus: Atq̄ idco acedaria quasi sine cura aut molestia ( et si dici possz ) incuraria illa diximus Es culenta olera: quae ( vt Plinius etiāz quasi admonz atq̄ interpretatur) expedita et parata essent et facilita cōcoqui neq̄ oneraturo sensum cibo



Qua similiter ratione Nobile illud medicamentū quod ex papaveris lacryma fit acedion dici: Et sumptā in acedarijs portulacaz stoma chum corroborare: et Silaum coquunt olus acēdum Plinius scripsit. Et septimā illaz animorū pestem quam acidiam dicimus nō male fortasse priscos religionis nostrae patres nuncupasse arbitramur.

Ex Plini p̄terea ipsius verbis: deinde argumentis postremo rei evidentia docuim⁹ prasij ⁊ prasi differentias intellectissime Plinium. Et Harrubiū prasium esse: et nigrū marrubij genus agnouisse. Et Haloten porro similem recteqz a Plinio porrum nigrū nuncupatā. Hermolaus Plini⁹ culpam videtur agnoscere: et in librariū rejeccere. Ab hi Plini⁹ auctoritas: tum ratio: tum res ipsa omni auctoritate maior: et Plini⁹ tuerit et Haloten nobis restituit.

In Stachy rationē sequutus: et eius qui Halenuz transtulit ( quantulacunqz illa sit ) auctoratatem: recte illam p̄inxisse Plinium teneo. Hermolaus hallucinatōem vocat Plini⁹: Et Stachyn putare video: eā esse quā Romae pueri coronatā vocant: verū quoniā vsum eius ignorare officinas fateſ: et coronatā illaz Stachyn esse: nec ipse quidem Hermolaus affirmat: sed vel illam vel illi valde similez dicat. Enī lapsitasse Plini⁹ credenduz sit non habeo: Bioscoriden potius lapsitasse crediderim: Ac nisi haerba ipsa vero noīe ac certissimis indicij⁹ proferatur quādo ratio ⁊ auctoritas Plinium tueatur: cur Plini⁹ pictura tolli debeat non video.

Nos Empetrū haerbaꝝ quae esset ostēdimus: Atqz inter caeteras vulgi appellatōes baticulam quoqz vocari docuimus: Hermolaus baticulam Cretmon. vij. ⁊ xx. libro esse putat: Admonenduz videtur. Nos illam quā baticulam nūcupari ⁊ Haerbaꝝ Sampetrā ⁊ Rumpisaxuz diximus: Non putare Cretmon esse: verū Cretmon Haerbaꝝ sive empetri specie esse: Quod Plini⁹ libro. vi. ⁊ xx. verba ⁊ longa vtriusqz haerbaꝝ seminū differentia facile indicant.

Partheniū. xxi. libro a plinio diciam: quae ⁊ Aburaliū ⁊ Pele cynuz voceſ: Nos quid esset non ingrata ( vt opinor ) studiosis indūcatōe docuimus: et consonas cum haerbae: tum appellatōibus ratōes adduximus: et Lautā non esse mōstraum⁹. Quae vero vulgo Lautae essent aperiūmus: Ac rectius fortasse apud Bioscoriden vocitasse aliquas Partheniū hāc Amaracū nō affirmātes: sed dubitātes dixim⁹.

¶ de de amaraco diuersa scriptores tradant. Hermolaus Partheniū hāc ⁊ amaracū esse: et cautaꝝ cū Leoniceno creditit. Sed quoniā diuersa esse ⁊ Amaracū ⁊ Lautaꝝ constat: In quo rōes ⁊ haerbae ipsi us evidentia: et recētiorū omnīū picturae praeualent nihil muto. Acce dit q̄ vt Lauta ⁊ Amaracus credi possit: Buo illa cognomēta Aburaliū Pelecynū q̄ Hermolaus tollit: et Aburalem ac Perdicium inserit: sed due ille appellatōes ⁊ vetustis ⁊ impressis omnib⁹ sunt codicibus: Si vero posteriores ab Hermolao Leoniceno ve inserantur errasse Plini⁹ fateri oport̄: Sed vim esse hanc: vel ( quod legulei dicimus ) diuinationeꝝ palam est. Nā nec Aburali ⁊ Perdicio Partheniū huius facultates competunt: Laeterū non hoc iudiciorū maiestas aut benignitas recipit: ideo Pliniānū codicē non ratōe sed coniectura castigare: vt castigari subinde Plinius possit. Ideo manqz priuata ⁊ publica documēta castigari atqz interpretari solent: vt a culpa qui reus factus est benigna interpretatiōe soluaf: Ast hic cōtra euenit Neqz enī Plini⁹ dānari pōt: nisi prius duob⁹ in locis Pliniānus codex iniquissime p̄ cōiecturā iuertiaſ. Sz haec fūſi⁹ i dēfisiōe tractata sūt.

Quinqzfoliū nos aliud esse q̄ fragaria haerba oīidim⁹. et tñ auctore Plinio ⁊ Bioscoride fruct⁹ ferre: quos Plini⁹ fraga ēt appella nerit sicut ⁊ nī Quid⁹ arbutos quoqz mōtana fraga vocavit. Hermolaus. xv⁹ de his sic logtut. fraga Plini⁹ e quinqzfolio nasci pdit: sed veri⁹ ē ex haerba fragaria quae trifolia est non quinqzfolia: Hec Hermolaus. Verū nō de fragaria haerba loquif in quinqzfolio Plinius: sz quinqzfoliū medicatissimā haerba etiā fraga gignēdo cōmendari trādit. De quinqzfolio igis ita verba facit Plini⁹: vt fragaria nō excludat: cui⁹. xxi. mentōez fecerat. fragariaz enī notissimā haerba nō agnouisse Plini⁹ tam impī est credere q̄ absurduz de fragaria intellexisse: cū de quinqzfolio scribēs cōmendari illam: etiā fraga gignēdo scribat. Quid enī minus trifoliae fragariae conuenit q̄ quinqzfolij pictura a Theophrasto Bioscoride ⁊ Plinio tradita:

Adarcam nos latinum nomen esse diximus: et tam harundinez q̄ falsilaginem designare auctore Plinio: Hermolaus falsilaginem tantum non harūdinem putat: hoc vt comprobet: Buo bus in locis Plini⁹ verba ⁊ codicem vel interpretatur vel castigat. Sed ( quod in Parthenio diximus ) vim diuimatōzqz in hoc quoqz adesse oportet



Primum quidez Plinius mirus ille ordo quē toto ope cōfectorū confundit: si in cōnumerādis harundinū generib⁹ de spuma iam et aquatiū li spissamēto in ipa harundinū mētē dixisset. Quod noluisse Pliniū copula ipa et verborū textus indicat. Nam post eā harundinē quae Ele gia dicit ita inquit. Est et in Italia nascēs adarca nomie palustris ex cortice tantū sub ipsa coma vtilissima dentib⁹: Illud vero palustris: pa ternū casuz facere: nec aures: nec ratio patiuntur: nec suadet necessitas: Tum. xx⁹ volumie Plinius: Sinapis inquit naturā eosdemq; effect⁹ h̄e traditur Adarca inter siluas tacta cortice pleniore sub ipsa coma nascēs: inter siluas inquit ut intelligas nō de spuma: sed de harūdine dixisse. Sicut cuz de spuma dicturus erat libro primo et. xxx⁹ inf aqua rilia inqt (non inter siluas) dici debet et Calamochnus latine adarca appellata. Eo loco p̄terea libro. s. xx⁹ Hermolaus: Nō cortice pleni ore legit (quod oēs habēt codices) s̄z cortice calamoꝝ: Nō video cur in hāc sentētiaz sine casis mutatōe sine codicis emendatōe non possit vtroq; loco Plinius intelligi. Esse et in Italia harundinē palustrem adarcam dictaz pleniore cortice sub ipsa coma nascēte. Ex cortice q plenior sit vtilissimā dentib⁹: qm̄ vis eadem quae sinapi. Nulla hic codici: nulla Plinius vis insertur: bene oīa quadrant. Nam et de facultate et spuma ipsa q dentibus vulis sit: nec Bioscorides nec aliue (quod sciam) tradit. Alioquin et quo pacto sub ipsis comis salīlago illa in ipsa harundinum proceritate vel ascēdere vel haerere potest. Atq; ideo primo et. xx⁹ volumie de spuma inter aquatilia scribens: non sub ipsa coma: sed circa harundines nasci illam inquit. Laeterū quid prohibet Adarcam harundinis genus esse: cuius plenior sub ipsa coma cortex crassiorq; dentibus vulis sit: et adarcam etiā spumaz esse: alijs quoq; remedij efficacem: Cur Plinius verba et Plinianos codices potius inuertimus ut graecis illum hominibus paria scribere et pariter errare cogamus: Ac non potius eius verba seruantes singularem eius eruditōem amplectimur harundinem et spumam esse Adarcam do centis: cuius graecum nomen Calamochnus sit: si nibil quod impedit nobis obijcitur.

Quartum lactucae sponte nascētis genus syluaticum Plinius di cūtum: Nos haerbam eam esse diximus: quam vnde guadum infectorū vocant officinae: quaꝝq; Isatidis primū genus Bioscorides esse dicit

glasum vero aliam prorsus haerbam esse gallici nōis pluribus argu mentis ostendimus: vel nō sine rōe dubitari posse docuimus. Hermolaus glasum quartū illud lactucae genus esse credidit. Et syluaticum illud in Plinio aboleri: Et vel glasū inseri vel satiū debuisse inquit Nibil (quod saepe dixi) apud me vel ratōe vel rei evidentia antiquius Atq; ideo nec syluaticū muto: nec glasuz satiuz Isatiden: aut Plinius syluaticuz credo: Ratōes in defensiōe diximus. Nulluz praeterea auctorem habeo: qui infectricē illam lactuaz siue Isatiden siue lutesz ab Italīs syluaticum vocari neget. Quod ergo non mutatur vt Ju stianus inquit) cur stare non prohibetur: Cur codicez mutamus: vt Pliniū graccissare cogamus: Si de re constat: Cur de romano noīe non potius Plinio credimus cui contradicentē neminē legimus: Si nulla nos cogit necessitas: nulla ambiguitas: Cur quae bellissime distinxit Plinius non tenemus: Glasum p̄terea si plantagini simile est: Cur Isatiden illam siue syluaticū esse credamus non video: Quz nec baerba ipsa infectrix quae in Italia plurima visitur plantaginis spēm praebeat. Nec Bioscoridis nec Plinius picturae in Isatide et syluati ca glaslo cōueniant. Alter enīz Arnoglosso Isatiden assimilat: hoc ē alteri speciei plantaginis ab ipsa plantagine nō parum figura dissimili Alter rumici cuius folia betaē candidae compantur: quod plurib⁹ in defensione monstrauimus.

Nos Lagīmem aruense olus tam. xxij⁹. q̄. iiiij⁹ et. xx⁹ libro. Nō la ginem apud Pliniū scriptam esse defendimus: Hermolaus Iasionē scribenduz putat: quod alio in loco vice primo scilicet primo libro Iasionē scribenduz esse ex Theophrasti sententia existimat. Nos Iasionem quidem eodez loco scribēdum esse non abnuim⁹. Et Hermolai castigationē (vt caetera quoq; pbamus. Sed quoniā iasione illa quā. xxij⁹ libro Plinius scribit: vnuz tantū foliū habere dicit. Laginez vero Plinius descriptōe et haerbae ipsius evidentia foliosos ramos habere et humili repentes videam: Laginez hanc nostrā ab illa iasione diuersaz teneo: quādo nibil quod pbheat ostendit. Et ipse perspectā laginē ha bere me credam. Senserā ab ipsa vnius foliū descriptōe libro. xxi⁹ mē dosi codicis vitiū (cum defensionē cuderē) Sed Iasiones nomē non babui: Acceptum illud Hermolao feramus oportet: sicut et restitutum quōq; latine rei. p. Plinium.



In Echij mentione libro. vi<sup>o</sup> t. xx<sup>o</sup>. Nos et impressam et scriptas lectiones defendimus: ut eo loco recte positum sit. Quidam Echion personatam dicunt: Mutat Hermolaus Arction scribenduz esse: Plura in defensione adduximus; quibus verissimā esse quā tenuimus sententiam deprehendi potest: Sed et hic quoqz (quod in Parthenio de Adarca et glasto diximus) iniquissime vetus lectio castigat: ut ex castigata subinde lectione Plinius erroris accuseat: Duplēcēt esse Arction graeci et Bioscorides tradunt. Utraqz (ut in defensione docimus) pingit describitqz Plinius. In Echij mentiōe quosdā cebion personatam dixisse ex foliorū differentia elegantissime reprehendit. Quid amplius in Plinio querimus: quem nec triplicem echion nec geminā arction ignorasse videmus. Vocet Hermolaus persolatā quoqz vetusta appellatōe ut personatā dici posse: quod (placido grammatico auctore) idez psola sit quod psona qd et verū esse credim<sup>o</sup> et libenter discimus: tametsi vetustissimā hanc et comicā appellatōez (qñ nulla necessitas cogeret) hoc loco inseruisse Pliniū nō credidimus: qui paucis supra versib<sup>o</sup> psolata dixerat: et nominū ambiguitatē causie iluz similis est. Ceterū sicut nec psolatae vocabuluz Hermolaas mutat. Sic nec Echion mutaduz esse censemus: qñ echion pulegū folijs nec personatam nec persolatam esse latissimis et cucurbitae folijs insignem nobis ostendit.

Sium lauerē crisionē eandē haerbā esse: cū figurae tū appellationū argumētis oñdim<sup>o</sup>: Silauū & ab hac diuersaz. et quae nā Silaus esse sperum<sup>o</sup>. Hermolaus libro. vi<sup>o</sup> t. xx<sup>o</sup> diuersas esse Sinz et Crisionez suspicat. Et silauz nusquā esse. Plura in defensiōe dicta sunt: p quae sentiētū nre vitas cōprobaf. Nulla & o Pliniāe lectioni diuinatio vel vis insertur. Nam et Silaus haerba ipsa manet diuersa & Sio et La uere descriptōe (magnitudine qppe haud dubie differunt). Post panicos deinde versus nō pro Sio conizam diuinam<sup>o</sup>: Sed Sio ponimus totidem litteraz et eiusdez accentus atqz effectus vocabulu. Aciduz p terea siue aceduz quod barbarus tollit / intactū relinqmus: Lū et acidum olus qdem sit. Et acida olra. (ut Atriplicis genus vnū et Oxy lapathū) coqui nouū non sit: ita vt olusatru inserere nō oporteat. nō enī saporis aut facultatis gratia olus aciduz dixit: sed cōdimentuz co cuonēqz significās: et scilz ita silaus coquīs ut olus coquaſ acidum. siue acedum quod ex acedarijs sit. ut supra cū de acedarijs loquerei.

mur dixim<sup>o</sup>. ita Plinian<sup>o</sup> codex incorrupt<sup>o</sup> et minus negociū exhibet: et duarū nobis haerbarū noticiam tradit.

Lunam terra minorem esse eodem libro atqz eodem ferme capite adductae a Plinio rationes fateri cogunt. Et si rationem consiliū uzqz scribentis (ut par est) spectari oportet. Nihil aliud credidisse Pliniū existimādūz est: qz q̄ ois sup ea re astrologoz schola cōsentit. Nos eam interpretationē induxim<sup>o</sup>: ut Pliniū nō aliter sensisse credamus: tametsi pauca quaedaz verba (si minus pensēt) dubitatōz afferre videant. Hermolaus errore agnouit Pliniū excusatiōemqz attulit latissimā qua toto ope Plini<sup>o</sup> utq. s. a clarissimis auctorib<sup>o</sup> con docefactus lunā terra maiore esse senserit. Locus a nobis late in defensione tractatus est. Non est quod hic repetā. Hibi Plini<sup>o</sup> aegrisime vereqz defensus videf. Nā si Pliniū eruditissimū fuisse fatemur. Si cōem de lunae magnitudine Hipparchi Eudoxi Archimedis et veterū mat hematicoz: tum Licerōis Harronisqz nō forū (quos vidit Plini<sup>o</sup>) verāqz sententiaz fuisse credim<sup>o</sup>: Si scriptas cōprobatasqz a Plinio rōes veras esse atqz idez de lunae magnitudine definire cognoscim<sup>o</sup>: Quae nam ista peruvacia est: ambigui verbi momentū poni ad culpanduz arripe qz benignae interpretatiōis per iugū ad purgaduz amplecti:

Haec sunt qnae super Plinianis Hermolai castigatōibus (quantū ad Plinianā defensionē nostrā pertinet) dicenda fuerant. Illud autē testamur q̄ in gis discernendis diuidicandisqz aequiorem aut doctrinē arbitrū qz Hermolauz ipsum nobis speram<sup>o</sup> aut facim<sup>o</sup> neminem.

### § I I I S.

Et se se ostendat populos defensus in omnes Plinius: Et teneat quem solet ante locum: Ferrariae Andreas Helsortis gallicus. istud Prealitū impressi codicis officium.





UNIVERSIDAD  
DE SALAMANCA

GREDOSUSAL

UNIVERSIDAD  
DE SALAMANCA  
GREDOS USAL.ES

I  
00

